ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

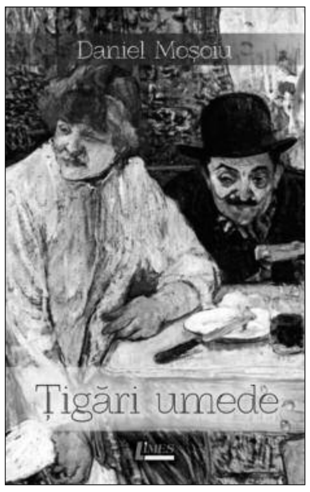
Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIX (LIV) ■ Nr. 2 (440) ■ Februarie 2019 ■ 4 lei ■

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ION ȚUCULESCU - Farmecul albastrului

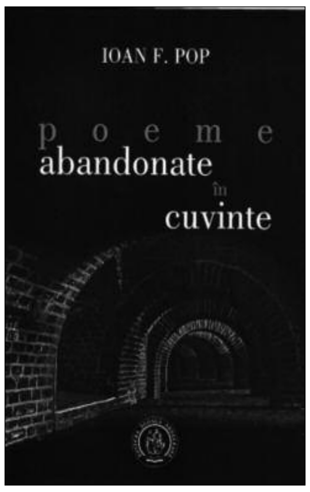
Carte nouă

■ **Daniel Moşoiu - *Ţigări umede*** (Editura LIMES, 2018)

Daniel Moşoiu este redactor la Radio Cluj unde realizează emisiuni culturale. Dar, el este şi un scriitor interesant, poet şi prozator. Cele zece povestiri din volum fac parte din ceea ce s-ar numi proza cotidianului, cu personaje şterse, banale, trăind viaţa de zi cu zi în deplin anonimat, chestie pe care unele o iau ca pe un chin, pe altele, dimpotrivă, asta le face fericite.

Un el şi-o ea, nişte dezmoşteniţi ai sorţii, pociţi şi şchiopi, se întâlnesc într-o noapte într-un local insalubru rezemat de-o gară şi se îndrăgostesc, la o sticlă de rom şi un pachet de Carpaţi. Nimic mai banal, dar totul plin de uman, de frumuseţe a vieţii, în promiscuitatea cea mai acută, ca doi porumbei albi imaculaţi în groapa de gunoi a oraşului.

Avem de-a face cu proză ardelenească unde naratorul şi personajele au nesfârşită răbdare, răbdare la care e invitat şi cititorul care musai să aibă şi el răbdare dacă intră în jocul acestei proze. În *Bilete de pagal*, e prezentată „odiseea" de o zi a unui ţăran pensionar la Cluj, mergând să cumpere o pungă de cuie pentru gospodărie, o pălărie şi un batic pentru nevastă. Vânzoleala personajului prin marele oraş, amintind de proştii lui Rebreanu, prin magazine şi berării, observaţiile lui de om marginal, umorul de situaţie sau de limbaj, totul face din povestire o bijuterie a genului, amintind poate de povestirile de început ale lui Ioan Groşan sau ale regretatului Alexandru Vlad.

Cartea aceasta a lui Daniel Moşoiu este una exemplară pentru proza scurtă actuală, e de predat la facultăţile de litere şi de comentat la colocviile naţionale de proză română contemporană.

■ **Ioan F. Pop - *Poeme abandonate în cuvinte*** (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018)

Ioan F. Pop face parte din stirpea rară a condeierilor care în primul rând sunt gânditori, abia apoi scriitori propriu-zişi. Poet, eseist, jurnalist, Ioan F. Pop străluceşte îndeosebi în literatura fragmentară unde se ocupă, precum odinioară Cioran, de temele mari ale vieţii, deşi – cu o modestie nu ştiu cât de jucată – le numeşte „solilocvii inutile".

„Pentru mulţi, moartea rămâne singura realizare a vieţii, singurul moment semnificativ. Viaţa şi moartea sunt două drumuri care nu se întâlnesc niciodată, nici măcar pe marginea gropii. *Ne naştem fără niciun merit şi murim fără nicio vină.* Ne naştem şi murim ca să certificăm o absurditate". Iată una din meditaţiile lui Ioan F. Pop.

Dar, Ioan F. Pop este şi poet, tot aşa, inspirat, dar mai ales elaborat, cu idei pe temele importante: dragoste, viaţă, moarte, precum în recentul volum – *Poeme abandonate în cuvinte* (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018): „**eu mi-am trăit aproape tot viitorul la timpul trecut**,/pentru că nu ştiam nimic despre declinările vieţii./nimeni nu m-a învăţat cum se face că verbele/dau buzna în pagina realităţii./cum se strecoară subiecte chiar şi în vis./nimeni nu m-a lămurit ce-i cu *clipa cea repede*,/care trece prin noi ca o schijă a nopţii./nu ştiam nimic despre viaţa aruncată zilnic ca un rest inutil./nici că totul este o poveste nespusă niciodată până la capăt./nici despre moartea care ne conjugă la timpul prezent."

Ioan F. Pop ştie, precum odinioară Nichita Stănescu, să reducă totul la abstract, ajutat fiind probabil de formaţia lui de filosof. Ca să exemplificăm: „ne îndreptam cu paşi grei spre alte peregrinări neştiute./ne îndreptam spre malul născut din rugăciuni şi blesteme" sau: „toate umbrele cerşeau pe la colţuri de la alte umbre" sau: „degetele luminii se împotmolesc prin ceţurile subcutanate"...

Aflu uimit că împlineşte vârsta seniorilor literaturii române: 60. La mulţi ani la fel de fericiţi şi de abstracţi!

Liviu Ioan Stoiciu - Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" pe anul 2018

Cea de a XXVIII-a ediţie a Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" a avut loc la Botoşani în zilele de 14 şi 15 ianuarie 2019. Programul a început cu o şezătoare literară la Căminul cultural Vorona, incluzând lecturi ale poeţilor prezenţi şi un program artistic susţinut de membrii Săcietăţii Culturale „Raluca Iuraşcu" Vorona. În aceeşi zi, 14 ianaurie, la Reprezentanţa Botoşani a Filialei Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România a avut loc Întâlnirea scriitorilor botoşăneni cu scriitorii invitaţi.

Programul a contiuat pe 15 ianuarie – Ziua Culturii Naţionale – la Primăria Municipiului Botoşani cu şedinţa extraordinară a Cosniliului Local Botoşani, cu participarea membrilor juriului naţional de acordare a *Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" – Opera Omnia* şi *Opus Primum*, a poeţilor nominalizaţi şi a scriitorilor invitaţi. Au urmat depuneri de coroane la statuia poetului Mihai Eminescu din faţa Teatrului „Mihai Eminescu" Botoşani şi un *Te Deum* –la Biserica Uspenia Botoşani, în care a fost botezat Mihai Eminescu. La Biblioteca Judeţeană „Mihai Eminescu" Botoşani au avut loc prezentări de cărţi apărute la editurile Cartea Românească, Junimea, Şcoala Ardeleană şi Charmides, iar la Colegiul Naţional „Mihai Eminescu" Botoşani a avut loc o întâlnire cu editurile Cartea Românească, Şcoala Ardeleană, Junimea şi revista „România literară".

La ora 17 în sala Teatrului „Mihai Eminescu" Botoşani a avut loc Gala de decernare a premiilor *Opera Omnia* şi *Opus Primum*, cu recitalul poeţilor laureaţi.

Juriul, format din Nicolae Manolescu, preşedinte, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Ion Pop, Al. Cistelecan, Mircea A. Diaconu şi Ioan Holban, membri, în urma nominalizărilor – Conastantin Abăluţă, Nichita Danilov, Ovidiu Genaru, Ioan Moldovan, Ioan Es. Pop, Liviu Ioan Stoiciu şi Matei Vişinec –, a decis ca Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" pentru Opera Omnia pe anul 2018 să fie acordat poetului **Liviu Ioan Stoiciu,** iar juriul format din Al. Cistelecan, preşedinte, Mircea A. Diaconu, Vasile Spiridon, Daniel Cristea-Enache şi Andrei Terian, a decis ca premiul la secţiunea Opus Primum să fie acordat poetei **Mina Decu**, pentru cartea *Desprindere*, apărută la Editura Charmides în 2018. Gala s-a încheiat cu un recital extraordinar susţinut de **ADRIAN NAIDIN.**

Au participat: **Ion Pop, Al. Cistelecan, Ioan Holban, Mircea A. Diaconu, Varujan Vosganian, Răzvan Voncu, Sorin Lavric, Cassian Maria Spiridon, Lucian Vasiliu, Ion Mureşan, Vasile Spiridon, Ioana Diaconescu, Hanna Bota, Radu Florescu, Nicolae Sava, Vasile Tudor, Valentin Talpalaru, Marius Chelaru, Vasile George Dâncu, Gavril Ţărmure, Daniel Corbu, Ioan Es. Pop, Liviu Ioan Stoiciu, Doina Popa, Ioan Moldovan, Traian Ştef, Nichita Danilov, Mina Decu, Liviu Pendefunda, Leo Butnaru, Carmen Veronica Steiciuc, Alexandru Ovidiu Vintilă, Gellu Dorian, Nicolae Corlat, Emanoil Marcu, Petruţ Pârvescu, Gabriel Alexe, Mircea Oprea, Vlad Scutelnicu, Dumitru Necşanu, Constantin Bojescu, Cristina Prisăcariu Şoptelea, Nina Viciriuc, Cezar Florescu, Victor Teişanu, Stelorian Moroşanu, Elena Cardaş, Ovidiu Petcu, Andrei Alecsa, Vasile Iftime, Lucian Olaru Nenati şi alţii.**

Organizatorul evenimentului a fost Fundaţia Culturală „Hyperion-c.b." Botoşani, având ca parteneri Primăria Municipiului Botoşani, Consiliul Local Botoşani, Tatrul „Mihai Eminescu" Botoşani şi Uniunea Scriitorilor din România, în colaborare cu Societatea Culturală „Raluca Iuraşcu" Vorona, Biblioteca Judeţeană „Mihai Eminescu" Botoşani, Reprezentanţa Botoşani a Filialei Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România şi Memorialul Ipoteşti – Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu".

(Comunicat de presă)

”Adevăruri incomode despre limba română”...

...dezvăluie, temerar, Mihai Vinereanu într-un tom purtând acest nume. Este un vâlcean născut într-o familie de oieri înstăriţi, persecutaţi în comunism. Emigrat în Vest, actualmente profesor în America. Specialist în lingvistică istorică şi comparată, autor de cărţi în domeniu. Oaspete, recent, al Bibliotecii Judeţene ”Dinicu Golescu” Argeş. Unde-şi prezentă volumul apărut anu` trecut la editura bucureşteană URANUS. O culegere de texte specializate despre originea limbii române. Ce contrazice ideea originii latine a acesteia cunoscută îndeobşte la noi. Şi atribuie o altă vechime, mult mai îndelungată, precursoarei traco-dace. Argumentele sunt diverse şi nu de respins. Venind, laolaltă, din lingvistică, istorie, arheologie.

Împreună cu directorul editurii, Dumitru Ioncică, autorul a vorbit celor prezenţi despre teoria sa şi conţinutu` cărţii. Dialogând cu ei pe larg, deoarece subiectul a stârnit, inevitabil, curiozitate şi varii întrebări. Întâlnirea oferind binevenit informaţii la obiect şi transformându-se, firesc, într-un schimb de opinii. Ba şi de uşoare controverse. Utile şi ele la urma urmei dată fiind tema complexă şi delicată adusă în discuţie. Cu certitudine, un prilej de ipoteze şi termeni nu prea la-ndemâna unora nefamiliarizaţi cu-aceste discipline ştiinţifice demne însă de tot interesul. Pentru mine unul aşa fu neîndoielnic. Motiv pentru care-am ascultat atent şi-am căutat fără preget să-mi lămuresc neclarităţile. Socot că n-am pierdut vremea participând şi-oi citi opu` degrabă. Deocamdată rostuii aste rânduri succinte, întru semnalare necesară şi meritată a cert folositorului eveniment cultural piteştean. Sper să dea roade...

Cu cărţile pe masă...

...”a jucat partida” Valentin Ajder, editor la EIKON. Parteneri, Diana Vrabie, Alexandru Corduneanu. Vianu Mureşan. Christian Crăciun şi Adrian Defta. Oameni de cultură, scriitori, autori in relaţie cu astă editură. I-a aşezat laolaltă util moderatoarea Denisa Popescu. În sală, printre curioşi, romancieru` gazetar prahovean Serghie Bucur. A treia oară ajuns în Piteşti, la manifestări, însoţindu-şi confraţi... ”Instituţiuni filosofice”, ”Lectio incerta”, ”Chişinău. Evocări interbelice” şi ”Gardă pentru führer” sunt titlurile ”puse-n joc” aicea, la noi. Vianu ”mizând” pe primu` cu argumentele filosofului care s-arată a fi, profesional. În tandem adecvat cu Vasile Lucaciu, creatoru` de odinioară al opului. Diana şi Alexandru, veniţi de peste Prut, au evocat capitala moldavă, în carte răsfrântă, atât prin trecut, cât şi prin prezent. Cristi l-a înfăţişat pe mai tânăru` morean, istoricul Adrian. Un temerar din zilele noastre, neîndoios. Căci nu e chiar simplu să scrii despre alţii de peste hotare. Documentaţia, în cazu` de faţă, fiind realizată-n Germania preponderent. Iar subiectu`, sensibil enorm. Şi nu la-ndemâna oricui. În fine, Vali-a reliefat câteva ample eseuri. Strânse de Cristi-ntre foile unui al doilea volum de profil...

Inevitabil şi rezonabil, s-a dialogat. Directorul amfitrion, Tavi Sachelarie, cuvântând pe măsură, aşa, ca încheiere. Socot că cei prezenţi n-avură nimic de pierdut, ascultând vorbitorii. Punând întrebări şi pozându-se cu ei. Volumele cumpărând, prin ele lacomi umblând. Deoarece fu realmente o-ntâlnire ”pentru minte, inimă şi literatură”. Recent, la Biblioteca Judeţeană ”Dinicu Golescu” Argeş, în buricul urbei. Eu mi-s martor avizat şi tableta am iscat spre înştiinţare. Ultranecesar când slova-i cu har..

ADRIAN SIMEANU

Gheorghe Grigurcu

„Obsesia puterii”

■ La 6 dimineaţa, cerul privit, din pat, pe fereastră, de un roz superb, infantil şi totodată senzual, de parcă nu m-ar aştepta o zi oarecare. Dar, stupoare! În cîteva clipe feeria a dispărut, înlocuită fiind de un albastru spălăcit, mixat cu umbre. Un izbitor contrast. A. E.: „O bomboană a cerului, ce vrei mai mult?”.

■ Nu reprezintă timiditatea, aşa cum s-ar părea, o îndoială de sine nimicitoare a celui pe care-l împovărează, ci o circumspecţie fie şi latentă faţă de ambianţă, o rezervă atît de categorică faţă de aceasta, încît se acoperă reflex cu aparenţa îndoielii de sine. Nu e o capitulare, ci un mijloc organic al defensivei.

■ „Inventator al modernităţii, Baudelaire opune o rezistenţă sălbatică lumii moderne. În acest sens, el e un antimodern prin excelenţă, adică un om lucid, pasionat de epoca lui, dar conştient că orice progres antrenează o pierdere”. Ca şi: „Le pozează fotografilor, dar urăşte fotografia, publică în presa de mare tiraj, dar îi detestă canonul «progresist»” (Antoine Compagnon).

■ Sentimentele profunde nu excelează îndeobşte prin retorică, în schimb cuvintele de cîte ori nu devin sentimentale !

■ Obsesia puterii o au, evident, cei ce au acces la o putere la scară mare, dar şi cei la care aceasta are un caracter virtual (ne-am putea referi şi la unii autori precum Michel Foucault sau al nostru N. Breban). A. E.: „Poate că la ultimii într-o măsură sporită, din pricina blocajului”.

■ Generozitatea impresiilor fugitive care evită a face parte din armătura greoaie a fiinţei, care ne cruţă părăsindu-ne.

■ „Prin însăşi natura sa, aforismul ezită între formulă şi aluzie” (Blaga).

■ Uitarea: o căutare trudnică, în cele din urmă o revelaţie, cea a Neantului.

■ „Păzea, şoferiţa cu două capete s-a lansat în trafic! Siamezele Abby şi Brittany Hensel şi-au luat fiecare permis de conducere şi sunt de neoprit. Le place viteza şi sunt cele mai bune şoferiţe! Aşa se prezintă Abby şi Brittany, cele două siameze de 27 de ani, din New Germany, Minnesota, SUA. Deşi împart acelaşi trup, ele au două permise şi... conduc cu rîndul maşina familiei. Abby şi Brittany Hensel sunt cele mai cunoscute siameze din lume. Împart cîteva organe interne, mîinile şi picioarele şi sunt obligate să facă împreună toate activităţile zilnice. Fetele sunt vedete internaţionale din 2012, cînd au început filmările la un reality-show pentru postul TLC. (...) Deşi sunt firi total diferite, cele două siameze nu se ceartă niciodată la volan. Ele au avut totuşi un scandal monstru acum mai bine de 5 ani cînd s-au îndrăgostit de doi băieţi diferiţi şi una nu-l suporta pe iubitul celeilalte” (**Click**, 2017).

■ Scrii uneori pentru a te obişnui cu scrisul (proces care, în fapt, nu ia sfîrşit niciodată), alteori pentru a-i simţi limitele (cînd eşti obosit, cînd nu e vorba de un subiect foarte atractiv etc.). Dar ce poate însemna a simţi limitele scrisului? A încerca să-l „uiţi” o vreme, spre a-l reîncepe dintr-un punct nul, cu puteri regenerate.

■ A. E.: „Ingrată e nu o dată situaţia personalităţii literare în raport cu femeile. Femeia elementară nu o înţelege, femeia rafinată intelectualiceşte, mai cu seamă dacă posedă şi îndemînarea cuvîntului, este de regulă egotică la culme. Poate că se manifestă astfel o rezistenţă feminină în vechea competiţie cu dominaţia masculină”. Dar vocaţia creatorului nu are un prestigiu seducător? A. E.: „Geniul şi sexul nu coincid. Una e una, alta e alta, nu fii prostuţ. G. Călinescu n-a avut succes la femei, Al. Piru a avut, Nietzsche n-a avut succes la femei, D' Annunzio a avut”.

■ „S-o spunem cu toată duritatea: pe femeie nu au interesat-o niciodată geniile altfel decît *per accidens*, cu alte cuvinte atunci cînd genialităţii bărbatului i se adaugă condiţii puţin compatibile cu condiţia de geniu. Sigur este că acele calităţi apreciate îndeobşte cel mai mult la bărbat în vederea progresului şi măreţiei omeneşti n-o interesează cîtuşi de puţin din punct de vedere erotic pe femeie. Vreţi să-mi spuneţi ce-i pasă unei femei că un bărbat e mare matematician, mare fizician, mare om politic? Şi aşa mai departe: toate talentele şi strădaniile specific masculine care au generat şi fertilizat cultura şi care stîrnesc entuziasmul bărbătesc sunt nule cînd e vorba să o atragă prin ele însele pe femeie. Şi dacă, în schimb, căutăm care sunt calităţile ce o fac să se îndrăgostească, vedem că sunt cele mai puţin rodnice pentru desăvîrşirea generală a speciei, cele care-i interesează cel mai puţin pe bărbaţi. (...) Cine ştie, dacă la urma urmelor, răceala aceasta a femeii faţă de excelenţă nu e chiar indicată? Poate că rolul ei în mecanismul istoriei e de a fi o forţă retardatară opusă năzuinţei de schimbare şi propăşire ce irupe din sufletul masculin. Ceea ce înseamnă că, examinînd problema sub orizontul ei cel mai amplu şi aşa-zicînd zoologic, tendinţa generală a fervorilor feminine pare hotărîtă să menţină specia înlăuntrul unor limite mediocre” (Ortega y Gasset).

■ Ţel: a avea în scrisul tău aceeaşi încredere pe care o ai în prezenţa ta psihică. Dincolo de eticheta verbului, o sinceritate informă, o materie cu subsecventul prestigiu al spontaneităţii, mereu la îndemînă.

■ Vîntul risipind foile de hîrtie de pe birou cînd deschid fereastra, tot aşa cum face pisica Miţa cînd e în toane bune. Cele ale lumii uneori într-o indicibil delicată asociere pe care o contempli.

■ „Aforismul nu se acoperă niciodată cu adevărul: el este fie o jumătate de adevăr, fie unul şi jumătate” (Karl Kraus).

X

Binele făcut din obligaţie, din teamă (v. Spinoza) sau din indiferenţă nu e decît un simplu veşmînt gesticulant al fiinţei, iar nu un act caracteristic acesteia.

■ „Un studiu recent, efectuat la universitatea din Philadelphia a comparat două grupuri de persoane în vîrstă. Din primul grup făceau parte persoane care adoptaseră cîte o pisică, din cel de-al doilea, persoane care nu aveau un animal personal. La începutul experimentului, cele două grupuri erau într-o stare de sănătate similară. La capătul unui singur an, persoanele care trăiau împreună cu pisici aveau cu mult mai puţine angoase, erau cu mult mai puţin deprimate, în acelaşi timp tensiunea lor arterială era mai scăzută şi consumau mai puţine medicamente” (**Formula As**, 2017).

■ Cînd scrii se cade să simţi în jurul tău o constrîngere confortabilă, similară cu cea a unei haine în care te simţi „bine”.

■ Călătoria: o experienţă care poate deveni tulburătoare prin presiunea exercitată asupra sensibilităţii tale de un real necunoscut, graţie concentrării de nou a acestuia, gata a trece instantaneu în ficţiune. O experienţă eminamente personală. A. E.: „Citind însă descrieri de călătorie e ca şi cum ai mînca şi ai bea prin intermediul Celuilalt”.

■ „Eu mă separ de cel mai mic lucru cu nenumărate regrete” (Anton Holban).

■ Ovidiu Cotruş, fost coleg de redacţie la **Familia**. Te măsura cu o condescendenţă binevoitoare, ca şi cum ţi-ar spune: „Hai să vorbim despre altceva” sau „Vorbim despre asta altădată; acum sunt grăbit”. Cu toate acestea, alături de alţi doi-trei colegi, îi ascultai cu atenţie prelungitele monologuri. Personajul te purta pe întinse suprafeţe de preferinţă interbelice, probînd o cursivitate şarmantă fără semne de oboseală, exersată de bună seamă în anii de detenţie. Semeţia sa cu o cărturărească temelie, semeţie probabil de-a dreptul manifestată la tinereţe, era acum de gradul doi, purtînd o fină umbră de resignare, dar şi o la fel de uşoară ironie, cum o defensivă deopotrivă faţă de lume şi faţă de cel ce-a fost el însuşi odinioară. Cu un accent feminin insinuat în înfăţişarea-i masiv bărbătească, avea aerul că, fără a renunţa la ceea ce neîndoios mai este, se scuză cochet, pentru orice eventualitate, că nu va mai fi ceea ce ar fi putut fi. Îi măsura pe cei din jur cu un dispreţ surîzător, ca şi cum ar fi dorit a masca printr-o mină de camaraderie o apropiere imposibilă. Sensibil, dar nu sentimental. Se cheltuia pe sine cu o frenezie melancolică. Boieros, iubitor de taclale condimentate cu vorbe de duh, gurmand, mai avea puţin de trăit. Nu s-a îndurat a-şi menaja sănătatea măcinată de temniţă. Exeget de înaltă ţinută în ciuda neîmplinirii sale, e din păcate neglijat în prezent. Nu-l găsim în ultimele istorii literare la locul cuvenit.

■ „Nou-născutul s-a mînjit tot cu pete de cerneală şi, zile întregi, acele pete i-au slujit drept un mic memento al lucrurilor pe care uitase să le spună şi al celor pe care ar fi trebuit să le spună cu totul altfel” (Katherine Mansfield).

■ „Călugărul se nelinişteşte cel mai tare pe la ora şase... De aceea, nu puţini bătrîni socotesc că acesta este demonul amiezii, care-i pomenit în psalmul 80” (Ioan Casian).

■ A suferi obscur, fără Dumnezeu. A suferi iluminat, întru Dumnezeu. A suferi într-un spaţiu intermediar, cînd fasciculul de speranţă el însuşi se circumscrie suferinţei.

■ Nu poţi scrie satisfăcător decît despre lucruri pe care le cunoşti aproximativ. Suficienţa cunoaşterii depline îţi dă o dispoziţie de torpoare. De fapt lucrurile pe care ai impresia că le cunoşti bine sunt tocmai cele care, chiar pe acest temei, pot păstra pentru tine o marjă a necunoscutului. Cu cît adînceşti cunoaşterea lor, cu atît această marjă creşte.

■ Cum să nu fie aşa-zicînd desăvîrşirea cu atît mai imposibilă cu cît medităm mereu asupra ei, o raţiocinăm?

■ „Britanicii Stuart şi Ian Paton, de 53 de ani, din Hampshire, Marea Britanie, au reuşit să scrie istorie cu recolta de anul acesta. În grădina lor a crescut un ditamai dovleacul de 1.028 de kilograme. Ei au luat gigantul şi s-au prezentat în acest weekend la concursul anual al cîntăririi dovleceilor. Deşi este impresionant şi au cîştigat festivalul din acest an, cei doi fraţi Paton nu au reuşit să intre în Cartea Recordurilor pentru că tiltlul este deţinut de un alt «dovlecel» de 1.190,6 kilograme” (**Click**, 2017).

■ Tot mai dificile relaţiile cu oamenii, cu tine însuţi, cu scrisul. O epuizare sau o mîntuitoare precumpănire, cum ar spune Monseniorul Ghika, a lui „a fi” faţă de „a face”? A.E.: „În cazul de faţă, deoarece eşti autor, a unui «a fi» cinic!”.

■ Dublu dezagreabilă poate fi trufia unei femei. Mai întîi pentru postura în sine, apoi pentru că ea ilustrează acel sex pe care un poet italian l-a numit „delicateţea cerului”. Un atentat, cum ar veni, la condiţia sa, o urîţire din proprie voinţă, chiar în faţa oglinzii.

■ „Nu mai ai intimitate. Sau, mai degrabă, intimitatea ta este obiectivă, este munca (corecturi, scrisori, capitole, şedinţe) pe care o faci. Ceea ce este înfricoşător. Nu mai ai ezitări, spaime, nedumeriri existenţiale. Eşti pe cale de-a te usca de tot. Unde sunt angoasele, strigătele, iubirile de la 18-30 de ani? Tot ce foloseşti acum a fost acumulat atunci. Şi apoi? Ce se va mai întîmpla? Aici trebuie să intre în scenă destinul şi să arate cine eşti. Totul e implicit în tine. Chiar şi intoleranţa acestei situaţii şi a dezordinii şi a haosului care rezultă din ea. *Ricorsi,* cum spune Vico” (Cesare Pavese).

■ Orice bucurie îţi dă senzaţia că începi a trăi în viitor.

■ Bulimie. Ai scris suficient pentru a te simţi, să spunem aşa, «defintiv», tu însuţi? Niciodată nu pare suficient. Jocul mergînd pînă la cruzime al cantităţii cu identitatea.

■ Incompatibilităţi. Autoritatea nu poate fi seducătoare, seducţia nu poate fi autoritară.

■ Lalelele sunt de origine turcă. Numele lor provine din turcescul „tulbbend”, care înseamnă turban, inspirat de forma pe care o au.

■ Nu atît copiii cît oamenii „între două vîrste” îmi produc uneori iluzia că ar fi nemuritori, deoarece copiii cresc, sugerînd viitorul incert, în aceeaşi măsură în care bătrînii sugerează o capitulare în faţa trecutului. În schimb cei „între două vîrste” au aerul unei stagnări, a unei auguste evadări din constrîngerile temporale.

■ Timpul de culoare violetă al primăverii.

■ „Viaţa pare cînd una, cînd alta, cînd binefacere trupească, cînd boală, cînd greutate, cînd bucurie iar întreaga viaţă este numai «înviere», adică sporirea iubirii, înălţarea iubirii din mormîntul trupului. Iar asta e o bucurie neîncetată. Şi apoi treptat te identifici tot mai mult cu ceea ce iubeşti şi iubeşti totul, iar astfel devii Dumnezeu cu adevărat” (Tolstoi).

■ A. E.: „Întîlnind un om bun, reacţia ta obişnuită nu e de-a reflecta bunătatea sa în propria ta fiinţă spre a ţi-o ameliora, ci a profita de această bunătate spre a te simţi «bine» în raza ei. La fel, rugîndu-te lui Dumnezeu, nu ai în vedere în primul rînd a-I asimila mizericordia spre a deveni demn de apropierea Sa, ci a căuta să profiţi de aceasta, atingînd un ţel. Predomină aşadar contingentul, pasagerul, relativul, iar nu absolutul pe care-l conţine virtutea bunătăţii. Bunătatea: o consecinţă a iubirii, întrucît, după cum scrie Monseniorul Ghika, «cine nu iubeşte nu poate ajuta cu adevărat»”.

■ Teroarea originalităţii. „Artista de 33 de ani Deborah de Robertis şi-a arătat părţile intime duminică la Muzeul Luvru, în faţa tabloului lui Leonardo da Vinci, Mona Lisa. A fost arestată pe loc şi în ciuda faptului că a explicat clar că gestul ei «este un act artistic menit să arate rolul femeii în istoria artei», de Robertis a fost pusă sub acuzare. Ea riscă acum doi ani de puşcărie” (**Click**, 2017).

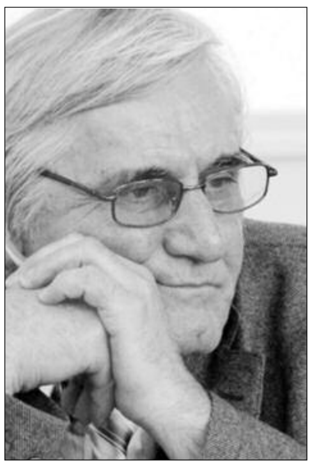
■ A. E.: „Autori-căpuşe. Chiar dacă ai scris despre ei de două ori de nouă ori, vor să mai scrii, devot al lor, să scrii la infinit. Te presează cu toate mijloacele posibile. Ce zici, colega?”. Ce să zic? Dacă sunt mediocri, dau în vileag o slăbiciune a lor în plus. Dacă le poţi preţui scrisul, situaţia e cu atît mai decepţionantă.

■ Lucrurile simple trăiesc de la sine. Trebuie să insufli viaţă celor complicate şi e din ce în ce mai dificil.

Nu reprezintă timiditatea, așa cum s-ar părea, o îndoială de sine nimicitoare a celui pe care-l împovărează, ci o circumspecție fie și latentă față de ambianță, o rezervă atît de categorică față de aceasta, încît se acoperă reflex cu aparența îndoielii de sine. Nu e o capitulare, ci un mijloc organic al defensivei.

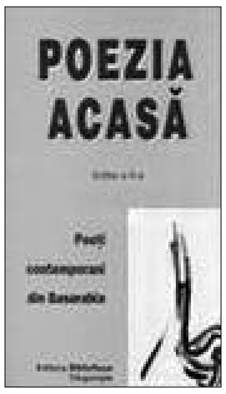
aforisme

Nicolae Oprea

După antologia Constelația lirei din 1987, prefațată de șaizecistul Ioan Alexandru, care cuprindea doar 63 de poeți, nimeni nu s-a mai încumetat să realizeze un volum reprezentativ al poeziei contemporane din Basarabia. Bun cunoscător la creației confraților săi, spirit neliniștit și multivalent, Iulian Filip își asumă acest rol, cu riscul de a fi contestat în ce privește grila selecției.

cronici

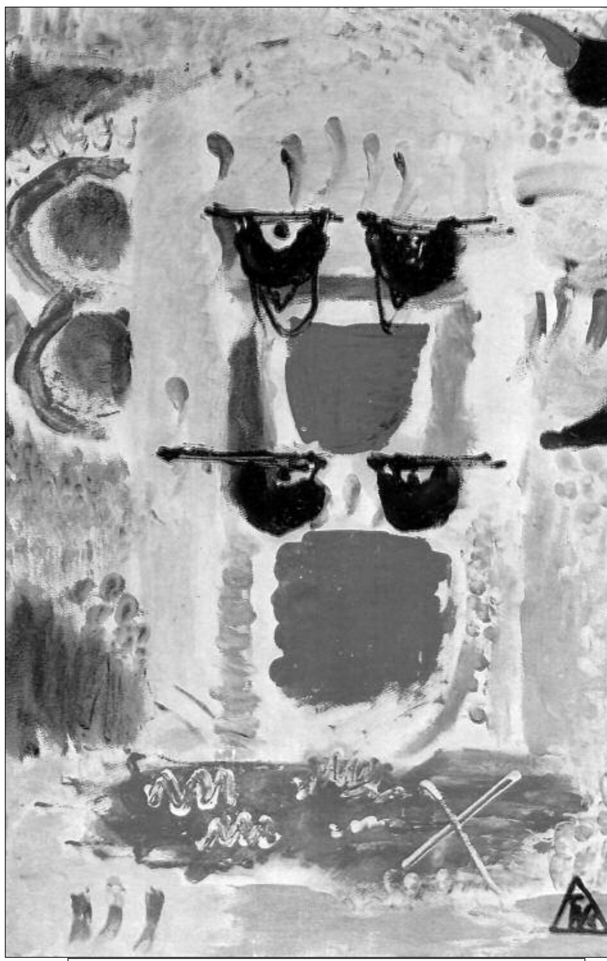
Cronica literară

O antologie de poezie basarabeană contemporană

În spiritul integrării firești a literaturii din Republica Moldova în cadrul literaturii române, în anul centenarului, 2018, apare la Editura Bibliotheca din Târgoviște – care și-a făcut un program din promovarea literaturii basarabene prin schimburi cultural-literare permanente – o nouă ediție dintr-o antologie de *poeți contemporani din Basarabia* (cum se indică în prelungirea titlului). Titlul este expresiv, *Poezia acasă*, dar indicația din subtitlu este oarecum enigmatică: *100 (+1)*. Ne dumirim abia după ce citim al doilea text care deschide antologia, *La început au fost cuvintele*, un interviu dintre editorul șef Mihai Stan și poetul din Chișinău Iulian Filip, că cel din urmă este *unul* adăugat în paranteză, cu modestie trucată sau (auto)ironie specifică. Ciudat este că cei doi autori ai antologiei impresionante (de vreo 500 de pagini) nu apar pe coperta cărții, ci doar pe paginile de gardă și titlu. Studiul introductiv (*Florilegiu (existențial) basarabean*) îi aparține academicianului Mihai Cimpoi, care, orice s-ar spune, este criticul autorizat al literaturii române de peste Prut; cum se vede și din *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, publicată în câteva ediții. Selecția textelor îi aparține în mare parte lui Iulian Filip, ajutat, în câteva cazuri, de talentații poeți basarabeni din generația (încă) tânără Nicolae Leahu și Emilian Galaicu-Păun.

După antologia *Constelația lirei* din 1987, prefațată de șaizecistul Ioan Alexandru, care cuprindea doar 63 de poeți, nimeni nu s-a mai încumetat să realizeze un volum reprezentativ al poeziei contemporane din Basarabia. Bun cunoscător la creației confraților săi, spirit neliniștit și multivalent, Iulian Filip își asumă acest rol, cu riscul de a fi contestat în ce privește grila selecției. Proiectul datează din anul 2000 - aflăm din interviul introductiv -, când poetul impulsionat de redactorul șef al *Literelor*, inaugurează în revista târgovișteană rubrica „Poezia Acasă” și, curând, volumul antologic prinde contur, fiind realizat „după un criteriu sufletesc și simpatetic dar și în mare parte obiectiv” (Mihai Cimpoi). Valoarea antologiei crește prin consistența prezentărilor introductive concepute de autorul principal al volumului, cu numeroase date bio-bibliografice. Chiar dacă unele par prea sumare, majoritatea *schițelor de portret* sunt precis conturate, sub titluri adesea definitorii cu accente lirice: *Poetul prins în două școli*, *Previziuni luminoase strict necesare*, *Poetul turnului de fildeș înclinat, Firul de ieșire spre casă, Poetul cu săgețile lui, Miraculoasa combustie de după ironie*, *Prin pădurea de simboluri, Poetul necunoscutelor basarabene, Poetul martir, Intrările sărbătorești ale poetului, Poetul total*, *Academiile astrale ale poetului și supraviețuirea Basarabiei* etc.

Aria selecției este, cum se vede, destul de amplă, acoperind toate generațiile/ promoțiile contemporaneității. Aproape exhaustivă, antologia include și poeții din exil sau, pur și simplu, stabiliți în străinătate. Deși autorii antologiei au ales ordinea alfabetică a poeților în volum, se pot discerne componenții generațiilor, apropiați prin timbrul poetic și tematica predilectă. Începând cu scriitorii născuți în mijlocul climatului interbelic, mulți dintre ei trecuți în neființă: Andrei Ciurunga (1920-2004), Alexandru Lungu (1924-2008), Aureliu Busuioc (1928), Victor Teleucă (1932-2002) Liviu Damian (1935- 1986), Vasile Levițchi (1921-1996), Paul Mihnea (1921-1994), Gheorghe Vodă (1934-2007) și Petru Zadnipru (1927-1976). Din generația șaizecistă (anexând și poeții anilor ’70) – denumită de Iulian Filip „generația lui Nichita Stănescu de la Chișinău” – se disting Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Petru Cărare, Anatol Ciocanu, Anatol Codru, Nicolae Esinencu, Ion Hadârcă, Vasile Romanciuc, Efim Tarlapan ș.a. Masiv reprezentată în antologie este, firesc, generația optzecistă: Leonida Lari, Leo Butnaru, Andrei și Ianoș Țurcanu, Nicolae Popa, Vasile Romanciuc, Arcadie Suceveanu, Lucreția Bârlădeanu, Eugenia Bulat, Grigore Chiper, Teo Chiriac, Mircea V. Ciobanu, Eugen Cioclea, Lidia Codreanca, Iurie Colesnic, Valeria Grosu, Călina Trifan etc. Dintre nouăzeciști, citabili sunt Dumitru Crudu, Emilian Galaicu-Păun, Ștefan Baștovoi, Victoria Fonari, Iulian Fruntașu, Nicolae Leahu, Valeriu Matei, Irina Nechit, Nicolae Spătaru și alți câțiva, iar douămiiștii sunt reprezentați prin Maria Pilchin, Doina Dabija, Andrei Langa și Vitalie Răileanu.

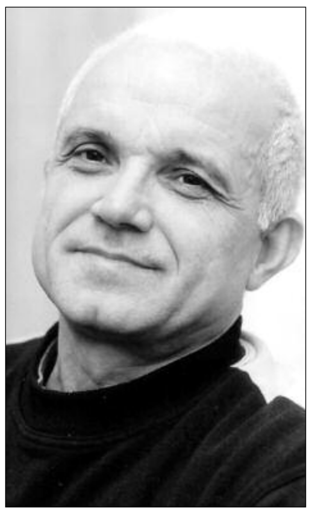
Țuculescu - Omul de zăpadă

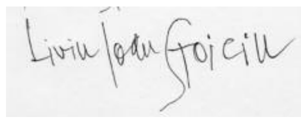
Desigur, este imposibil să citez – în acest redus spațiu tipografic – poemele exemplare din creația celor 101 poeți basarabeni care sunt încadrați în volumul antologic. Am ales, prin urmare, citarea poemului *Cămășile*, din grupajul lui Grigore Vieru: „A fost război./ Ecoul lui/ Și-acum este viu./ Amară amintire de la fiu./ De-atâtea ori fiind/ Pe la izvor spălate/ S-a ros de-acum uzorul/ Și, alb, bumbacul/ s-a rărit în spate/ Și nu le-a îmbrăcat demult/ Feciorul./ Cămăși mai vechi, mai noi -/ A fost război./ Ci maica lui/ De ani prea lungi de-a rândul/ Tot vine la izvoare: / Ea și gândul,/ Și iar luând cămășile în poală,/ De cum ajunge sâmbăta, /Le spală./ Căci mâine/ Fac băieții horă-n sat,/ Și fete multe-s:/ Câte-n flori albine./ Și-atunci băiatul ei, cel drag băiat,/ Cu ce se-mbracă, bunul/ Dacă vine!”

Fiind și autor de literatură pentru copii și tineret, Iulian Filip lărgește sfera antologiei, selectând mai multe condeie promițătoare din cenaclurile acestor vârste precum Olga Baltag (n. 1990), Zina Bivol și Tania Dumbravă (1989), Gelu Cecan (1999), Aurelia Cojocaru (1990), Mirela Goncear (1996), Adrian Gavriliuc (1987), Elena Mihalachi (1993), Domnița-Raluca Parfentie (1990, care a și debutat editorial), Mira Voinu (1993) ș.a. Dar pata de culoare expresivă a antologiei o constituie prezența unor personalități din alte domenii care au avut și darul poeziei. Exponențiali sunt regizorul Emil Loteanu (rețin un fragment pe tema exilului din *Ovidiu*: „Nisipuri sihastre, vântul pieziș, umerii/ gârbovi./ Fruntea coboară în cer,/ Ochii în pontice ape,/ Friguri uscate și veghe./ Largul pustiu/ Și nimic de la Roma...// Mila Cezarilor, unde e mila Cezarilor?/ În zbârciturile feței/ Râsul tău strâmb și amar./ Cezar e mort. Augustul său trup între viermi. / Și nimic de la Roma...”) și lingvistul născut în județul Bălți, stabilit în Germania, Eugen Coșeriu, specialist în filosofia limbajului, a cărui poezie este impregnată de sentimentul deștărării; precum *Puncte cardinale*, amintind de *Doina* eminesciană: „La vest de Nistru,/ de la Mare la Hotin,/ copiii moldovenilor,/ școlari și școlărițe,/ cântă voioși în limba lor nouă:/ ‹Mărire ție, împărăție roșie/ mărire ție,/ mărire ție, mai ales ție,/ țar de oțel/.../ Că de n-ați fi fost voi,/ n-ar fi ajuns moldovenii în Carelia,/ nici în Kazahstan, nici pe Amur./ Și n-ar fi avut parte/ de mila lupilor, de mila cailor,/ de mila tigrilor›./ De la Mare la Hotin,/ Din Hotin și pân’ la Mare.”

Ediția a treia a antologiei de poezie basarabeană este „revizuită și adăugită”, dar neavând la dispoziție edițiile precedente, nu-mi dau seama de proporția revizuirilor. Oarecare grabă în reeditare denotă, însă, unele neglijențe formale, de informație biografică. De pildă, în prezentarea lui Grigore Vieru sau a Leonidei Lari – trecuți între timp în neființă – nu sunt menționați anii morții. Iar în cazul poeților foarte tineri (copii, în anul primei ediții) nu știm dacă selecția textelor a fost actualizată. Oricum, *Poezia acasă/ 100 (+1) de poeți contemporani din Basarabia*, alcătuită judicios de Iulian Filip și Mihai Stan, constituie o antologie-eveniment, în spiritul principiului „două țări, o singură literatură”. Importanța ei este pusă în evidență și prin setul de referințe critice din epilogul volumului, purtând semnătura lui Nicolae Dabija, George Coandă, Nadina Gheorghiță, Leo Bordeianu, Vlad Pohilă, Barbu Cioculescu și Tudor Cristea. Regretatul critic literar (și poet pe deasupra) Tudor Cristea, dispărut înainte de vreme la începutul anului, remarcă în *Antologie și solidaritate*: „Culegerea de acum este una discret (dar mărturisit) subiectivă. Însă nu și subiectivistă. Aceasta – atât din punctul de vedere al selecției numelor sau poemelor, cât și în ce privește prezentările. Iulian Filip recunoaște că a ales poeți și poezii care se potrivesc cu sufletul lui. Este, totuși, după opinia mea, o culegere relevantă pentru conturul poeziei basarabene, și mai ales al celei scrise, după distincțiile făcute în literatura română, care nu sunt totuși funcționale pentru cea basarabeană, de generațiile ’60 și ’70.”

Liviu Ioan Stoiciu

Ar fi trebuit să mă feresc de premii

La textul anterior (apărut luna trecută aici), intitulat „Un an cum n-a mai fost altul pentru mine în plan literar" (mă refeream la anul 2018), trebuie să atașez o Addenda. Am primit la Botoșani (cine nu știe, după „scandalul Abăluță" apărut?), în 15 ianuarie 2019, Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu" pentru Opera Omnia pe anul 2018. Un premiu fără glorie, care mi-a distrus viața (mă rog, am declarat public, am trecut prin iad din 17 ianuarie până în 25 ianuarie, când am văzut în *România literară* fotocopia cu cinci semnături din șapte ale membrilor juriului care mi-a acordat marele premiu „în regulă" și m-am calmat), în spiritul destinului meu, care nu mă lasă să primesc onoruri decât cu prețul defăimării. În Comunicatul de presă nu e pomenit Constantin Abăluță (care într-o primă jurizare a fost premiat, anunțând că va fi prezent la premiere, pe 15 ianuarie, conform regulamentului de funcționare a acestui mare premiu, la Botoșani, dar a anunțat în dimineața de 15 ianuarie că nu mai vine la Botoșani – și i s-a retras premiul, firesc). Rămâne curios comportamentul unor membri ai juriului (în principal, Mircea Martin, dar și Cornel Ungureanu), puși cu orice preț să facă din bucătăria jurizării un salon al deliciilor imorale, cu scandal, denunțând un regulament strict al Premiului Național, care le valida, practic, și domniilor lor competența. Le mulțumesc pentru consecvență membrilor juriului Ioan Holban și Mircea A. Diaconu și președintelui juriului, Nicolae Manolescu pentru atitudinea demnă și fermă afișată la finalizarea jurizării (în numele respectării legii, la mijloc fiind vorba de mulți bani publici). Îi rămân dator celui ce a ținut Laudatio, Ion Pop (datorită domniei sale am venit la Botoșani pe 15 ianuarie 2019, invitat imperativ la telefon la ora 8.30, să urc în mașină și la ora 16 să fiu la Botoșani; eu eram acasă, la Brașov). Îi mulțumesc și lui Al. Cistelecan, care și-a călcat pe inimă și a semnat „și colo și colo"... N-are rost să mai subliniez că bucătăria unei jurizări poate să cuprindă mai multe faze, cu întruniri aleatorii ale membrilor juriului, cu tot felul de răsturnări de situație, neînțelegeri și preferințe, până la urmă e declarat un premiat.

M-am trezit bălăcărit în fel și chip de cealaltă parte a scriitorimii române (care mă urăște și fiindcă susțin Uniunea Scriitorilor și conducerea ei), mereu pusă pe baricadă, că am primit un premiu acordat la prima jurizare lui C. Abăluță. Se cunoaște situația mea (am reacționat după ce „senatorul" Dan Lungu a publicat o scrisoare deschisă politică împotriva organizatorilor, a lui Gellu Dorian și a Primăriei Botoșani, finanțatoare, împotriva regulamentului acordării Premiului Național Eminescu), am aflat de existența unei prime jurizări cu premiat în seara de 17 ianuarie, acasă, la Brașov (în 15 ianuarie, la Botoșani nu mi-a spus nimeni nimic de C. Abăluță). Am fost la un pas să renunț în zilele următoare la premiul primit (n-am nevoie de premii controversate), am tot ezitat fiindcă n-am vrut să continui scandalul în sens invers, ca victimă, am oroare de publicitate gratuită; în plus, nu voiam să-i stric lui Gellu Dorian (plin de bunăvoință) o construcție remarcabilă, acest Premiu Național de Poezie „Mihai Eminescu", după 28 de ani de existență (repet, toți poeții și criticii lor ar trebui să protejeze acest *premiu de neatins*). M-am resemnat cu starea mea de *outsider* (de care fac mereu caz), am avut răbdare, am așteptat să înțeleg exact ce s-a întâmplat cu „scandalul Abăluță" (întreținut, regretabil și de poet; am avut în tinerețe un sentiment aparte pentru domnia sa, știindu-l legat de avangardă) – până ce am văzut procesul verbal al premierii mele în *România literară*, perfect valabil.

Aș putea să mă amuz (dar nu am destul umor) – acest Premiu Național pentru Opera Omnia (maximum atins de un poet în România) a intrat în regula premiilor primite în 2018 de mine *ex aequo*, cu... doi premiați („premiul 1 pentru doi"; sigur, le mulțumesc încă o dată membrilor juriilor). Chestie de destin bătut în cap. Reamintesc, am primit două premii considerate importante de Uniunea Scriitorilor, Premiul *FestLit* la Cluj pentru volumul de versuri „Efecte 2.0" (împreună cu o debutantă, Lăcrămioara Berechet, de care n-am mai auzit nimic, n-am citit nici măcar o cronică la cartea sa premiată acum, despre Eliade, în afara aceluia ce i-a semnat prefața și care a fost membru al juriului; nici n-am văzut-o nominalizată la debut la premiile Uniunii Scriitorilor) și Premiul „Cununa de lauri din Tracia", la Turnirul de poezie din Grecia-Alexandroupolis, pentru poezie inedită (alături de Bogdan Ghiu), finanțat de ICR. Ba, dacă mă gândesc bine, și al treilea premiu important patronat de Uniunea Scriitorilor (finanțat de Primăria Iași), Premiul Scriitorul lunii martie 2018, primit de mine, are un... alt mare câștigător, Scriitorul anului (H.-R. Patapievici)... Nu e semnificativ? Mă întreb ce discuții și câte faze de jurizări vor fi avut loc la aceste trei jurii numite de Uniunea Scriitorilor (la Cluj, la Alexandroupolis și la Iași, cu critici străluciți), dacă nu cumva eu eram pus în aceeași situație ca la Premiul Național (norocul meu că bunul-simț a dominat și bucătăria lor n-a fost spartă, să se afle dedesubturi cu scandal). A urmat acest Premiu Național de la Botoșani cu *doi premiați*. La *două jurizări*. Ce destin e ăsta al meu? Aș putea să fac reclamație, că m-am săturat să tot fiu dat cu capul de pereți de un destin abuziv? De fapt, ar trebui să-i mulțumesc destinului meu că, așa, cu jumătăți de premii sau dublate și cu premii controversate administrativ, ce mi s-au acordat, le dau satisfacție dușmanilor mei (tot mai numeroși, observ, trist), că *nu e Stoiciu așa de mare cum cred unii* (și au dreptate). O concluzie: ar fi trebuit să mă feresc de premii, care nasc dispute și în ceruri și în infern.

28 ianuarie 2019. BV

C. Voinescu

Like Gramatica

Momentul ăla când...

Lache, unul dintre cei doi ***Amici***, îi spune lui Mache: – *Ei, uite, vezi? Ăsta e* ***cusurul*** *tău – ești violent*, iar Mache nu întârzie replica: ***Cusur, necusur****, numaidecât să-mi spui la cine a făcut infamul aluzie?* În turcă, limba lui de obârșie, *kusur* poartă noima, păstrată și de Caragiale în schița sa, de *imperfecțiune, lipsă, defect, meteahnă*. Kogălniceanu îi schimbă însă tâlcul în *rest, rămășiță*: *Din* ***cusurul*** *acelor 185 taleri îmi rămăsese numai zăci galbeni, pe care i-am întrebuințat de a-mi cumpăra o canapea*, tâlc întărit degrabă și de Hogaș: *Ado* ***cusurul****, zise Romano, aruncând cu galanterie galbenul pe masă*. Ca arhaism, însoțit de adjectivul *subțire*, poartă noima de *aluzie*, așa cum îl descoperim la Odobescu: *Cu un* ***cusur*** *subțire, îți bătuși joc de agaua turcească.* ***Cusur*** intră în relație sinonimică cu ***beteșug***, al cărui etimon este maghiarul *betegség – boală*, cum citim la Hogaș: *Un om în puterea vârstei, frumos în puterea cuvântului, voinic, fără niciun* ***beteșug***, dar și cu ***meteahnă***, vorbă căreia doar Scriban îi găsește un etimon rutean, *beteha – boală*, neacceptat însă. Zice Negruzzi: Să se apuce a ne zugrăvi și pre noi locuitorii din capitalie cu toate metehnele și ticăloșiile noastre!

Alături de ***a luat-o la vale***, ***au făcut scut în jurul lui***, ***și-a făcut bine treaba***, ***avea vorbele la el*** etc., un alt șablon lingvistic face carieră în rostirea noastră: ***momentul ăla când... Momentul ăla când*** *în secunda doi dai totul din tine,* ***momentul ăla când*** *faci aroganțe,* ***momentul ăla când*** *hai, bă, mă lași !?...* Formulă stereotipă, repetare mecanică abuzivă, lipsită de interes și de originalitate a unui model oarecare, ***șablonul lexical*** (germanul *Schablone*) produce uniformizarea gândirii și a rostirii, lenea minții. Zice G.M. Zamfirescu: Zugravii își lăsaseră bidinelele în căldări și desfășurau șabloanele.

„...Iocan dărâmă atelierul până la temelii, ridică altul de cinci ori mai mare, cumpără ***foale*** uriașe, cum nu avea nimeni dintre fierarii vechi din comună..." – scrie Marin Preda despre cel ce dăduse nume poenii unde Moromete le citea, duminica, lui Dumitru lui Nae și lui Cocoșilă, ziarul. Numele burdufului din piele, cu pereți plisați, prin care se pompează aer pentru a menține, la fierărie, cărbunii aprinși, se trage din latinescul *follis*, ***foalele*** definind însă și săculețul plisat, plin cu aer, al unor instrumente muzicale, precum cimpoiul, acordeonul, armonica: *Milescu se culcase liniștit, după ce chinuise* ***foalele*** *bietei sale armonice până s-o rupă* – povestește Duiliu Zamfirescu în romanul *În război*, din *Ciclul Comăneștenilor*. Macedonski îi dă chiar noima de *burduf*, termen cu etimon necunoscut: *Apa, în* ***foale****, descrește mereu*, iar Petru Dumitriu – pe cea de *abdomen, pântece, burtă, stomac*: *Ce drac îi în* ***foalele*** *tău, mă?– îl întreabă tatăl, bănuitor...* Un sinonim – parțial, desigur –, al lui ***foale***, substantiv cu o singură formă pentru singular și plural, este ***sufloiul*** – acea țeavă de trestie sau de soc, prin care se suflă în foc, pentru a-l aprinde. Sau bucata de furtun, cum am văzut la o stână de pe Transalpina, unde mămăliga se făcea la foc continuu, spre a ține ritmul cu *tocanul* din ceaunul vecin.

Țăranii mai vechi își primeneau gândurile, renunțând cu mare meșteșug la noime de mult statornicite. De pildă, verbul ***a săra*** – poate că de aici a deprins Moromete disimularea – dobândea sensul de ***a mânca*** atunci când un țăran îi chema pe ai săi la masă cu irezistibilul îndemn *hai să sărăm o roșie*! Pe câmp, pe la nămiezi, tot el, țăranul, îi amintea femeii lui că ar cam fi vremea ***să spargă*** și ei o ceapă. Neavând prea mult timp să mănânce, mai ales vara, țăranul doar ***lua ceva în gură***, în pripă, iar când, ostenit de atâta roboteală, îl năpădea durerea de oase și nu avea la îndemână un urs îmblânzit, să-l calce, nu se culca, ci ***se dădea nițel la umbra căruței.*** Zice Creangă: De mâncare? O ceapă, un usturoi și o bucată de mămăligă rece.

Latinescul *fŏcus*, devenit ***foc*** în română și în provensală, *fuoco* în italiană, *feu* în franceză, *fuego* în spaniolă, *fogo* în portugheză, *fog* în catalană, dezvoltă la noi, conform dicționarelor, o bogată și nuanțată pletoră. Numai *Micul Dicționar Academic* identifică peste optzeci de sensuri, de la *ardere violentă cu flacără*, tâlc dat de Ispirescu: *Din gurile balaurului ieșea văpaie de* ***foc***, până la noima de *nenorocire* din rostirea populară: ***N-o fi foc****, de-mi dai o gură*! De tot sugestiv ***focul*** – într-o zicere folclorică precum *Ce* ***focul****, bade, te ține,/ De nu vii seara la mine?*, unde își asumă rosturi stilistice de interjecție, dar și în expresii de aceeași sorginte, ca adverb: *Când a mai auzit mama și asta,* ***s-a făcut foc****,* după cum ne povestește Creangă. La alegeri *băgăm mâna în foc* ba pentru unii, ba pentru alții, apoi *ne vărsăm focul* pe ei, *avem* deseori *un foc la inimă*, drept care și iubim *cu foc* câte o fată, cum altfel decât *frumoasă foc*, la superlativ. *Luăm* repede *foc* din te miri ce, ziarele *ne pun pe foc* cu titluri incendiare, *stăm ca pe foc* așteptând minivacanțele, și, dacă *focul* nu ni se pare destul de întețit, o invocăm pe mama lui, pe *mama focului*. Zice Camil Petrescu: Când o baterie a noastră a deschis focul asupra dealului din față, am avut, pentru întâia oară, priveliștea unui duel de artilerie.

actualitate

Magda Grigore

În numele poemului

(numărând bob cu bob)

liană misterioasă, viţa de vie,
viţa roditoare, cu seva făcătoare de minuni,
cu tulpini îmbinate în nod sacru,
cu foi lobate şi flori deschise în formă de stea,
aşteaptă la rând legarea boabelor;

liana misterioasă învaţă
de la un anotimp la altul
lanţul supravieţuirii;
urcă tot mai sus,
spre soare –
mai sus,
spre vârful de neatins al piramidei trofice;

viţa de vie rodeşte, îşi urmează calea,
curge dintr-un izvor cu edenul lăuntric,
bob cu bob fructul cade
din amintirea grădinilor bogate
din care rodul a căzut demult;

zilele stau strânse în ciorchine
mici, rotunde, vulnerabile,
ameninţate de ploi
şi de nenumăratele vieţi din umbră;

– cântecul fiinţei trece ca rodul
dintr-un timp în altul,
din viaţă în moarte,
dintr-un sens (*cu clipe în formă de stea*)
în celălalt
(*cu edenul lăuntric*) –

numărând bob cu bob,
zi după zi,
liana misterioasă îşi urmează în tihnă
lanţul supravieţuirii.

Diana Trandafir

IMPERIUL PĂSĂRILOR
păsări de tablă

a plouat toată noaptea
sunt păsări de tablă deasupra gunoaielor
roşul cărămizilor este
la fel ca şi ieri (comme il faut)
şi aminteşte
de o funcţie cerebrală absentă
când sună poştaşul
bătrânele nu se mai grăbesc să deschidă
ca nu cumva să intre zgribulită
vreo mierlă

antichităţi

am auzit despre o pasăre care plânge
(e poate
singura pasăre de pe pământ
care plânge)
e foarte aglomerat
în magazinul de antichităţi
pe inima goală despachetăm amintiri
o noapte întreagă
am stat
şi am tot sângerat
lângă cicatricea închisă
doi vechi prieteni
despărţiţi de moarte

locul acela

spatele sen scurge ca o mâzgă
pe peretele gol
ziua
se strecoară încet
printre sacii de cânepă
degetele nu mai cunosc labirintul
sunt neştiutori
ca nişte prunci adormiţi
purtaţi în braţe
cu ochii legaţi în eşarfe
(când o idee nu prinde
speculaţiile vin cu noianul
şi aduc motivaţii din plin)
din rădăcini şi din păsări
se naşte un trup ce se zbate

eşafod

aripa îngerului
foşneşte cu triluri
numai pasărea din ram nu se sperie
când glonţul o porneşte pe ţeavă
ea stă
doar stă şi aşteaptă
ca aerul să absoarbă
încet
întregul ecou
al fricii de moarte

păsări albastre

în curând
n-o să mai scriu poeme de dragoste
din turn se tot trimit către mine
stoluri mari şi albastre de păsări
sunt păsări ce umplu cerul
cu atât mai albastru
cu cât e inundat la întâmplare
palma ta desfăcută
face umbră frunţilor dezgolite
şi creştetelor arse
scrumul din vene scrâşneşte
mai abitir decât nisipul din oase
în curând vor sosi alte păsări
păsări ciudate
un fel de prădători ai oraşului
ce caută şi atacă mereu
păsări de stradă

George Nina ELIAN

NINGE... E TIMPUL

nu te-am ascultat, tată
n-am învăţat nicio meserie folositoare

în schimb,
încă din copilărie mi-am trăit anticipat
(cu voluptate aproape) toate eşecurile
ca un veritabil profesionist

m-am apucat de trăit la-ntâmplare
cu frenezie fără să-mi pese
speram ca măcar aşa să mă mântui
(la fel fac şi azi)

nu mi-a servit la nimic

ninge şi
e timpul să ies din scenă:

pământul e negru
zăpada albă
cerul albastru
chipul morţii
în continuare senin

restul - doar sânge

DINCOLO DE ORICE

sărbătorile
aerul pe care-l expulzăm
şi-un păianjen adormit pe o carte

(iarna e un cerc albastru
ca un inel de logodnă cu moartea)

am o mie de prieteni
şi numai o singurătate

dar acea unică singurătate acoperă totul

ca şi cum ar fi însăşi iubirea

Geo Vasile

Motto: **"J'aimerais être libre, éperdument libre. Libre comme un mort-né." (EMIL CIORAN)**

"Mi-ar fi plăcut să fiu liber, nemărgint de liber. Liber precum un nou-născut mort"

Unicorn

Pletele ei luminoase, petale
de floarea-soarelui, unde fotonice,
pictate parcă de Veronese, îi
dădeau un aer de unicorn
țesălat pentru paradă într-un
manej din Vanity Fair...
Nu se știe dacă Inna își vânduse
aureola pe te miri ce, fiind
Sfântă băutoare de absint,
cu siguranță însă știa totul, ba
chiar prea mult , grație sângelui
primit și vărsat pe altarul
artei vrăjitoriilor propriului daimon...

Unicorno

Le sue chiome luminose, petali
di girasole, onde fotoniche, forse
dipinte da Veronese, le davano
un'aria di unicorno strigliato per la
parata nel maneggio del Vanity Fair...
Non si sa se Inna abbia venduto
la sua aureola in cambio di due soldi,
essendo santa bevitrice d'assenzio,
ma sicuramente ne sapeva di tutto
anzi troppo, grazie al sangue ricevuto
e versato sull'ara dell'arte degli
incantesimi del proprio demone.

Scenariu

Posibile sfârșituri păreau niște pietre
îndelung șlefuite de rafale de vânt și
ploi acide, mai întâi fusese ruina
și orașul încă nu exista deși spectacolul
cu măști euroatlantice avusese loc, chiar
în sala din centru sub același soare
iernatic eroul a găsit, în fine, după ce
răpusese șarpele, sfinxul, haosul,
preacurvia, ușa pe care o căutase, de
la capătul lumii, cea pe care scria Inna
sau viața și libertatea celui disperat...

Sceneggiato

Possibili mete sembravano pietre
a lungo levigate da raffiche di vento
e piogge acide, prima di tutto era stata
la rovina e la città non c'era, anche se
la parata delle maschere euroatlantiche
vi aveva avuto luogo, pure nella sala
del centro, sotto lo stesso sole invernale,
l'eroe trovò, in fine, dopo aver stroncato
il serpente, la sfinge, il caos, la lussuria,
la porta che aveva cercato in capo
al mondo, quella su cui stava scritto Inna
ovvero la vita e la libertà dello sventur

Angèlica Inna

Semăna cu acele femei alcoolice
din romanele lui Georges Bataille
care se prăbușesc pe nepusă masa,
cu mamele ignobile care vorbesc
pe mobil împingând căruciorul
copilului Isus, vomită pe covoarele
zburătoare ale marilor hoteluri spre
planeta Venus, alias Hesperos...

Basoreliefurile trupului ei aveau o
senzualitate aproape pornografică,
seismica lor unduire, comuniunea &
frecarea coapselor îi asigurau
echilibrul în mers, mai ales când se
droga... prietenele o invidiau convinse
că era un fel de masturbare discretă...

Carnea ei părea plămădită
din lutul primelor zile ale Facer

Inna, l'angelica

Sembrava a quelle donne alcoliche
dei romanzi di Georges Bataille,
che crollano inavvertitamente,
alle ignobili mamme che parlano
al telefonino attaccato all'orecchio
mentre spingono la carrozzina
del bambin Gesù, vomitano sui tappeti
volanti dei grandi alberghi verso
il pianeta di Venere, alias Espero...

I bassorilievi del suo corpo avevano
una sensualità quasi pornografica,
il loro sismico ondeggiare, la comunione
& lo sfregarsi delle cosce, le davano
una mano a camminare dritta
soprattutto quando si drogava...
le amiche la invidiavano convinte che
era una sorta di discreta masturbazione...

La sua carne sembrava plasmata
con l'argilla dei primi giorni della Genesi...

Seducție

Rădăcinile Innei se regăseau într-un
baroc oleacă sinistru, și totodată
emoționant, grație familiarității ei
încă din copilărie cu fauna orfelinatelor
și a barurilor și pub-urilor de noapte...
Așa se face că va fi inițiată de un englez
în taina amorului și opiumului într-un fel
de conac tip Poe, ceea ce corespunde
întru totul canoanelor tale de artă vizuală
prin încărcătura mefitică a episoadelor,
altfel spus fetidă sau sordidă, vorbele fiind
pentru tine un pur exercițiu de seducție...

Sub masca rousseauistă a elogiului naturii,
ademenești cititorul, fâțișă pradă a civilizației,
să-mpărtășească propovăduirea
egalității tuturor între coapsele Innei...

Seduzione

Le radici di Inna scaturivano
da un barocco un po' sinistro,
e nel contempo commovente
grazie alle sua dimestichezza
fin dall'infanzia con la fauna
degli orfanotrofi e i bar notturni...
Così si spiega il suo tirocinio dovuto
ad un inglese nell'arcano
dell'amore e dell'oppio in una specie
di maniero tipo Poe,
ciò che corrisponde ai tuoi canoni
d'arte visuale per la carica mefitica
degli episodi, per non dire
fetida o sordida, le parole essendo
per te un puro esercizio di seduzione...

Sotto la maschera rousseauista
dell'elogio della natura, invogli
il lettore, ovvia preda della civiltà,
a condividere la diramazione dell'
egualianza di tutti tra le cosce di Inna.

După douăzeci de ani, Inna

Partea ta obscură mijlocea între
percepție și iubita ce ți se arăta
după mai bine de 20 de ani...

Parcă recunoșteai în ea vocea unei
vechi prietene întoarse din morți, a
unei rude poate, întoarse să te bântuie,
cam ca acea ființă invizibilă care se
hrănește cu viața oamenilor, născocită
de Maupassant înainte să alunece
în demență, botezată chiar de el *Horla*.

Dopo una ventina d'anni, Inna

La tua parte oscura mediava tra la
percezione e l'amata che ti veniva
incontro dopo una ventina d'anni...

Quasi riconoscevi in lei la voce di una
vecchia amica tornata dagli inferi,
forse di una parente, tornata per
angosciarti, come quell'essere
invisibile che si ciba della vita degli
uomini, inventata da Maupassant
prima di slittare nella demenza...
proprio da lui battezzata *Horla* .

Cheia Sol

Inna avea un aer pierdut,
o mină pierdută cum recomandă
sintaxa modernă...
ținea între degete
o *gauloise* fără filtru,
iar pe încheietură
i se vedea cheia *sol*
a partiturii *No future*,

Doar solitudine & bravură,
până și coapsele ei una peste
alta, goale pe sub rochia
de mătase albă sanctifica
adolescența care fuge de-acasă
să-nfrunte toate furtunile
& intemperanțele precum Justine,
Sfântul Ioan Botezătorul, Maria
Egipteanca sub palmierul ei aurit...

Ca să rămâi frumoasă,
trebuie să mori tânără, preferabil
în urma unei supradoze

No future

Chiave Sol

Inna aveva un'aria smarrita,
una cera cattiva come raccomanda
la sintasi moderna...
Teneva tra le dita una *gauloise*
senza filtro, e sulla giuntura
le si vedeva la chiave *sol*
della partizione *No future*.

Solo solitudine & bravura,
finanche le sue cosce accavallate,
nude sotto il vestito di seta bianca
consacrava l'adolescenza
che scappa di casa
ad affrontare tutte le bufere
& scapestraggini come Justine,
San Giovanni Battista, Maria Egiziaca
sotto la sua palma dorata...

Per rimanere bella,
meglio morire giovane
e preferibilmente a causa
di una overdose

No future...

Scufundare

Atunci căpcăunul din tine
i-a spus Innei ce-l sedusese
precum Lolita pe Humbert,
chiar înainte ca taxiul să
traverseze Dora pe Ponte
della Concordia: ai ceva de rudă,
de menajeră, de scorpie,
de lăuză, de vrăjitoare, de nimfă..

Ați trăit un fel de scufundare
a ființei în ființă pe care doar
arta o îngăduie când în fine
serbează logodna ei cu viața ...

Sprofondarsi

Allora l'orco con la tua bocca
disse a Inna che l'aveva sedotto
come Lolita il suo vicino Humbert,
proprio prima che il taxi attraversi
la Dora sul Ponte della Concordia:
hai qualcosa di parente,
di governante, di bisbetica,
di puerpera, di strega, di ninfa...

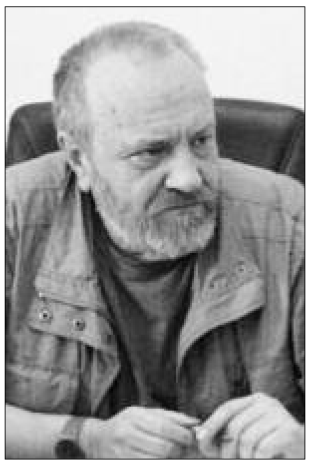
Vivemmo quello sprofondarsi
dell'essere nell'essere che solo
l'arte concede quando in fine
festeggia lo sposalizio con la vita...

Versiunea italiană aparține autorului

Posibile sfârșituri păreau niște pietre îndelung șlefuite de rafale de vânt și ploi acide, mai întâi fusese ruina și orașul încă nu exista deși spectacolul cu măști euroatlantice avusese loc, chiar în sala din centru sub același soare iernatic eroul a găsit, în fine, după ce răpusese șarpele, sfinxul, haosul, preacurvia, ușa pe care o căutase, de la capătul lumii, cea pe care scria Inna sau viața și libertatea celui disperat...

poesis

proză de **Marian Ilea**

ILEA de Bârgău şi Ieud

Nordul lui Ilea

NOPŢILE ICLEJIEI LUI PACHI

"Mă duc să mă ascund ca să scriu un roman", îi ziceam nevestei şi fetiţei în bucătăria aia de la bloc. "Sînt prozator." După ce-mi spuneam poezia din bucătărie o auzeam pe Melania spărgînd vasele. Melania era căsătorită cu mine. A rezistat douăzeci de ani. Pe fetiţa noastră o cheamă tot Melania. Are optusprezece ani. E elevă la un liceu din Paris. Am trimis-o acolo ca să nu fie parte dintr-un divorţ încărcat de înjurături. A ajuns preşedinta unei "Maison des eleves". Seamănă cu mine. Organizează evenimente culturale cu finanţări obţinute de la primărie.

Toate proiectele ei au trecut de urechile vigilente ale funcţionarilor.

"Te duci, din nou, la curvele tale de care m-am săturat", îmi şoptea în ureche Melania.

După ce am divorţat am început să călătoresc fără o ţintă anume prin Transilvania.

Am ajuns în Baia-Sprie în seara de trei august a anului douămiipaisprezece. Îmi plac oraşele mici. Găseşti cu uşurinţă o pensiune. Te cazezi. Te plimbi cîteva zile prin împrejurimi şi pleci mai departe.

La ora douăzeci şi unu fix mă aflam în faţa ghişeului doamnei Teodora Pachi, patroana pensiunii Edelweiss situată pe strada Boczor Wolf, la numărul cinci.

Doamna mi-a dat cheia de la cameră, nu s-a uitat în buletin. "Vă conduc pînă la etaj" mi-a spus.

Pensiunea Edelweiss avea parterul construit din piatră şi etajul cu camera de hotel de lux din lemn. Cina urma să fie servită într-un salon cu pereţii încărcaţi de trofee de vînătoare.

În pensiunea Edelweiss era plăcut. Afară erau douăzeci şi opt de grade.

***

Am mîncat două felii de şuncă, pîine prăjită, unt şi am băut un ceai. Înainte de a urca în cameră am întrebat-o pe doamna Teodora Pachi cine a fost Boczor Wolf. Am felul ăsta de curiozităţi. Cred că dacă ai pensiunea pe o stradă cu nume ciudat... Boczor Wolf ...mi se părea că sună pitoresc, e bine să cunoşti istoria celui pe strada căruia locuieşti.

Mulţi habar n-au cine a fost cel care a devenit nume de stradă.

Pe alţii nu-i interesează. Alţii devin nervoşi cînd îi întrebi.

Doamna Teodora Pachi s-a aşezat comod pe scaunul din faţa mea şi mi-a spus: "Domnule, e un evreu din Baia-Sprie, născut în trei august una mie nouă sute cinci şi mort în douăzeci şi unu februarie una mie nouă sute patruzeci şi patru la Fort Mont Valerien în Franţa. Cel puţin aşa zic unii în oraş. A luptat prin Spania, a eliberat Franţa, a fost şi inginer chimist. Cînd l-au condamnat, zic cei care-l cred mort, a apărut o lozincă la intrarea într-un tribunal pe care scria: "Boczor Wolf Hongrois chef Derailleur 20 attentats".

A plecat din Baia-Sprie cînd împlinise douăzeci şi trei de ani. A locuit la Paris la următoarele adrese: 1 bis, rue Lomeau; 85, rue de Torbigo şi 9, rue Loillaux.

Avem la pensiune un pliant unde găsiţi şi fotografii cu mormîntul lui, cu el tînăr, cu el luptînd pe un front din Spania.

Numai că...domnule, alţii zic cu totul altceva. Cică după război a devenit tîmplar şi a locuit mulţi ani în arondismentul al 13-lea din Paris".

Cu vocea puternică a doamnei Teodora Pachi în urechi m-am dus în cameră. Am adormit imediat. De nenumărate ori în acea noapte mi s-a părut că mă trezeşte un glas de femeie care-mi şopteşte în urechea dreaptă: "Kelemberger Anton Ignatius zis "Peniţă" a fost făcut praf".

***

Soarele dimineţii intra pe fereastră. M-am trezit plin de dorinţa de a ieşi la plimbare pe strada Boczor Wolf din Baia Sprie. Bîiguielile nopţii mi-au apărut în urechea dreaptă făcînd duş cu apă călduţă. Anton era numele meu iar Ignaţiu mi-ar fi plăcut să-l am trecut în buletinul de identitate. "Ciudat", mi-am spus.

Dacă mă gîndesc la Melania, nevastă-mea, e de spus că pînă şi acel "mă duc să mă ascund ca să scriu un roman" a fost un plagiat după Augustin Buzura. Prozatorul îi spunea nevestii-sii la fel. Aia n-a divorţat chiar dacă Buzura lipsea cîte o jumătate de an de acasă.

L-am întrebat odată dacă-i place că apare în manualele şcolare şi dacă simte ura elevilor care-şi dau bacalaureatul din "Vocile nopţii".

Eram la o prietenă invitaţi la masă. Şi eu dădusem bacalaureatul din "Vocile nopţii". "Dacă ar fi să-l dai şi dumneata, l-ai lua cu notă de trecere?". Buzura a stat îngîndurat. Mi-a răspuns chibzuit: "Dacă aş avea timp să mă pregătesc, cred că da".

În unele manuale şcolare apar cîteva din prozele mele. Noroc că nu fac parte din bibliografia pentru bacalaureat. M-am întîlnit de cîteva ori cu elevii unor licee din Bucureşti. M-au întrebat uimiţi dacă mai trăiesc. Învăţaseră la şcoală despre scriitorul care-mi purta numele şi aveau speranţa că e mort demult. Mai trăiam. Micul dejun era pregătit. Doamna Teodora Pachi m-a întrebat ce doresc să mănînc la prînz. I-am spus că voi reveni la pensiune către seară, că-mi doresc să mă plimb pe străzi, să cunosc oraşul şi să stau de vorbă cu oamenii lui.

În unele manuale şcolare apar cîteva din prozele mele. Noroc că nu fac parte din bibliografia pentru bacalaureat. M-am întîlnit de cîteva ori cu elevii unor licee din Bucureşti. M-au întrebat uimiţi dacă mai trăiesc. Învăţaseră la şcoală despre scriitorul care-mi purta numele şi aveau speranţa că e mort demult.

***

Îmbrăcat în pantaloni scurţi cu tenişii mei albaştri, cu o bluză cumpărată anul trecut în Croaţia, cu pălărie largă de paie şi ochelari de soare, am ieşit din pensiunea Edelweiss în soarele dimineţii. Strada Boczor Wolf e lungă, cu căsuţe mici acoperite de viţă de vie. Dai într-o stradă numită Bogdan-Vodă cum mergi către Valea Chiuzbăii. Am intrat în două pensiuni mari. "Vlad" şi "Rustic" cu piscine, cu pescării, cu bucătăriile dinspre care veneau mirosuri de fasole şi ciolan de porc fiert.

Cînd mă plimb prin oraşe beau doar apă.

Un chelner de la "Rustic" m-a îndrumat către pădure. "Vin cîteva poteci şi apoi Lacul Albastru, domnule. La apus îşi schimbă culoarea. Din albastru în verde. E singurul din Europa care face aşa ceva", mi-a spus acela. Merita să încerc. Aşa că am luat-o către pădure. "Lacul Albastru" apăruse prin prăbuşirea filonului Domnişoara în anul unamienouăsute douăzeci. De sus se vedea oraşul.

În ziua aceea am aflat suficiente lucruri despre Baia-Sprie pentru a mă hotărî să stau o săptămînă şi să mă plimb în voie.

Un oraş unguresc înconjurat de sate de romîni. Un oraş aflat în proprietatea reginei, cedat unor sîrbi cum au fost Lazarevisc în anul una mie patru sute unsprezece şi Brancovisc în una mie patru sute douăzeci şi şapte. Un oraş cu invazii de-ale turcilor, de-ale lăcustelor, cu incendii, inundaţii şi ciumă. Un oraş cu mii de mineri, sute de meşteşugari, zeci de cerşetori şi cu o fanfară înfiinţată în anul una mie opt sute şaptezeci şi şase.

Îmi plac plimbările lungi pe străzi necunoscute. La ora opt seara intram triumfător şi flămînd în pensiunea Edelweiss. Doamna Teodora Pachi mă aştepta cu cina gata. Am rugat-o să se aşeze la masă. Aveam chef de poveşti. Pe la miezul nopţii am urcat în cameră. Îmi era somn. Înainte de a adormi, am rememorat întreaga discuţie purtată cu patroana pensiunii.

***

Teodora Pachi: Cînd vine, domnule, pe seară, aud cîteva bătăi în geam, cu dosul mîinii. Şi ieri a bătut. Întotdeauna se întîmplă aşa. Deschid uşa, intră, poartă o mască atît de interesantă încît o cunosc după voce.

Anton H.: O mască de întinerire doamnă?

Teodora Pachi: Cu mulţi ani, aşa e făcută, o mască de tinereţe, domnule. Dau mîna cu ea, o îmbrăţişez ca pe o rudă de demult, o poftesc să ia loc, o întreb pe unde a mai umblat, de ce e veselă ori supărată. Are în mînă una dintre cele două trăistuţe albe.

Anton H.: E o trăistuţă plină, doamnă!

Teodora Pachi: Stă cît stă, domnule!

Anton H.: De mîncat nu mănîncă, doamnă?

Teodora Pachi: Apoi pleacă, domnule.

Anton H.: Fără să spună un cuvînt, doamnă!

Teodora Pachi: Ei, domnule, spune lucruri de neînţeles. Că unul n-are iniţiativă, că altul e lipsit de pregătire sau fricos sau are un vecin mic de stat care preferă să fie bătut.

Anton H: Decît să treacă la acţiune, doamnă?

Teodora Pachi: Că-s bolnavi, cu rinichii, cu inima, cu plămînii, că-s plini de reumatism sau prea graşi, că nici foarte slabi nu-s, buni de nimic. Că mai bine cu Ignaţie, domnule.

Anton H.: Ignaţius, doamnă.

Teodora Pachi: Vecinul cu casa lipită de pensiune, domnule. E surd şi bate cîinele după ce se îmbată.

Anton H.: Care Ignaţius, doamnă.

Teodora Pachi: Surdul care umblă cu un măgar după el. Adună ouăle din împrejurimi de la ţăranii cu găini şi le vinde proaspete la pensiuni. Dar, domnule, aţi picat cam prost în oraşul nostru!

Anton H.: Lucrul acesta mă cam lasă rece.

Teodora Pachi: Să nu faceţi caz din asta, vă rog.

Anton H.: A pus la punct pe mulţi?

Teodora Pachi: Oho. Veţi păţi cum au păţit şi alţii pe care i-a chinuit cumplit.

Anton H.: I-a şi bătut tot cumplit?

Teodora Pachi: Unii chiar au şi murit.

Anton H.: Cu atît mai bine. Înseamnă că nu voi deranja prea mult.

Teodora Pachi: Nu deranjezi cu nimic, domnule.

Anton H.: Cu ce v-aş putea deranja, doamnă?

Teodora Pachi: Cred că a suferit mult.

Anton H.: De ce a suferit?

Teodora Pachi: Acuma nu mai suferă, domnule. Îi face pe alţii să se chinuie.

Anton H.: Sînteţi în relaţii bune?

Teodora Pachi: De rudenie. Tatăl ei a fost într-o funcţie, cîndva, pe la biserica din oraş

Anton H.: Aţi avut şi mai aveţi atîta suflet să o mai ajutaţi încă?

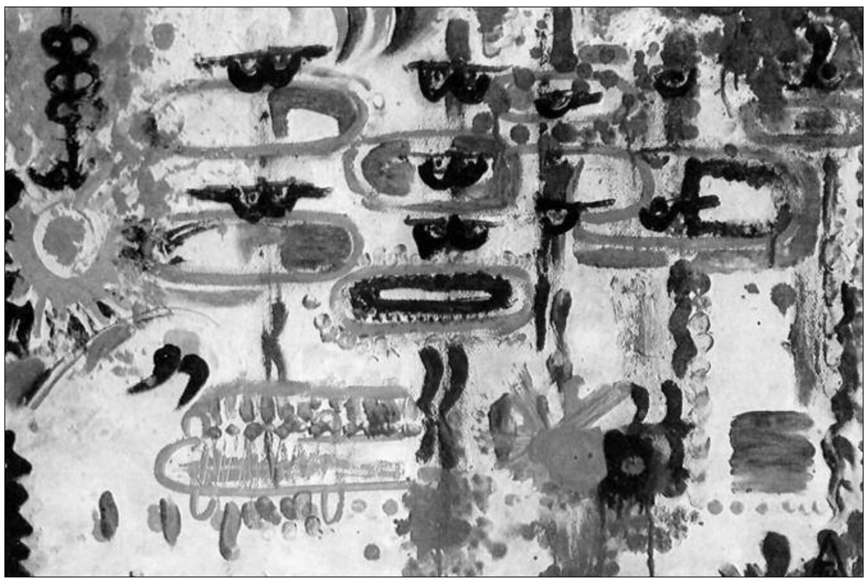
proză

Teodora Pachi: Cît am putut, pot şi voi putea, domnule.
Anton H.: Da, e clar! Tatăl ei a fost pe la ceva biserică din oraş.
Teodora Pachi: Cred că şi dumneavoastră aveţi suflet şi-i ajutaţi pe cei neneorociţi, domnule.
Anton H.: Aici nu îndrăzneşte să intre?
Teodora Pachi: Aveţi mare noroc, domnule.
Anton H.: N-aveam ce să caut pe aici.
Teodora Pachi: Înseamnă că sînteţi foarte liniştit.
Anton H.: Da şi nu, doamnă.
Teodora Pachi: Ce vreţi să spuneţi?
Anton H.: Dar de ce vă incomodează acest lucru?
Teodora Pachi: Propriu-zis nu mă incomodează cu nimic. Doar atît că nu mă simt bine cînd vă aud.
Anton H.: Aveţi dreptate. N-o cunosc dar simt că n-o pot suferi.
Teodora Pachi: Vedeţi, domnule
Anton H.: Sînt proşti şi fricoşi. Trebuia căutată şi prinsă.
Teodora Pachi: Am căutat-o, domnule. Degeaba.
Anton H.: Spuneţi că a fost căutată la modul foarte serios?
Teodora Pachi: Da
Anton H.: Atunci cum de n-au putut s-o prindă?
Teodora Pachi: Ştie tot ce se face în urma ei.
Anton H.: Nici nu mă îndoiam de asta.
Teodora Pachi: De fapt nu e căsătorită dar are o fată.
Anton H.: Am înţeles.
Teodora Pachi: Dintr-o căsătorie, cred. Uneori fata o caută pe mama ei.
Anton H.: Dar nu ştiţi precis. Să înţeleg că femeia asta nu iartă pe nimeni?
Teodora Pachi: Fără discuţie, a pus pe mulţi la punct.
Anton H.: N-a rămas cu nici unul în relaţii bune?
Teodora Pachi: Cum să nu. Cu cîţiva v-aş putea face cunoştinţă.
Anton H.: Şi cu ce se ocupă ei acuma?
Teodora Pachi: Circulă ca şi dumneavoastră. De colo-colo.
Anton H.: Vă aveţi atît de bine cu ei?
Teodora Pachi: Desigur.
Anton H.: Nu văd cu ce vă încălzeşte?
Teodora Pachi: După ce o veţi cunoaşte, o să-mi daţi dreptate.
Anton H.: Ce să discut, doamnă. Despre greutăţile şi amărăciunile ei. E plină lumea de din astea.
Teodora Pachi: O să aveţi ocazia. Cu siguranţă se va întîmpla.
Anton H.: Asta da inteligenţă. Sînteţi foarte deşteaptă doamnă Teodora.
Teodora Pachi: Este şi normal să fiu.
Anton H.: Într-adevăr.
Teodora Pachi: Fiţi sigur de asta. Nu veţi uita cîte am făcut pentru dumneavoastră. Nu ştiu cînd va veni ziua în care o s-o ducem bine cu toţii.
Anton H.: Nici nu vă puteţi închipui cît de ferit mă simt în compania dumneavoastră.
Teodora Pachi: Fiţi convins şi de asta.
Anton H.: Sînt bun, am şi o parte negativă. În camera de sus nu există sobă, doamnă, şi nici nu se poate pune. Din lipsă de spaţiu. Fiţi fără grijă, nici măcar n-aş concepe să mă mut pentru atîta lucru.
Teodora Pachi: Să-mi spuneţi dacă scap vreo vorbă nelalocul ei.
Anton H.: Nu vă faceţi griji. O să mă bucur de ospitalitatea pensiunii Edelweiss.
Teodora Pachi: Exact.
Anton H.: Mă voi strădui să nu dezamăgesc.
Teodora Pachi: O să o vedeţi?
Anton H.: Pe cine?
Teodora Pachi: Poate veni şi cu o rochie albastră
Anton H.: Vă cred. Şi eu mă gîndeam la o rochie albastră. Umblă după potcoave de ... doamnă.
Teodora Pachi: Cum adică, domnule?
Anton H.: Bine dar ce-ar putea să caute aici?
Teodora Pachi: Umblă peste tot şi nu-şi uzează pingelele. Este extraordinară, păcat că nu o cunoaşteţi.
Anton H.: Încă.
Teodora Pachi: Dacă doriţi, vă pot sta la dispoziţie, vă pot da tot sprijinul pentru a vă ajuta să reuşiţi.
Anton H.: Mi-aţi face un mare serviciu şi v-aş fi recunoscător.
Teodora Pachi: Pentru mine nu e greu. Nu aveţi şi pe altcineva care să vă sprijine?
Anton H.: Ăsta n-ar fi un inconvenient.
Teodora Pachi: Sînt foarte bucuroasă că-mi cereţi sprijinul. Poate că veţi reuşi.
Anton H.: N-aş vrea să vă supun la un efort prea mare.
Teodora Pachi: Ţinînd cont că veţi pleca departe de noi, de oraşul acesta, eu vă voi sprijini. V-am spus că vreau sincer să vă ajut. Dacă, însă, v-aţi muta de aici la vecinul nostru, aţi putea rămîne mai mult cu noi.
Anton H.: Cred că ştiţi că am motive serioase să tatonez atent terenul pe care calc.
Teodora Pachi: Dacă nu v-aţi înţelege cu el, puteţi încerca la altul. Pe strada asta sînt mai mulţi vecini, domnule.
Anton H.: Dacă are recomandarea dumneavoastră, doamnă, sînt sigur că n-am a mă teme de nimic.
Teodora Pachi: Veţi fi tratat cum se cuvine, din moment ce sunt eu la mijloc, domnule.
Anton H.: Nu-mi închipuiam că ar putea fi altfel.
Teodora Pachi: Îmi închipui cît de greu v-ar fi să vă mutaţi.
Anton H.: Indiscutabil. Întocmai aşa este după cum spuneţi
Teodora Pachi: Cînd se strică vremea, mă întreb pe unde umblă. Cred că îi este foarte greu. Cred că şi acuma se plimbă departe de aceste locuri. Totuşi e pe-aici prin preajmă.
Anton H.: Adică n-a părăsit aceste meleaguri?
Teodora Pachi: Nu se teme de nimeni şi de nimic. Nu este departe de noi. O cunosc. Îi ştiu obiceiurile, lasă impresia că a dispărut.
Anton H.: Îi este dor.
Teodora Pachi: Cum să nu-i fie?
Anton H.: Oricum cu alimentaţia cred că o duce mai greu.
Teodora Pachi: Nu-i adevărat. Ultima dată era destul de grasă, destul de bine făcută. Are din ce să trăiască.
Anton H.: Sper că m-am purtat decent.
Teodora Pachi: Am apreciat şi apreciez. Aţi cîştigat încrederea noastră.
Anton H.: A noastră. Adică, doamnă?
Teodora Pachi: O să vedeţi, domnule.
Anton H.: La asta m-am gîndit şi eu.
Teodora Pachi: Sînt sigură că o veţi cunoaşte.
Anton H.: Credeţi că m-aş da în lături
Teodora Pachi: Bine. Dar n-o cunoaşte nimeni. Se întîlneşte cu oamenii în oraş. În fiecare seară de după tîrg se îmbracă în rochia roşie pentru unul Valer, şoferul de la fabrica de pîine.
Anton H.: Dar cum mai umblă îmbrăcată.
Teodora Pachi: Păcat că n-aţi cunoscut-o.
Anton H.: Să nu credeţi una ca asta, doamnă.

***

Se făcuse miezul nopţii. În patru august spre cinci august. În salonul pensiunii Edelweiss din Baia-Sprie. Se lăsase tăcerea. Priveam un trofeu de vînătoare. Îmi amintesc capul de porc mistreţ cu o ciudată linişte care urca înspre ochii de sticlă. Lucioşi. Doamna Teodora Pachi se ridicase de pe scaun. Intrase cu paşi legănaţi în bucătărie. Mi se închideau ochii de oboseală. Ochi lucioşi. M-am frecat cu ambele mîini pe pleoape. Mă apucase o mîncărime ciudată. “O să am ulcioare înspre dimineaţă”, mi-am spus. Am urcat în camera de la etaj. M-am întins în pat. Cred că am trecut în vis în secunda care a urmat. Despre visul ăsta scriu de două luni de zile. E zece octombrie anul două mii paisprezece. Masa din bucătăria apartamentului de bloc e ca un atelier de lucru.

De la miezul nopţii din patru către cinci august, am visat pînă-n opt august la ora şapte dimineaţa. M-am ridicat cu greu din pat. Eram zgîriat pe picioare, pe mîini şi faţă de parcă intrasem în murariile din pădure. De parcă alergasem prin tufe. Am luat micul dejun. Doamna Teodora Pachi m-a privit tăcută.

Țuculescu - Câmpul microscopit

Am certitudinea că-n dimineţile de cinci, şase şi şapte august a intrat în camera mea de la pensiunea Edelweiss. Mi-a schimbat cearşafurile şi feţele de la perini. A făcut curat. A aerisit camera.

Chemasem un prieten scriitor din Baia Mare să vină cu maşina. Doream să ajung în Baia Mare. Să găsesc un tren care să mă ducă pînă în Bucureşti. Ajunsesem în Baia-Sprie cu un autobuz Fany venind din Suceava. Plecam cu trenul către casă. Bagajul era gata. Sosise scriitorul. S-a uitat uimit la picioarele şi la mîinile mele.

Am întrebat-o pe doamna Teodora Pachi ce înseamnă “Felsobanya”. “E Baia-Sprie în ungureşte, domnule Anton”, mi-a răspuns proprietara pensiunii.

Nu-mi găseam pălăria. Nu mai aveam ochelarii de soare. Eram îmbrăcat de cinci zile cu pantalonii scurţi, tenişii şi bluza.

Cînd am ieşit din curtea pensiunii, l-am văzut pe strada Boczor Wolf pe domnul Kelemberger Ignatius Anton zis “Peniţă” care trăgea după el măgarul. Eram într-un Opel albastru care tocmai accelera.

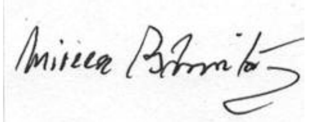
***

Întreaga lună septembrie au tîşnit din minte întîmplări cu scriitori care-mi fuseseră prieteni. M-am fixat pe un dialog purtat cu Radu Săplăcan şi Teohar Mihadaş în faţă la “Continentalul” din Cluj. Era luna august a anului una mie nouă sute nouă zeci si unu. Ne opriserăm în faţa uşii de la intrarea în hotel. Priveam frumoasele studente ale oraşului. Săplăcan era în formă ca-ntotdeauna. “Ce zici bătrîne” l-a întrebat pe Teohar, “mai faci hărţi pe cearşafuri de cu noaptea?”

“Orice om face hărţi la timpul lui. Toate la vremea lor”, i-a răspuns Teohar Mihadaş.

Mircea Bârsilă

Evocări, viziuni și descrieri

În noul volum **(Criza portretului,** Ed. Euro Stampa,Timișoara, 2018), Vasile Rodian scrie în nota obișnuită a poeziei sale. Acest poet – fost membru al Cenaclului „Pavel Dan" și prieten, zeci de ani, cu Ion Monoran și Gheorghe Pruncuț - a scris întotdeauna „pre limba sa".În primul text din noua carte, intitulat *Priveghi,* sunt evocați cei doi foști prieteni, plecând, în cazul lui Ion Monoran, de la statuia sa (de revoluționar) și, în cazul lui Pruncuț, de la câteva întâmplări concrete.

Transfigurarea lirică a unor amintiri - din copilărie și din alte etape ale vieții – constituie o direcție semnificativă a poeziei sale: „Fugeam ca după o arătare/să prind umbra norilor pe câmp/se tot depărta de mine/nu reușeam/îmi plăcea și mie copil fiind/să împart cu cineva orele de păstor/animalele își aveau treaba lor/din iarba câtă era își mai ridicau capul/să vadă ce mai pun la cale/Îmi ziceam anul viitor/în vacanța de primăvară/Așa a început să-mi fie dor de umbră" (*Umbra*).

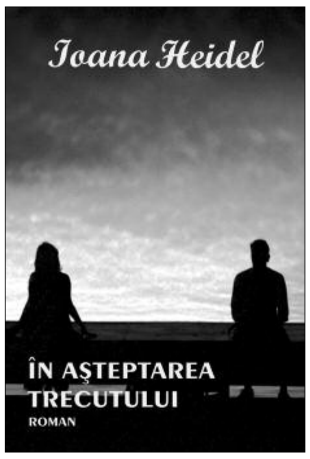
Originală întru totul este direcția ermetizantă a poeziei lui Vasile Rodian. Impresia de ermetism este produsă de utilizarea sincopelor în vederea obținerii unui text concentrat/încordat la maximum, cum este, de pildă, și aceasta, care începe oarecum evaziv și se încheie cu mai multe versuri excepționale: „Doar o pipă cu urme de opiu/atât au găsit/ai stat mult pe roată pe cal/din zdruncinături, capturi/o practică străveche să fii mereu altul/îți asumi zăgazurile vremii tale/să rămâi cu aerul/cu dreptatea din ape/cu banul pentru cârmaci/să plece cu barca singur" *(Ibogoina).*

Resortul multora dintre textele din această categorie este *istoria* cu personajele reprezentative ale ei. În poezia *Gordiană* se face aluzie la Alexandru cel Mare, la dascălul său (Aristotel), la legenda despre mama împăratului, potrivit căreia l-ar fi zămislit prin împreunarea cu o făptură ofidiană și la tăierea nodului gordian.Aluziile se împletesc, se suprapun, iar detaliile sunt folosite cum nuanțele cromatice într-o pictură impresionistă: „Pe aleea leilor și dascălul și Alexandros/au de rezolvat temeiurile unor punți între lumi/în liniile falangei fu desenat imperiul/Mama lui a stat și cu șerpii în poală/să-i dea pântecului vigoare/auzea voci cu însoțitoarele nedespărțite de altare". Poate că respectiva tehnică este și mai evidentă în această ambiguă „re-povestire" a episodului civilizării lui Enchidu (personajul din **Epopeea lui Ghilgameș**): „Enchidu până într-o zi mirosi a floare de lotus/Veni ea purtând salba altui bărbat/dezbrăcându-l lângă izvorul patimilor/Alaiul de turme aruncând din copite/plescăiră din cozi – /simțiră – străinul/Poruncă de sens lumesc, Femeia /Bărbatul/Egali ca două lanuri primindu-și/ Coasa/Lucrare vremelnică, făcătorul/de templu/Cuceritorul cu sute de inimi/anunțate/îi lăsară în lenjerie/nu e nimic nou la tine/și el ieșea în balcon curățindu-se" *(Variațiuni pe o temă unică).*În același stil, ce constă în ascunderea ideii printre felurite amănunte menite doar să o aproximeze, sunt scrise și poeziile *Replici între linii* („Veșmântul cu însemnele proorocirii nu erau de la mine/Mi-a dat putere să văd ce nu se vede/dar fără să pot înlătura răul/ca răsplată că n-am mai fost a lui/ocrotitorul de drumuri a câta oară/m-a dus pe o altă cărare/Captivă la Troia, își aruncă pe jos/bentițele de ghicitoare/gata cu mersul să tot bată/și să sporovăiască pe la porți/plecată din prea plinul pătimirilor din jur/urcă în carul cu trofee") și *Carul lui Hector:* „Olimpiada cu rivalitățile între școli/un altfel de G8 al nostru/Soarele ca și păsările în zbor mișcau ochii/când grecii își odihneau triremele/însuflețită era masa străjuită de statuia zeiței/coroanele învingătorilor/tinerii goi în încleștările, fiecare pentru cetatea lui/în aer freneziile privitorilor, mișcări între crenguțele/de tufe, răsărite de-a lungul pistei/tinere fete, tot goale de trecerea atleților/își pipăiau pântecele ca într-o adorație/ne spune patrula ateniană/Sulițași, discoboli, luptătorii de jos/Era o pauză între sezoane, cum s-ar spune azi/Să ne tragem și noi puțin sufletul". Așadar, evenimentul istoric devine parcă „oniric" în interiorul unor viziuni enigmatice, chiar abstruse, bazate pe „îngrămădirea" – cu un tâlc nebulos – a anumitor detalii și aluzii cu un rost, adesea, simbolic.

Talentul lui Vasile Rodian înflorește mai ales în sfera poeziei *descriptive*: „Copiii întind palmele/să prindă albiturile/ce cad din cer/la fel și țiglele/ce învelesc Catedrala/intru să aprind lumânări/Sunt atâtea nume/pe care le rostesc în tăcere/Doamna care adună/Ceara/ trebuie împinse mai tare/în gaura din tablă!/Părea atât de frumoasă/în lumea cu umbre a lumânărilor/Au început /să bată clopotele" (*Legănare*); „Un vals spiralat de umbre e drumul/în ciocnirile pe sus/firul de mac un străin pe malul abrupt/ca un dat din cap pentru cei plecați/În ceasurile Văgăunilor/ ușa bisericii pe care vei ieși cândva altfel/ arcușul rupt al lăutarului/fântâna cu vechile jgheaburi/În măreție Soarele/lăstarii de păducel/sălbaticele flori ale câmpului/ cineva mi-a pus și mie câteva la fereastră/golul de pe băncile din fața caselor/e însuflețit de fluierăturile păsărilor/E una care cântă prin părțile astea toată noaptea/Eu i-am zis pribeagul după nota rămasă fermă/în chemările lui rămas tot pe creangă/la trecerea mașinii de pompieri/cu sirena dată la ultima viteză!" *(O stare de foc).*

Descrierile – în cadrul cărora adâncimea și suprafața textului coincid, în spiritul poeziei obiective - beneficiază, în fragmentarismul lor, de o proaspătă receptare a realului supus unui subiectiv proces de remodelare lirică, în registrul sensibilității autorului: o sensibilitate pe cât de acută, pe atât de modernă. Unele poezii sunt realizate într-o cheie ironică, precum această descriere a unei defilări, probabil de 1 Mai, din vremea când era elev:„Soarele în trimiterile lui de sus/o rostuire cu vânturi prielnice/primăvara cu polenul în aer/vâjâit de insecte, căruțașul, cu ce lua/de la cantină în mica cisternă,/pe bancheta din față cu hățurile întinse/își strunea calul/și noi „tinere vlăstare" pregătite cu lopeți/malaxoare, desenate cartierele noi/ne ghida de la microfon inspectoarea/îmbrăcată în costum roșu/Cu asta în inimi, sortați în coloane/lunecam pe luciul pietrelor cubice/în pași de defilare/ Dangătul clopotelor de la două biserici/și mâna elevei de la Liceul german/scoasă prin zăbrelele ferestrei/palma îi era plină de albiturile/căzute din copacii în floare" (*Procesiune).* Sau*:*„Femeia din tablou cu capul dat peste umăr/privindu-și fabulosul dos intrat/definitiv în oglindă" (*Veșminte*). Multe dintre poeziile lui Vasile Rodian sunt antologice.

Un roman despre femei

Romanul **În așteptarea trecutului** (Ed. Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2018) al scriitoarei *Ioana Heidel*, stabilită de multă vreme în Germania, începe cu visul personajului *Vlad*, un vis „compensatoriu" în care preotul îl căsătorește, în fața altarului, cu Flavia pe care a iubit-o întreaga viață, deși destinul a făcut să trăiască alături de o altă femeie. În continuare, intră în scenă *Flavia*, personaj principal, care este studentă: una „deosebit de exigentă și onestă". Într-o zi, simțind nevoia să învingă „dezechilibrul și starea tensionată a corpului și a minții", de după încheierea sesiunii de examene, ea începe să recitească anumite scrisori din teancurile de corespondență pe care le-a păstrat ca un adevărat arhivar, „frumos rânduite și sortate după vechime și culoare". Între scrisorile citite se afă și cele primite de la Adrian, de care s-a apropiat în primul an de studenție, dar fără o profundă încărcătură sentimentală. Ea l-a iubit încă din copilărie, în termenii adecvați vârstei, pe Vlad. Amintirile fericite din vremea aceea se circumscriu întru totul „medelenismului". Relația cu Vlad, cea factologică, a intrat în declin în anii adolescenței lor, când el, ațâțat de feminitatea ei în deplină venusitate, a început să o dorească erotic, denaturând, astfel, prietenia curată de altădată. Romanul cuprinde și întâmplări ce țin de „lumea" studențească: studente care trăiesc cu studenți străini (negri) sau care sunt nevoite să apeleze la „practicieni" de ocazie pentru avorturi etc. Până aici, romanul curge în forme destul de moderne. Mai departe, diegeza se ramifică, iar scriitura - de o acuratețe ireproșabilă – înaintează în tiparul romanului clasic (tradițional).

În prim-planurile discursului apar *Corina*, o fată din satul natal al Flaviei, *Valeriu* și *Florin* - soțul Flaviei de care s-a îndrăgostit, fulgerător, la un bal al bobocilor. Într-o excursie montană, Corina, elevă în ultima clasă de liceu, a fost sedusă de studentul Valeriu - „taurul Institutului" cum îl botezase Flavia. Rămasă însărcinată, ea se căsătorește cu fostul coleg de liceu, Tudor, care a iubit-o mereu și care s-a angajat să-l crească pe Marcel, fiul ei conceput cu Valeriu. De aici încolo, lucrurile încep să ia turnuri surprinzătoare. La ceremonia de botez a lui Marcel, apare, întors de curând din America, și Valeriu. La auzul cuvintetlor „Se botează fiul lui Dumnezeu Marcel, fiul lui...și al Corinei"..., personajul Valeriu „Se repede, îi prinde mâinile Corinei, cade în genunchi în fața ei ca și cum ar fi vrut să-i ceară iertare sau chiar să o ia de soție" (p. 318).Gestul lui rămâne zadarnic.

Viața Flaviei alături de Florin se întunecă tot mai mult dat fiind faptul că el, așa cum bănuia Flavia, se îndrăgostise de o altă femeie. Într-o secvență a romanului este descrisă anevoioasa călătorie a celor doi, pe timp de noapte, spre cabana de pe culmea unui munte.Florin se îmbolnăvise subit și tot greul călătoriei, până la atingerea țintei, i-a revenit ei. Acest fragment ar fi putut să dobândească statutul unei „puneri în abis", dacă ar fi fost tratat ca o „profeție" a vieții lor de cuplu. Pe fondul dezamăgirii în căsătorie, Flavia se gândește tot mai mult la Vlad, adică la trecut, sperând într-o refacere a vieții prin reluarea „prieteniei" cu cel care ar fi putut să o facă fericită. Reîntâlnirea lor, după 15 sau 20 de ani, este „sabotată" de luciditatea Flaviei, care ia următoarea decizie: „Vom rămâne în legătură, ne vom revedea ori de câte ori va fi posibil, ne vom împărtăși gânduri și sentimente, ne vom imagina că suntem foarte aproape unul de celălalt". Întânirea se încheie cu o simbolică plimbare spre „poienița unde și veșnicia se oprește din drum". Romanul „se rotunjește" prin secvența în care Vlad îi povestește Flaviei visul pe care l-a avut cu puțină vreme înaintea reînnodării relației lor și, respectiv, prin plimbarea ce reînvie sensul plimbărilor din vremea – vremea de aur ! – a copilăriei. Pe lângă acuratețea scriiturii se cuvin semnalate și paginile dedicate introspecției sufletului feminin și stărilor de incertitudine trăite de personaje în momentele lor de cumpănă. În locul strategiilor romanești moderne (de tip ionic și corintic...), autoarea acestui roman – din categoria celor sentimentale – a preferat un traseu epic a cărui marcă esențială este simplitatea.

Adrian Alui Gheorghe

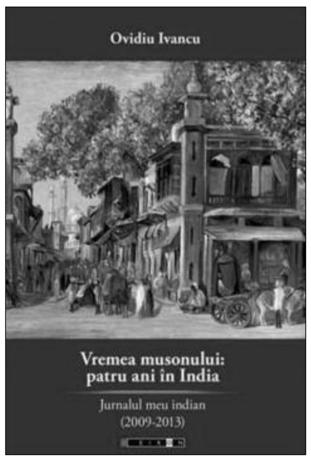
Cărţile vremii noastre

India lui Ovidiu Ivancu

Despre India aveam impresiile livrate de Mircea Eliade, de Vasile Andru, de E. M. Forster, de pasiunea romàncei Narghita pentru lumea aceea ”de la capătul lumii”, de filmele indiene care ne-au dinamizat adolescenţa (*Articolul 420, Vagabondul*) sau ne-au impresionat pungile lacrimale (*O floare şi doi grădinari, Lanţul amintirilor* etc.). Citind însă cartea lui Ovidiu Ivancu, *Vremea musonului: patru ani în India* (Editura Eikon, 2014), faci un pas în lături, părăsind peisajul mental idealizant. O spune autorul, care a avut şansa de a sta 4 ani în India, lector de limbă şi cultură română la Delhi University: „O vreme mi-a fost teamă să vorbesc deschis despre ce cred în legătură cu India. Imaginea livrată în afară e atât de substanţial diferită de ceea ce constat eu, zi de zi, în New Delhi, încât mult timp am crezut că, undeva, mai există o altă Indie la care eu nu am acces. Poate că există; probabil că există tot atâtea Indii câţi ochi privesc către ţara aceasta”. Ceea ce vede europeanul este deconcertant: „magazinele sunt biete chioşcuri infecte, oamenii mănâncă în stradă, muştele se aşează pe mâncare şi pe farfuriile de hârtie, văd în jurul meu indieni care îşi folosesc mâinile şi îngurgitează de parcă ăsta ar fi ultimul gest pe care îl fac în calitate de muritori. După ce termină de mâncat, aruncă totul în stradă, râgâie şi se scarpină în părţile intime”. Recunosc, am văzut scene asemănătoare eu însumi în Egipt, la Cairo mai ales. Bun, asta e India. Dar, după un stagiu acolo, românul se întoarce la Bucureşti, pentru scurt timp. Şi ce vede: „ ... aceleaşi realităţi infecte, trăite în aceleaşi locuri: Aeroportul Henri Coandă şi Gara de Nord. Şoferii de taxi bucureşteni, de departe specia cea mai bizară şi vulgară de taximetrişti pe care am întâlnit-o până acum, în România sau aiurea... Apoi, Gara de Nord, cu cerşetorii ei şi micii interlopi, pe lângă care trece nepăsător, la intervale neregulate, câte un poliţist. Trenul care vine de la Constanţa are, desigur, 200 de minute întârziere”. Numai ”vacile sfinte” lipsesc din peisaj! Nu degeaba se spune că suntem popoare indo-europene, nu e aşa? Într-un exerciţiu de imaginaţie, românul Ovidiu Ivancu îşi ”produce” revelaţia de a fi un străin în Gara de Nord, la întoarcere în ţară, aşa cum (el însuşi) a văzut India din postura de străin: „Am timp suficient să încerc un exerciţiu de imaginaţie: cum trebuie să se simtă un străin, venit pentru prima dată în România, pe această rută infernală aeroport-Gara de Nord. Trenurile sunt anunţate, cu rare excepţii, doar în română, sala de aşteptare mişună de indivizi dubioşi, care-ţi oferă telefoane mobile sau cine ştie ce altceva, din când în când se mai produce câte o altercaţie în care cineva urlă şi altcineva oferă, generos, palme şi pumni vreunui cerşetor pripăşit prin gară...”.

E ciudat, de altfel, că scriind în India despre India, Ovidiu Ivancu descoperă ”cu ciudă” România, îl enervează similitudinile cu o civilizaţie pe care e dispus să o critice: „Îmi amintesc de programul obositor care nu îmi lăsa timp pentru a citi sau a scrie. E încă omniprezentă în România ideea că profesorul trebuie să fie un lucrător într-o fabrică de şuruburi, cu un program fix şi cu o normă la fel de fixă. Ne mirăm mai apoi că profesorii români sunt învechiţi, că nu mai au acces la noutăţile din domeniul despre care vorbesc. Cum ar putea să fie altfel, când nici timpul şi nici resursele financiare nu le permit să participe la conferinţe, să îşi cumpere cărţi şi mai apoi să le citească?!”. Nimic mai adevărat, răul din societatea noastră este efectul unui sistem de învăţământ ... dezastruos, un dezastru acceptat de toată lumea cu o veselie indiferentă.

Nu ştiu unde găsiţi cartea lui Ovidiu Ivancu, contactul cu editura poate fi o soluţie, dar vă asigur că investiţia merită.

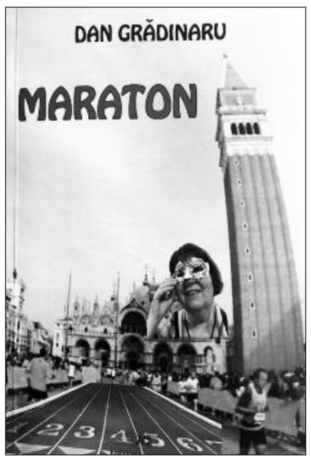

Hai la Maraton!

Un roman de aproape 900 de pagini este azi, să recunoaştem, o încercare grea pentru mult încercatul cititor român. Şi de ce ar citi cineva un roman atît de impozant? Nu e obligatoriu (fiindcă nu e în bibliografia şcolară), poţi amîna (timpul, da, timpul!), poţi să îl uiţi (oricum vin alte şi alte cărţi din urmă)...! Atunci? Îl citeşti pentru că ... există. Şi pentru că te incită, după ce îl încerci ”în dinţii tăi de cititor” printr-o răsfoire uşoară. Şi observă că rezistă. Cartea despre care e vorba se numşte ”Maraton” (Editura Nord Sud, 2018; prefaţă/ prefeţe de Paul Cernat şi Gwandolyn O'Sullivan, tocmai de la Oxford University) şi este semnată de Dan GRĂDINARU. Lectura acestei cărţi e ca şi cum ai urca un munte! Nu te întrebi de ce o faci, e important că muntele există. Gata, depăşim faza tatonărilor, trecem la ... motivarea lecturii unei asemenea cărţi speciale.

Romanul lui Dan Grădinaru se înscrie perfect în ceea ce înseamnă roman postmodern, în formula clasică a unor Thomas Pynchon sau John Barth, cu o implementare curajoasă în spaţiul literar românesc.

Ce se întîmplă în roman? Viaţă. Sub orice formă. Incursiune în istorie, cu plonjări în viaţa din anul 1000. Invazia sublumilor virtuale în lumea realităţilor imediate care se reproduc continuu sub ochii noştri. Textul nu se opreşte la ce spune la un moment dat, textul se reînnoieşte sub presiunea imaginaţiei cititorului. Te scufunzi în text ca într-un gheizer care îţi oferă condiţiile vieţii intrauterine, confort şi disconfort deopotrivă. Dacă laşi deoparte prejudecăţile şi lenea recunoscute ale cititorilor de azi, mai obişnuiţi cu desenele animate, şi te scufunzi în viaţa imaginată şi provocată de Dan Grădinaru, ai şansa să te găseşti/ regăseşti la o limită de la care ficţiunea te ia captiv. Vă invit să citiţi un fragment din carte, să vedeţi cît de sufocantă poate deveni ficţiunea, dacă nu intri în ordinea ei: ”A doua zi, duminică, însoţită de Spiriduş plus Rici plus fraţii neneţi, cei cinci transfugi şi ţiganca ştirbă, un alai pitoresc, fiindcă hainele de pe ei nu se potriveau cu hainele turiştilor, Nur Jahan a mers la magazinul doamnei Ema Cacciari, foarte aproape de Piaţa San Marco, pe ulicioara Spadaria, situate între unul dintre magazinele fraţilor Fabris, Fabris Giuliana, Arazzi, Cuscini e broccati, Scacchi artistic, Sculture, Arte della calligrafia, Articoli da regalo, şi micul restaurant-bar Bacaro, unde se asculta muzica de jazz şi se putea mânca inclusiv vegetarian şi vegan. Stabiliseră întîlnirea pentru ora 11 şi Nur Jahan, după ce privi la poşete Pietro Guidi cu picturi cu îngeri şi un breloc metallic cu o fetiţă cu aripioare pe feţele de piele şi la poşete cu hărţi Alvieri Martini în magazinele gemene, unul în faţa celuilalt, şi se uită la ceasul de la iphone-ul lui Spiriduş, când văzu pe ecran 11:00 se grăbi să ajungă la destinaţie, câţiva metri mai încolo, o uşă pe care scria Sarah Borghi. Ema Cacciari...”. Paul Cernat spune că romanul lui Dan Grădinaru este ”o imago mundi”. De unde puteţi face rost de carte? Eu am primit-o de la autor, la ”Gaudeamus”. Dacă sunteţi perseverenţi, curioşi & vicioşi ai lecturii, eu cred că puteţi să i-o cereţi şi voi. Nu cred că poate refuza vreun cititor profesionist. Pe începători, nici atîta...! Curaj.

Ioan – Pavel Azap şi mica lui ”idilă feroviară”

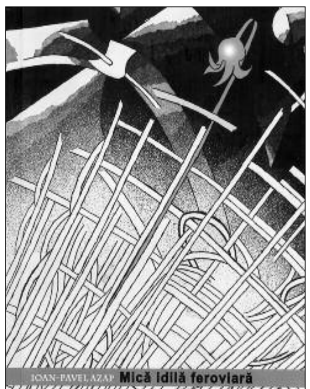
Poşta de seară mi-a adus o carte de poezie subţire ca o lamă de cuţit, dar doldora de stări poetice care pot fi antidot pentru deprimantele zile ale sfîrşitului de ianuarie. Puteţi încerca. Este vorba de ”Mică idilă feroviară” (Editura Tribuna, 2018) semnată de Ioan-Pavel Azap. Am deschis la întîmplare cartea şi iată peste ce am dat: ”într-o zi a sărit de pe şine un tramvai/ ploua calp era joi luna mai/ călătorii s-au speriat cu discreţie/ ploua calm peste mica intersecţie// în oraş s-a aflat că vatmanul a murit/ după ce mai întîi a încărunţit/ zvonul nu a fost confirmat pentru că vai/ în oraşul acesta nu există tramvai”.

Îmi zic, măi, drăcie, dar aici e poezie poezie! Mai încerc o dată, deschid iar la întîmplare şi iată peste ce dau: ”Niciodată nu mi-a fost/ Atâta dor de tine/ Ca înainte/ De a te fi cunoscut”.

Insist, mai deschid o dată la întîmplare cartea şi iată ce găsesc: ”culegător de perle în bălţi după ce plouă/ pescar de apă dulce în chiuvetă/ poet şi prozator pe de din două/ cu ochelari pe post de amuletă/ păcate n-am - ţin să vă dau de ştire -/ nu cred în insomnii dorm nesmintit/ atâta doar că sunt mai slab din fire/ de câtă bucurie-am suferit”.

Şi aşa, din întîmplare în întîmplare, am citit pe nerăsuflate cartea de numai 72 de pagini a lui Ioan-Pavel Azap, amintindu-mi de răsfăţul cu poezie, de pe vremuri, cînd descopeream pe alt Azap, Gheorghe Azap, cu ”Bocceluţa de plăpînde”, bunăoară.

Dragă Ioan-Pavel Azap, vede-te-aş cetit de toţi călătorii cu trenul, dispuşi să aibă ”mici idile feroviare” în vremurile acestea depoetizante. Felicitări!

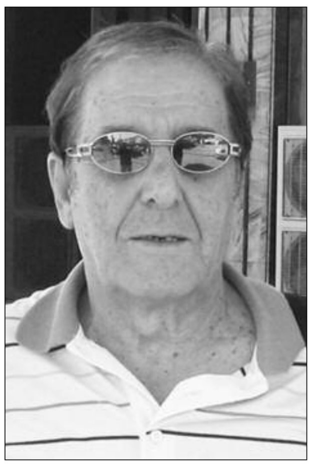
”Muncile” lui Mitoş Micleuşanu

Recunosc că nu ştiu foarte multe lucruri despre Mitoş Micleuşanu, dar mi-a ajuns în mînă o carte de versuri (Semnată Micleuşanu M) cu un titlu mobilizator, ”Munca”, apărută la Editura ”Tracus Arte” în 2016. E o carte care poate fi încadrată la capitolul ”provocări”, minimalism plus avangardism, ludic & gravitate parodică, anecdotic & icnete poetice. E o întretăiere de voci în carte, unele grave, altele confuze, unele duioase, altele furioase, unele voit infantile, altele preţioase. Şi iarăşi recunosc: nu toate vocile au ajuns la ”cortexul” meu de cititor, asta neînsemnînd că ele nu îşi justifică locul lor în carte (şi în lumea asta). Senzaţia de ”jurnal liric” domină lectura, de aici şi întretăierea vocilor, de altfel. Prefer din carte poemele ample gen ”Terapia intensivă” sau ”Speranţe” unde construcţia şi tensiunea poetică se întîlnesc, dar şi multe texte din partea introductivă, ”Tablou general”. Ilustrez ”postarea” cu ”nişte condoleanţe”, fiind îmboldit să caut cărţile de proză ale autorului care au titluri cu totul ispititoare (Organismecanisme, Tuba Mirum, Kasa Poporului, Necrotitanium): ”mult mai sincere decât ale celorlalţi/ condoleanţe incomparabil mai profunde/ şi dintr-o durere mai sfâşietoare decât/ suma durerilor celorlalţi şi respectiv/ dintr-o pustietate interioară inaccesibilă/ celor de faţă condoleanţe dintr-o adâncime/ sufletească insondabilă practic uriaşă/ comparativ cu adâncimile de protocol/ ale celorlalţi care au venit cu cearcănele/ lor forţate umezite în prealabil şi pachetul/ de vorbe grave cu pretenţie gotică/ şi grimasele afectate lamentaţiile virtuos/ orchestrate şi totul se scufundă într-un penibil/ atât de strident încât condoleanţele mele/ pur şi simplu sfâşie cortina sterilă/ şi regretul autentic irumpe ca o dâră/ de fiere neagră şi înghite procesiunea/ cu decedat cu tot şi toamna implodează/ şi totul se scufundă într-o beznă de bazalt/ şi doar condoleanţele mele mai tună/ cu un ecou de chimval devastator/ şi se extind deja în gol în lipsa/ oricărui timpan viu în lipsa a orice/ condoleanţele mele triumfătoare/ condoleanţe totale”.

La ”muncă”, cititori!

Constantin Trandafir

A locui în poezie

La drept vorbind, Florin Dochia nu mai este un scriitor tânăr. Are un profil literar consolidat de cele paisprezece cărţi de poezie şi de cele şapte cărţi de eseuri, critică, istorie literară şi interviuri. Cu aceste scrieri nonfictive, se impune un autor de cotă superioară care se lasă „prins în lumea cuvintelor" sau, tot cu vorbele sale, captiv al „stării de lectură". Poetul veritabil a avut şi are încredere în rolul dinamizator al spiritului teoretic, care a deschis drumul către metaficţiunea postmodernă. Exegetul lui Franz Kafka îl concurează îndeaproape pe *poet*, aşa cum este el înainte de toate. Nu lipseşte din strategia lui ceva din străvechiul aed şi de trubadur galant, până la cele mai noi erupţii imaginare. Iar acest scurt comentariu are în vedere cea mai recentă carte de poezie a sa, *Noptalgii*.

Se poate vorbi, fără a îngroşa vocea, de un spectacol poetic creat în jurul unor teme şi stări fundamentale, în primul rând, iubirea şi poezia, urmate de absenţă, gol, singurătate, cădere, înălţare, cunoaştere, mai puţin moartea. Preţuitor al lui Nichita Stănescu, Florin Dochia crede ca şi acesta că iubirea e „un sentiment originar al naşterii cuvântului" şi, la fel ca în *Poveste sentimentală*, avem de-a face, în fond, cu o poveste a cuvintelor. Şi tot ca poetul *Viziunii sentimentelor*, îndrăgostiţii sunt „două cântece diferite", „una foarte de jos,...una foarte de sus". Construite pe un nucleu iniţial, poemele se dezvoltă în serii tematice şi simbolice. Iubirea, reiterată în toate volumele poetice şi predominantă aici, îi asigură cel mai de netăgăduit privilegiu plăsmuitor, departe de orice sensiblerie gesticulantă şi de opusul acesteia - excesul sexist. Pentru el, dragostea e când grădină în ploaie sau grădină de trandafiri, când „galactică". De exemplu, „carnea ta e un fruct copt între frunze ... pasul tău pe cărări uitate e un cânt / lipsit de cuvânt / care curge pe mine şi/ învestmântată ca o apă lină / trupul meu însetat / apoi umbra ta se strecoară înlăuntrul meu / unde am ascuns o scară către cer / asta e iubirea mea pentru tine / acolo te cuprind şi te aprind // eşti un vis spre mine venind" (*garden in rain*); „inima ta venea spre / inima mea care o durea / ea o aştepta şi se deschidea /inimile noaste între ele / ca două stele / care se ating / care se sting / împreună" (*galactica practică*). Alaiul de femei evocate e, de fapt, o seamă de metafore mai mult sau mai puţin exotice: nostalgie nocturnă, absenţă dureroasă, entuziasm şi tăcere, moarte oricând ademenitoare, căsnicie, plutire spre „dimineţile supreme", promenadă agale pe poteci, aici în ultima imagine cu sugestie argheziană. Alteori adresarea este mai directă: „sunt colivia inimii tale / zborul tău e înlăuntrul meu / cântecul tău de jale / înlăuntrul meu se petrece / dragostea ta cu sângele meu / se îmbrăţişează înlăuntrul meu / dar nu uita niciodată: / uşa e deschisă mereu / şi dincolo de ea / furtuna aşteaptă / victime noi" (*maria*). Idila are intensitate şi directeţe, dar şi discreţie şi ambiguitate: „o noapte nesfârşită va locui între noi, doar aripile mele vor sfâşia aerul / spre un răsărit posibil // soarele tău nu mai lasă umbră / lumina ta putrezeşte în mlaştini, / dragostea ta hrăneşte hectare de turbă, / vor înflori şiruri de trandafiri pe maluri, / în ameţitoare culori, / rug de miresme îmi fac din ele, / când absenţa ta e mereu / nesfârşită durere" (*lanilai*).

Ceremonialul erotic dezvăluie o structură de adâncime meticuloasă unde prospeţimea şi forţa lirismului conţinut creează, pe de altă parte, o paletă filtrată în sepia. Iubirea e asociată cu ploaia, umbra, dimineaţa, dar şi, oximoronic, cu trupul înfăşurat în umbre adânci şi fierbinţi, cu somnul ei între păpuşi. Simbolul umbrei se instituie ca partea cealaltă a povârnişului însorit reprezentat de poet, iar în altă ordine, înseamnă reflectare a lucrurilor efemere şi schimbătoare, echivalentul reflectării dublului său. Poetul locuieşte în poezie ca un fel de Sfântu Gheorghe care în fiecare dimineaţă trebuie să ucidă balaurul sau, seara, ca Prometeu, Sisif şi Ulise - „legaţi de scaune / în aceeaşi celulă sterilă de sticlă (sticla lui Klein!) / ca-ntr-un ou de reptilă / aşteptând o nouă glaciaţiune / sau marea clocire universală" (*matin d'avril*). Cuplul coexistă diferit complementar, poezia stelară nu-şi poate găsi chipul decât în iubirea pământeană. Dar poezia e şi punctul de sprijin pentru tot ce reprezintă cunoaşterea abisului naturii noastre. Florin Dochia e disponibil şi de a capta întâmplări, senzaţii, obiecte, fragmente din realitatea imediată, adică de a produce texte. El urmează traseul de la îndoiala cu privire la lirica oraculară, la expurgarea totală a declaraţiilor patetice, până la limita cinică a realului anodin. Zborul implică şi căderea care poate şterge tentaţia ascensiunii, înălţarea e muzicală, cuvintele o întemeiază, tăcerea, cum spune Heidegger, „este o modalitate autentică a cuvântului". Corpul iubitei devine tot mai transparent, ca la Albrecht Dürer, după aceea totul cade, desene pe asfalt, „ca-ntr-o gravură de gustave doré / ori philippe thomassin". Şoldul iubitei cântă albastru, oraşul cu viaţa lui secretă pare a fi într-un carnaval perpetuu, (repetabil, orice zbor ascunde o cădere), ludicul e invocat bucuros în jocul cu banalitatea şi, odată cu el, în preţuirea ironiei şi umorului: „întotdeauna m-au fascinat spălătorii de vase! / M-a ros invidia! / libertatea de a mângâia porţelanuri şi pahare / de cristal / ca şi cum ar fi pielea unor femei visate nopţi / întregi / şi încă dezmierdatul oalelor de inox prin părţile / intime / de la umărul mânerelor de ebonită / ce desfătare! ce dezmăţ" (*de dragoste*).

Florin Dochia realizează o evoluţie (sau involuţie, cum cred adversarii conceptului?) de la modernitate la postmodernitate. Fără a obnubila esenţa demersului poetic şi fără a ocoli personalitatea ca sistem de referinţă, mai ales transcendenţa pe care o evocă adesea, coborâtă la nivelul unui eveniment „real", el adoptă linia versului mai direct, notaţia concentrată, desolemnizarea, refuzul imaginaţiei extrabiografice, utilizarea pe scară largă a analogiilor şi referinţelor. Cel mai mult, pentru plasticitate, sunt numiţi pictorii şi graficienii în frunte cu „amicul chagall", nostalgicii, Tristan Corbière, Henri Rousseau Vameşul. Şi cei de mai sus. O bună frecvenţă o au toponimele, sugestive pentru contactul cu lumea geografică palpabilă.

Noptalgiile sunt elegii meditative, epifanii, ferment al devenirii, pregătirea zilei, când va ţâşni lumina, purificare a intelectului: „lasă-mă să plec lasă-mă să plec să plec / m-aşteaptă socrate/ pentru cupa finală cu el să mă-ntrec" (*eladesca*); „murim, se stinge înc-un soare. / un înger sterp îndrugă / în bezna grea o rugă" (*13 decembrie 2017. Miercuri*); „o noapte nesfârşită va locui între noi, / doar aripile mele vor sfâşia aerul / spre un răsărit posibil" (*lanilai*); „noaptea pare a fi un întuneric impur / un reziduu al luminii unei lumânări de ceară neagră / în care toate păcatele lumii sunt depozitate / pentru o mai bună gestionare după apocalipsă" (*din care tainic curge noaptea*); „e noapte // caut peştele / care a-nghiţit peştele / care l-a-nghiţit pe iona" (*blurb*).

Florin Dochia şi-a dobândit expresivităţi bine articulate, cu aforistice tăieturi şi inserţii orale. De remarcat acurateţea scriiturii, de la enunţurile livreşti la construcţiile fruste, fie de atmosferă, de notaţie liberă, cu reflexii care ies dintr-un mediu fertil.

(*Noptalgii*, editura Detectiv Literar, 2018)

Ştefan Doru Dăncuş

Tic-tac, tic-tac

Nu este întâmplătoare apariţia volumului de versuri ,,Tic-tac, tic-tac" purtând semnătura lui Viorel Birtu-Pîrăianu. Aşa cum am precizat de mai multe ori, acest autor ne comunică stări, nu meşteşug poetic ce ne-ar putea îndepărta de cuvântul scris.

Meşteşugul poetic nu devine o căutare stresantă, ca la alţii, ci sclipeşte spontan, alipindu-se firesc stărilor ce ni se transmit: *,,stau la geam /pe stradă trec /imagini ce tac /aud un ceas /ce bate în geam /încet-încet/ tic-tac /şi tac*". (AUD UN CEAS)

Titlul volumului este semnficativ, timpul fiind simbolizat de roată, redând sunetul ritmic al ceasornicului, bătăile inimii, în cazul de faţă, lovituri ritmice într-un corp tare. Centrul fiind considerat *„aspectul nemişcat al fiinţei, pivotul care permite mişcarea fiinţelor, opunându-se în acelaşi timp acesteia, ca veşnicia timpului."* (Chavalier, Gheerbrant, 1993 / III: 356). Definiţia timpului în acest contest o găsim şi la Sfântul Augustin: timpul - *imagine mobila a vesniciei.*

Vremurile nu sunt blânde pentru Viorel Birtu-Pîrăianu şi a început să fie mai atent la curgerea timpului. Da, nu este lumea potrivită pentru Viorel Birtu-Pîrăianu, de aceea recurge la puterea cuvântului din care îşi ia zilnic puterea de a merge mai departe.

Înte cuvinte nerostite *,,îmbrăţişează gânduri/pierdut în ape/căutând mereu un loc... //într-un zbor/ fără spaţiu/ conturam aripi/ într-o altă dimensiune/noaptea, inveliam îngerii/cu aripile sufleului.* " (ÎNTRE CUVINTE NEROSTITE)

Uneori îl sufocă timpul /*,,iar privirea curge/ între dor şi sânge /flăcări ard în ceruri/ ţipă în mine /ultimul atom.// e pustiu azi totul/ totul e tăcere,/ lacrimi şi durere*" .(AMURGUL PUSTIU)

Călătoria vieţii sale este plină de valenţe, unice în universul său creat din nevoia de a putea atinge cerul prin versul său de dragoste şi uneori scrie pe nisip cu o scoica cioplită din gânduri *,,azi gândul îl chem /să ducă la buze flămânde/ sărutul iubirii/ pe ţărm, /scriu pe nisipul fierbinte*". (ÎN ARŞIŢA IUBIRII)

Viorel Birtu-Pîrăianu arde pe malul mării cu *,,privirea străpungea tăcerea timpului/ în lacrima crudă a gândurilor/ sfâşiate dintr-un suflet rătăcit pe pământ/ nu reuşesc să evadez dintre gânduri /un pas la limita durerii*". (ÎNCEPUTUL)

Dialogul poetului cu timpul este edificator: *aici nu există iertare/ nici umilinţă, nici credinţă/ aici nu există refugiu/ doar intersecţii nedirijate /într-o întoarcere neterminată // mă dor oasele sufletului /dar cui să spui/ mă apropii cu fiecare depărtare/ trăiesc în absenţe/ bine determinate /de unii create/ uneori căuate/ de răutatea primului cuvânt rostit /câtă nepăsare /în lume, în jur/ o viaţă chinuită,/ pierdută, regăsită*/. (DE VORBĂ CU TIMPUL)

Mereu într-o căutare de sine, Viorel Birtu-Pîrăianu scrie frenetic, deşi obosit de viaţă, /*,,se stinge amurgul/ plânge cuvântul pe ape/ stătute, uitate/ bezna lumii ţipă în mine.* (AŞTEPT)

Putem spune că majoritatea poemelor din această carte sunt mici depozite de trăiri unice, regăsind muzicalitate şi tristeţi. Am putea învăţa cu toţii de la Viorel Birtu-Pârăianu de a preţui fiecare clipă, cu ochii pe ceasul timpului în care ne priveşte veşnicia, deşi avem parte de timpuri dezaxate.

De vom privi şi partea spirituală – depinde doar de noi. De nu, putem spune ca Nietzsche: „Dacă te uiţi adânc în neant, şi neantul se uită la tine". Tic-tac, tic-tac...

Leo Butnaru

JURNAL DE SERBIA (III)

19.IX.

Tabăra Literară „Sicevo” este o manifestare creativă internaţională unică în felul ei, în care scriitorii, criticii literari, traducătorii, editorii din Serbia, împreună cu confraţii lor de peste hotare, se află, provizoriu, într-un spaţiu arhitectural ce aparţinuse vechii şcoli primare, astăzi, pe lângă utilitatea ei pentru scriitorii sau pictorii întruniţi, tradiţional, aici activând şi un atelier pentru cei ce vor să să-şi cultive talentul de artişti plastici.

Prima întrunire a avut loc în anul 1991. În alte perioade, aici îşi dau întâlnire artiştii plastici.

Sicevo e o localitate montană, aflată la deschiderea Clisurii/ Defileului/ Cheilor care i-a(u) preluat numele. În astfel de întruniri ale oamenilor-creatorilor liberi (cum zic sârbii: *Sam svoj gazda*) şi acţiunile acestora sunt libere, opţionale. Nu poţi pune scopuri precise unor artişti care, în opera lor, sunt nemijlocit afundaţi în subiectivitatea metaforelor, imaginaţiei, fanteziei izvoditoare de subiecte şi... predicate, în marginile sau în miezul filosofiei existenţiale în numele artei. Astfel că organizatorii admit că ar fi absolut neimportant, dacă participanţii vor crea ceva anume aici sau doar vor acumula impresii, vor avea revelaţii ideatice. Ar fi ca şi cum o stare de posibile preludii pentru creaţia de mâine sau – de ce nu? – cea care izbucneşte spontan, chiar în aceste clipe, graţie unei inspiraţii ad hoc. Totul depinde de dispoziţii personale, de tabieturi, stiluri de a trăi şi de a studia în literatură, în numele literaturii.

Chiar şi aceste file de jurnal ţin de libertate şi subiectivitate, de jurnalism şi beletristică, de intimitate umană şi imense spaţii montante, abundente în privelişti, reliefuri, culori exotice, de infinite deschideri spre alte spaţii geografice ale lumii şi familiarizarea ta cu ele.

Aşa cum neamul nostru, al scriitorilor, e atent la cuvântul scris, tipărit, scos în spaţiul public, de cum am sosit în Serbia m-am surprins că încerc să găsesc un raport, o reciprocitate sau, posibil, oarece dezinenţă între cele două alfabete pe care le foloseşte această ţară. În actele oficiale, i se dă prioritate alfabetului chirilic. Însă odată ce utilizarea *azbuchilor* rămâne la discreţie, la liberă alegere, e de presupus că, odată cu apropierea intrării Serbiei în Uniunea Europeană, prioritatea trece de partea alfabetului latin. Cu acest lucru au căzut de acord şi unii dintre interlocutorii mei băştinaşi. Şi parcă nimeni nu e pornit să facă tragedie din fireasca derulare a lucrurilor, în dependenţă de ocurenţele istorice, interumane, internaţionale.

...Precum se crede, şi se crede corect, presupun eu, inspiraţia este stimulată în special de călătorii, de urcări la înălţimi, contemplări de ape curgătoare... Aceasta o facem şi noi azi, plecând în lungul fascinantului defileu, zis Clisura Sicevo, dar care poate fi numită, româneşte, şi Cheile Sicevo (ca să ne amintim de Cheile Bicazului, nu?), fostă şi prezentă cale importantă de legătură între Europa şi Asia.

Dar mai întâi despre Sicevo ca localitate care, în prezent, are cam 1000 de locuitori, cu peste 300 mai puţini decât în 1948. Se presupune că a fost întemeiată în secolul XIII, iar la 1234, în drum spre Constantinopol, Sfântul Sava ar fi „băut şi binecuvântat” vinul de pe aici.

E o localitate de viticultori şi crescători de vite, vecină cu clădirea taberei fiind cea a cârmuirii „Cooperativei agricole viticole” (Земљорадничка виноградарска задруга).

Prin urmare, coborând drumul întortocheat al localităţii, mai întâi poposim la mănăstirea Sfântul Petru, apoi pornim în lungul râului Nišava, Atanas Kapralov spunându-mi cu oarece mândrie în voce că acesta îşi are izvorul în Bulgaria lui natală, întinzându-se pe o distanţă de 218 kilometri. E un râuşor, dacă ne gândim că Nistrul are o lungime de 1 352 de kilometri (precizează sfetnicul meu, planşeta Galaxy Apps, care îmi serveşte şi de cameră foto)... Odată ce veni vorba de distanţe, Kapralov mi se căinează că a fost tras pe sfoară de cei de la căile ferate din Bulgaria. Între Sofia şi Niš sunt cam 150 de kilometri, orarul din gară indica 3 ore necesare pentru a străbate această cale, însă, în realitate, trenul a făcut tocmai 6 ore! Iese, câte 25 de kilometri pe ceas... Mda... Colegul bulgar a decis să se întoarcă acasă cu autobuzul, sperând că acesta într-adevăr va face trei ore...

În lungul Nišavei trecem prin 13 tuneluri, cu o lungime totală de mai bine de un kilometru. E timp ca ghidul să ne spună şi lucruri interesante. Spre exemplu, prin Clisură bat 4 feluri de vânt. Cel de nord se numeşte Košava, adică – Porcesc; sau – al Porcului. Cel ce bate dinspre Sicevo – e Sicevac, fiind puternic, până la aprig, furtunatic chiar. Jugo Topao, adică vântul Cald Sudic, secetos, e nefavorabil agriculturii şi creşterii animale. Iar cel mai frecvent în defileu bate vântul nord-vestic, cu o viteză... mângâietoare de 1,5 – 2,9 metri pe secundă.

Prin zigzaguri montane urcăm spre localitatea Vidikovac Gradište. Case răspândite pe pantele munţilor, unele frumoase, altele părăsite. Pe aici, ca şi în lungul traseului Belgrad – Niš, dărăpănăturile se transformă în dărâmături. De altfel, ca şi în multe localităţi de-ale noastre; de-ale Europei de Est, în general. Localitatea amintită pentru prima oară în izvoade turceşti din secolul XVI, azi e pe cale de dispariţie, s-ar putea spune. Însă, în câteva locuri – e drept, nu multe, – au fost înălţate recent case, două-trei din ele impozante. Însă nu se vede nimeni în curţile lor. Probabil, stăpânii sau că vin doar vara, sau se gândesc să deschidă oarece afaceri. Însă localităţile montane nu prea alintă localnicii – nu e de muncă, ce ar da un venit cât de cât în acord cu elementarele condiţii de viaţă în atingere cu confortul. Astfel că, în prezent, Gradište are, poate, 15 sau 20 de locuitori. O săteancă ne spune că la slujbele din biserică se adună cam 10 enoriaşi. Locaşul sfânt e unul de construcţie recentă, ca o casă de ţară, lunguiaţă. Alături, o clopotniţă elementară. În 1948, localitatea număra 541 de locuitori. În 2002 – 65. Vreo 40 de nume pe marmora neagră a monumentului dedicat celor căzuţi în cele două războaie mondiale. O clădire ce arăta impunătoare la vreme ei, azi închisă, abandonată, – a casei de cultură.

Iar noi luăm pieptiş muntele, urcăm cam 400 de metri altitudine, de unde să contemplăm, să admirăm Defileul Sicevo. Ameţitor, şi de frumuseţe, de deschidere alpină unicat în felul ei, cu climă cvasi-mediteraneeană, cu o complexitate geomorfologică deosebită ce întruneşte specii de plante şi de animale ce se mai întâlnesc doar pe aici. Şi te miri să vezi, iată, sus, un foişor amenajat nu demult. Cine l-a construit, cu ce gând? Cu un gând nobil. Cu gândul că, poate, totuşi, Gradište nu dispare cu totul...

Aşadar, de sus, ameţitor, ni se deschide prelungul Clisurii Sicevo, care ţine cam 17 kilometri. Declarată parc natural naţional, în special pentru ocrotirea unor specii rare de păsări.

Noi am urcat pe partea nordică a pantei, din sectorul numit Canionul Gradište, cel mai interesant din toate ale Clisurii/ Cheilor.

Când ne-am aşezat, de popas, pe creasta muntoasă, pe genunchi, pe siniliul blugilor mi s-a aşezat, netemător, un greier, protagonist al serilor de vară şi al poeziei – nu? A tot stat, calm, de parcă m-ar fi cunoscut, de parcă am fi fost prieteni. Şi eu, cu planşeta, l-am tot fotografiat ca pe unul care, îmi ziceam, mi-ar fi pretins un haiku japonez. Apoi o zbughi, plecă, săltându-şi prin ierburi minuscula caterincă. Cine ştie, prin frazele acestui jurnal poate, ici-colo, ar putea apărea ceva asemănător cu laconica poezie niponă. Sau cu un scurt poem al lui Hlebnikov, autor din care am tradus... nesăţios: *„Fluturoaripându-şi auroscrisul/ Diafanelor tendoane, vinişoare,/ Greieraşul-cosaşul în paneraşul burticii a adunat/ Mulţime de ierburi, felurite plante de pe mal de ape.../ O, înlebedire!/ O, orizontonemărginire!”. Orizontonemărginirea* potrivindu-se atât de mult cu rotirea privirilor noastre pe culmile montane de peste degileu!

Era destul de cald, razele soarelui îmi frigeau creştetul, de parcă privirea lui Dumnezeu ar fi fost strict perpendiculară pe el. Iar respiraţia Celui de Sus se părea că sporeşte uşor presiunea atmosferică, pentru a compensa scăderea presiunii atmosferice la înălţime.

Deja bătea miezul zilei în clopotul de aer şi am pornit să coborâm... Din când în când, câte un porumbar cu caviarul vegetal al porumbelor rodite berechet.

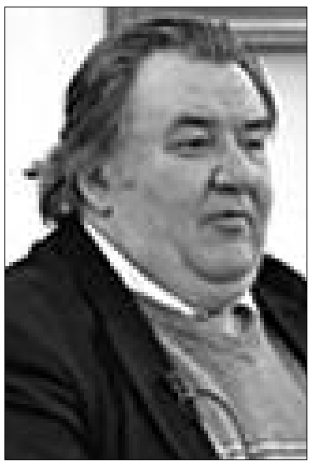
Ghid ne-a fost Biserka Ciric, custode la un complex literar muzeal din Niš. Cunoscătoare şi culegătoare de plante medicinale, autoare a unei cărţi/ antologii floro-farmaceutice în care, concomitent cu reţetele, sunt publicate şi poeme cu tematică vrăciuitor-botanică. Doamna ne conduce spre o curte, în care suntem primiţi sora ei, doamna Slavoljuba Jovanovic, ce ne propune rachiu sârbesc, vin, siropuri din pomuşoarele munţilor. Iese un picnic destul de reconfortant, încununat de o cafea turcească jos pălăria (de la înălţimea munţilor).

La ieşirea din sat, pe când şoferul microbuzului intrase pe drumul cam îngust, în cale ne apare o limuzină neagră şi... voluminoasă. Şoferul trage pe dreapta, făcând suficient loc pentru a trece arătarea luxoasă (Vă aduceţi aminte de Marinetti? „Un automobil în goană e mai frumos decât Victoria din Samothrace!”), numai că prin geamul ei coborât scoate capul înrămat în barbă şi plete albe un duhovnic. O fi preotul satului, ne gândim, căruia, însă, i se pare că şoferul nu a fost destul de respectuos, doar lăsându-i loc să treacă, dar nedând îndărăt, să lase liber întregul drum. Că dacă un fir de mohor îi zgârie cumva lacul BMW-ului?! Şoferul nostru înjură ceva în sârbeşte, dă înapoi...

În fine, la încheiere de jurnal-zi, se cere a plasa în computer constatarea că, odată cu înaintarea în vârstă, am impresia că sunt pe cale de a-mi întemeia propriul cult, poate că naiv, simplu, ca o revenire la păgânism, închinându-mă la patru zeiţe: Iarna, Primăvara, Vara, Toamna... Iar în Serbia montană toamna e superbă, revigoratoare... Aici, sus, unde, adevărat, e zadarnic în margine de cer să ceri, cerşetor, certitudini....

Nu poţi pune scopuri precise unor artişti care, în opera lor, sunt nemijlocit afundaţi în subiectivitatea metaforelor, imaginaţiei, fanteziei izvoditoare de subiecte şi... predicate, în marginile sau în miezul filosofiei existenţiale în numele artei. Astfel că organizatorii admit că ar fi absolut neimportant, dacă participanţii vor crea ceva anume aici sau doar vor acumula impresii, vor avea revelaţii ideatice.

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediția Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări țin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

Accentele se notează când e nevoie – şi cât de necesare ar fi, mai ales pentru miile de toponime – ori se deprind ca intonaţie după sensul limbii. Când nu le mai notezi de loc – situaţia scrierii noastre actuale – se pierde cu timpul şi deprinderea ca atare.

O REVISTĂ DE CULTURA IDEILOR. Revenind, însă, la raportul citat din 1880, trebuie să spun că mă surprinde faptul că este necunoscut de către D-na Profesoară Ioana Vintilă Rădulescu, o specialistă în scrierea limbii române care a coordonat, iată, masivul DOOM2. Aici, în acest raport, se stabilise, doar, prin regula nr. 9, că „Apostroful nu se pune înaintea articolului feminin *a*, prin urmare se va scrie *casa, masa* etc." Iată chiar motivul pentru care interveneam, de fapt, în *România literară*: voiam să arăt consecinţele ultime, actuale, ale acestei reguli. Constat că mă aflam tot „pe greceşte" şi aici, adică nu eram de loc înţeles. Revin. După cum vedem, în *casa, masa* se contopesc grafic două părţi de vorbire într-un singur cuvânt (substantiv şi articol hotărât). Se acceptă că alipirea aceasta este singura excepţie de la regulă, în rest părţile de vorbire se scriu separat în româneşte (*m-au, s-au, mi-au* etc). Eu observ, însă, o altă excepţie, care în zilele noastre s-a lăţit excesiv: când lume foarte luminată, adevăraţi savanţi, academicieni chiar, scriu şi rostesc: „catedra de istoria artelor" etc. (sau „revistă de cultura ideilor", subtitlul tipărit cu litere de-o şchioapă al revistei d-lui Patapievici) – este cazul să ne întrebăm ce se întâmplă. D-na Profesoară are raţionamentul dânsei standard: e greşit, să se corecteze, să se spună separat: *de istorie a artelor*, etc. Acest lucru ar trebui, însă, să-l spună – nu mie, nu câtorva dintre savanţii noştri, ci unor categorii întregi, adică istoricilor, sociologilor – şi poate chiar unor lingvişti înclinaţi să judece psiholingvistic chestiunea şi să ierte paradoxul. Să tipărească, adică, dl.Patapievici „revistă de cultură a ideilor", să se corecteze şefii catedrelor respective, etc. Acest *de cultura* nu poate fi nominativ pentru că are prepoziţie – şi nu poate fi acuzativ pentru că este, grafic cel puţin, articulat – deci este ceva care nu există, trebuie scos din limbă. - Dar... de ce să fie greşit, totuşi, când se pronunţă astfel, când are sens pronunţat astfel? Ajungem să avem două gramatici, una a rostirii şi alta a scrierii? Nu avem noi voie de la lingvişti să folosim apostroful, cum ar trebui, dar în pronunţie este eliziune indiferent de motivaţie, adică aşa : „catedra de istori'a artelor", „revistă de cultur'a ideilor", etc. . In cuvântul *cultura* din expresia *de cultura ideilor* s-a contopit substantivul nearticulat *cultură* – şi marca de genitiv feminin *a*, se citesc, adică, împreună, legat. Cu o fină implicare a rostirii corecte, diferenţa poate redeveni sensibilă – dar în situaţia actuală a standardizării scrisului şi rostirii este aproape imposibil. Ar trebui să se dea tema ţăranilor sau ciobanilor din munţi şi să se asculte cum vorbesc ei (de urmărit mai ales rostirea toponimelor care implică genitivul feminin, vezi expresii de tipul„ apă de poiana Negrii", faţă cu „vin de viaţă lungă"; iarăşi, nu insist, sunt chestiuni care, tratate separat, ar lua mult spaţiu).

Eu repet, însă, ceea ce se vede teoretic: nu mai este vorba de excepţia adoptată la 1880, adică de articolul hotărât, ci de particula genitivului. Ar fi a doua excepţie. În timpul lui Maiorescu şi imediat după el se scria despărţit prin apostrof, şi cel puţin titlurile cărţilor ar trebui să ne reţină atenţia: *„Curs de istori'a dreptului roman", „Carte de psihologi'a soldatului în luptă"*, etc. Neatenţia autorilor a făcut ca prin perioada interbelică să se unifice substativul cu particula genitivului – iar desfiinţarea apostrofului din scrierea limbii române, prin ukazul din 1953, a făcut discuţia imposibilă. Imaginaţi-vă că gramatica nu este strict naţională. Care este situaţia lui de partitiv în limba franceză ? Cum am traduce strict în franceză Catedra de filosofia culturii ? Se poate să ne facem de râs cu acordul...regulii eliminării apostrofului ? Vedeţi posibilă, grafic vorbibnd, aplicarea invenţiei Creţia-Sfârlea, adică să scriem de cultur-a ideilor ?

În plus, eu găsesc, astăzi, chiar a treia excepţie de la regula lui 1880, adică altă categorie de cuvinte care se rostesc contras şi se scriu impropriu împreună. Situaţia este gravă din punct de vedere teoretic, chiar dacă lingviştii, ei, nu frisonează nicicum: nu se mai justifică, iată, scrupulul acela infinitezimal pentru despărţirea prin cratimă *m-au, s-au, mi-au* etc. În exemplul pe care-l discutam atrăgeam atenţia că limba vie, populară, păstrează diferenţele accentuale. Ţăranii zic *odaia mare*, dar şi *odai'à mare*, adică articulat, *odaia*, sau în contragere cu adjectivul demonstrativ. D-na Profesoară are acelaşi argument cu rol de panaceu universal: „nu are nici un rost să se scrie fat'à bătrână, cu apostrof şi chiar cu accent pe a, nefiind vorba aici de accent, ci de o formă regională a adjectivului demonstrativ, care urmează unui substantiv articulat, ca şi la masculin în *bărbatul ăl (cel) bătrân*". Recomandare: să se folosească limbajul elevat, *odaia cea mare, fata cea bătrână*, etc.

Sfânta perifrază a lingviştilor români care te scapă de orice frisoane. Numai că asta trebuie să i-o spună D-na Profesoară ciobanului de 70-80 de ani din munţi, care nu face decât să ducă limba mai departe păstrând-o aşa cum este. Noi nu putem, aşadar, să spunem, ca el, povestea: „A fost odată un moş ş-o babă, şi ei aveau trei fete. Fat'a mare era leneşă, fat'a mijlocie mai hărnicuţă..." Dacă scriem cum auzim, fata mare înseamnă altceva decât fat'a mare. *Odai'a bună* , pentru tot ţăranul, este altceva decât *odaia bună*.

Pe noi nu ne convinge – şi constatăm, repet, că, indiferent de cauze, avem a treia excepţie categorială de la regula lui 1880, pentru că de data aceasta *a* este demonstrativ : *cea*. Ar trebui să ne rezumăm numai şi numai la articolul hotărât (a cărui situaţie este, de altfel, considerată cam incertă în noua gramatică academică) – iar celelalte categorii să le tratăm logic şi omeneşte, aşa cum se tratau şi după 1880, cu apostrof şi accent. Mai mult chiar: accentul trebuie să fie grav, cum l-a pus în mod natural şi D-na Profesoară, ceea ce înseamnă că trebuie să-l avem în vedere şi pe celălalt, accentul ascuţit. Un volum al lui Iacob Negruzzi scris şi publicat pe vremea când limba română avea dreptul la accente şi apostrofuri se chema „Cópii după natură" – şi aici vom folosi, dacă ni se dă voie, în mod natural accentul ascuţit, ca şi autorul. Aceste simetrii sunt în limbă, nu eu am inventat nici cele două feluri de apostrof, nici cele două feluri de accent. În cazul de faţă, situaţia este iarăşi ca în limba greacă, unde accentul pe finală este totdeauna grav. Iată că este resimţit în mod natural grav, deci (re)folosirea lui n-ar încurca pe nimeni azi, cum n-a încurcat nici înainte de 1953.

Revenind la retorica vorbirii, am să reamintesc cum spun crainicii de anul nou, la radio sau la televizor, toţi fără excepţie, silabic, sacadat : „Un an mai bun!" Ar trebui să nu jignească anul care a trecut, să nu-l considere rău când n-a fost, şi să accentueze ca ţăranii sau ca ciobanul din munţi particula „mai", ca pentru sensul normal : Un an şi mai bun! Între bine şi mai bine nu e alegere, ci doar întâmplare fericită. Accentele se notează când e nevoie – şi cât de necesare ar fi, mai ales pentru miile de toponime – ori se deprind ca intonaţie după sensul limbii. Când nu le mai notezi de loc – situaţia scrierii noastre actuale – se pierde cu timpul şi deprinderea ca atare.

Aureliu Goci

JOCUL ȘI ÎNȚELEPCIUNEA CA IUBIRE

Vasile Toma, *Dans cu amurgul*, ed. Eikon, 2018

În cartea „Dans cu amurgul", apărută la editura EIKON din Bucureşti în 2018, cu un motto din Umberto Saba: „Nimic nu te odihneşte de viaţă, ca viaţa", d. Vasile Toma dovedeşte că a ajuns la maturitatea deplină, atunci când scrie acea frumoasă poezie, de formulă aforistică, împodobită de metafore, în limita eflorescenţei semnificante a cuvintelor. Şi cuvintele rămân în etimologia lor luminoasă, nu devin „ne" sau „anti" cuvinte, fără intenţii ironic-sarcastice ori caustice.

Aş trece între performanţele autorului faptul că cele patru cărţi ale sale au fost scoase la patru edituri prestigioase aflate în concurenţă: „Leacul de fiecare zi", la editura Arefeana în 2010, „Viaţa, o lăcrimândă mirare", la editura Ex Libris Universalis în 2015 şi „Un miraj care lasă urme", la editura Betta în 2017. Îmi imaginez că autorul are o idee înaltă despre Poezie, că ţine creaţia lângă sufletul său, în ciuda formaţiei sale politehnice şi a profesiei metalurgice. Cu toate aceste contradicţii, discursul liric este limpede şi cursiv, chiar aproape lipsit de procedee sofisticate şi are o punctuaţie minimă. Poezia cuprinde şi unele cicluri, ca de pildă "Contemplare în oglindă", cu zece poeme fără titlu, despărţite doar de o numerotare neutră; versul urmează o partitură sentenţioasă care se vrea şi reuşeşte să fie eflorescenţa înţelepciunii şi experienţei de viaţă generate de sentimental pur al iubirii: *Când eşti fericit ţi se pare/ că timpul se micşorează/ cu viteza luminii... ("Contemplare în oglindă" – 1).*

O confesiune şoptită, discretă şi puţin misterioasă, temele fundamentale - despre veşnicie şi fericire, despre existenţă şi speranţă - amplifică universul de aşteptare al unei poezii care nu dezamăgeşte într-o căutare a superlativelor expresiei. Textele au o compoziţie oarecum simetrică: în primele versuri se formulează tema, în ultimele se trage o concluzie sau o morală. Discursul liric este o meditaţie prietenoasă asupra existenţei ca temă general-umană, ca o „mare trecere", între amplitudinile fundamentale, necunoscute fiinţei: *Între urcuşul ca o primăvară/ de zâmbet al răsăritului -/ şi coborâşul ca o toamnă/ de lacrimi al amurgului, sufletele/ noastre învaţă muzica liniştii./ Dacă am pierdut sau am câştigat/ la ruleta vieţii ne poate spune/ doar apa şi soarele/ care ne-au adus în lumină./ Da, apa şi soarele sunt exemplul/ de necontestat al unei continue/ amânări a sfârşitului, chiar dacă/ spectacolul se încheie/ şi nu ne dăm seama dacă a fost/ zâmbetul răsăritului sau doar/ lacrima amurgului.../ Dar, cu siguranţă, vom înţelege/ cât de rapidă este trecerea noastră/ printre lacrimi şi zâmbete -/ ca între Răsărit şi Amurg!(„Între Răsărit şi Amurg")*

Se întâmplă însă ca autorul să folosească uneori cuvinte în exces şi acolo ar fi necesară o concentrare a discursului prin restricţia unor vocabule de legătură, de conjuncţii şi prepoziţii, cam în felul în care a renunţat şi la punctuaţie, reţinând numai punctul şi virgula, exclamaţia şi interogaţia. Continuitatea discursului ar deveni mai ofertantă, favorizând în acest fel, cursivitatea şi unitatea textuală.

Un lucru remarcabil care trebuie amintit este faptul că d. Vasile Toma se preocupă susţinut de construirea de „arte poetice" explicite, de emiterea de texte despre „textualizare" şi universul scriptural, deşi nu se integrează mişcării textualiste: *Scriu cu hotărârea păsărilor călătoare/ ce zboară convinse că văd la orizont/ vechiul cuib; dar scriu şi cu îndoiala/ celui ce ştie că dincolo de lumină/ aşteaptă bezna. Scriu pentru că vreau/ să arunc din mine toate neîmplinirile/ şi suferinţele - zgura fără de care/ aş rămâne pur ca un diamant,/ lestul fără de care m-aş putea ridica/ şi pluti asemeni unui aerostat sau poate/ asemeni unei corăbii, în furtună./ Scriu ca şi când aş vrea să uit de mine/ pierzându-mă în cuvinte pentru a mă regăsi/ în mine însumi; ca şi când scrisu / ar fi ultimul colac de salvare/ sau poate singura şansă de a fi fericit,/ ca şi când, dacă m-aş opri, / n-aş mai găsi cărarea către voi!(„Scriu").*

Poeta Victoria Milescu, prefaţatoarea volumului, a intuit cu mare claritate faptul că „autorul se povesteşte pe sine", iar „Singurătatea, ca laitmotiv, susţine bine speculaţiile asupra fericirii şi nefericirii, stări reversibile la semnul unui cuvânt, poate chiar unul nerostit."

Despre cărţile domnului Vasile Toma au scris: Ion C. Ştefan, Emil Lungeanu, Lucian Gruia, Victoria Milescu, Marin Ifrim, Nicolae Georgescu. Debutul întârziat şi formaţia sa non-filologică nu-l împiedică să performeze însă în universul literar. Iată de ce îi dorim succes în continuare şi îl aşteptăm cu tot mai multe cărţi de poezie!

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

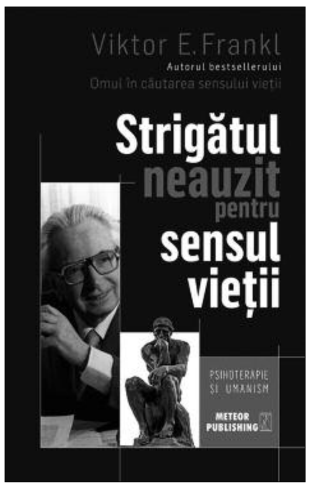
O „psihologie a înălţimilor”

Un prieten căruia îi recomandasem cartea lui Viktor E. Frankl, *Strigătul neauzit pentru sensul vieţii* (trad. de Mihai Dan Pavelescu, Ed. Meteor Publishing, Bucureşti, 2018) şi care continuă *Omul în căutarea sensului vieţii* , mă întreabă sceptic: „Dar oferă ea vreo soluţie?” Sunt destul de circumspect în privinţa aflării soluţiilor din cărţi; consider că ele te pot ajuta să-ţi lămureşti mai bine problemele (în cazul întrebării prietenului de a afla la ce anume vrei o soluţie) şi să determini condiţiile ce pot întemeia o soluţie valabilă. În această carte a lui Frankl, alcătuită din conferinţe legate între ele, deci adresate unui public larg, se pune în mod direct problema soluţiilor existenţiale şi a modalităţilor prin care acestea pot fi aflate.

Viktor E. Frankl, profesor de neurologie şi psihiatrie şi supravieţuitor a patru lagăre de concentrare naziste este întemeietorul celei de-a treia şcoli de psihoterapie vieneză – celelalte două fiind psihanaliza freudiană şi şcoala de psihologie adleriană – numită logoterapie. Presupoziţia acestei metode terapeutice, care este în acelaşi timp o viziune asupra naturii umane, este că “sensul deţine realmente o putere vindecătoare”. Logoterapia, adică terapia prin sens, afirmă că omul după ce-şi asigură necesităţile supravieţuirii caută cu disperare un sens al vieţii sale în ansamblu şi al actelor sale particulare. Dacă nu-l găseşte va fi realmente nefericit oricâte realizări economice sau sociale ar avea. Pe lângă nevrozele cu etiologie sexuală descrise de Freud sau complexele de inferioritate şi superioritate ale lui Adler, Frankl susţine că există aşa-numitele nevroze noogene, cauzate de lipsa sensului. Dar nu cumva chiar idea de sens este o iluzie?, s-ar putea întreba prietenul meu sau vreun sceptic? Frankl susţine, aducând ca argumente rezultatele cercetărilor atât din şcoala sa, cât şi din altele, că omul oricât ar fi de condiţionat de pulsiuni subumane, determinate de diverşi factori, biologici, psihici sau sociali are întotdeauna capacitatea de a se transcende pe sine, dominându-şi condiţionările şi conferindu-le în orice situaţie un sens. Această transcendenţă de sine îl face întotdeauna să scape reducţionismelor de orice fel, care-l explică prin factori subumani, intenţionând să-l manipuleze.

Revenind la întrebarea prietenului meu, soluţia propusă de Frankl constă în a ne face atenţi că chiar în condiţiile crizei valorilor prin care trece de ceva vreme lumea modernă (şi postmodernă) omul îşi poate descoperi sensuri în orice situaţie. Condiţia fundamentală este de a nu se închide în sine, ci de a se deschide spre întâlnirea cu lumea şi cu ceilalţi. Există în logoterapie şi răspunsuri practice precum intenţia paradoxală sau dereflecţia, despre care însă îl voi lăsa pe prietenul meu să citească, spunând doar că scopul lor este de a rupe cercurile vicioase ce ne închid în noi înşine. Mai menţionez că în toate este implicat umorul, capacitatea de a râde de sine, deci de a se depăşi pe sine, o caracteristică specific umană. De altfel, logoterapia este în mod declarat un unanism, ea având ca scop revelarea umanităţii din om. I s-a reproşat lui Viktor E. Frankl că riscă să idealizeze omul, ceea ce el într-un fel acceptă, însă avertizând că perspectivele reducţioniste, ce fac din om un pion al forţelor instinctuale sau economice implică riscuri mult mai mari, culminând în dezumanizarea pe care a trait-o în lagărele de concentrare. Omul, susţine el, “sfârşeşte într-un punct aflat mai jos decât ar fi ajuns dacă este văzut la un nivel mai ridicat, care include aspriaţiile sale superioare”.

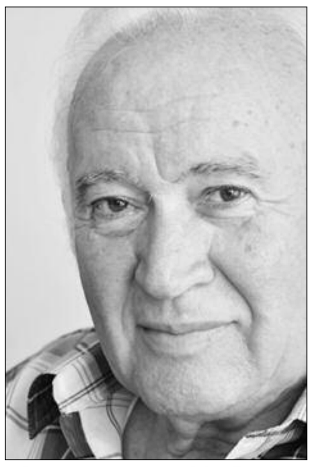
După criticile la care a fost supus umanismul în diversele sale forme, de către Heidegger, Foucault şi alţii, acuzat de multe dintre crimele modernităţii, m-aş putea întreba devenind la rândul meu sceptic: în ce măsură această “psihologie a înălţimilor”, numită aşa pentru a o diferenţia de de psihanaliza freudiană şi mai ales junghiană, supranumite ale adâncurilor, mai poate spune ceva omului contemporan? Realitatea actuală, vedem cu toţii, este marcată până în cele mai mici detalii de tehnologie. Se pune deja problema recreării omului prin intervenţii la nivelul genomului. Psihologia tinde să devină nu doar o psihologie fără logos, cum îi reproşa Frankl, ci şi fără psihic, fără suflet, cum s-a spus. Totuşi, cred că înţelegerea integrală a omului ca fiinţă spirituală, mânată de nevoia de sensuri şi nu doar de motivaţii, nu poate fi

ştearsă. Definirea omului prin sens, realizată de Frankl, reflectă autoînţelegerea de sine a omului care persistă în pofida mentalităţii materialiste din ştiinţe şi din societatea tehnologică. Frankl redescoperă ceva din capitalul de înţelepciune depozitat în tradiţia umanistă. Înţelepciunea este definită de el admirabil ca fiind: “cunoaşterea plus conştientizarea limitelor sale”. Logoterapia chiar în virtutea etimologiei sale se apropie de filosofie, ca viziune globală despre om şi lume, cât şi de religie. “Dumnezeu, spune Frankl, este partenerul solilocviilor noastre cele mai intime”. Adică, explicitează el, când ne adresăm nouă înşine cu o sinceritate absolută, cel căruia ne adresăm este de fapt Dumnezeu. Avem de-a face aici cu o privire nouă asupra rugăciunii. Sunt noi de asemenea şi perspectivele asupra întâlnirii şi iubirii, ambele presupunând transcederea de sine, nu exprimarea de sine, căci întâlnirea ne face să înţelegem umanitatea semenului, pe când iubirea ne dezvăluie unicitatea lui definitorie pentru el ca persoană. Dar dacă până la urmă viaţa omului se termină în moarte, nu se dovedesc toate sensurile găsite de el vieţii un mare nonsens? Această întrebare încă nu mi-a pus-o prietenul meu, dar şi-o pune în schimb Frankl într-o conferinţă intitulată *Temporalitate şi mortalitate: un eseu ontologic*. Nu o voi expune sau comenta, ci voi spune doar că aici sinceritatea abordării lui Viktor E. Frankl ne aşează faţă în faţă chiar cu limitele unei concepţii umaniste despre om. Ea deschide în acest fel spre misterul unei fiinţe condamnate să nu-şi ajungă sieşi, oricâte împliniri ar afla.

Petru Pistol

La mulți ani, scriitorului nonagenar!

Dedicaţie

Am cunoscut un scriitor din specia acelora care, în faţa plutonului de execuţie, dacă prin graţie divină ori umană li s-ar permite să revendice drept scut propria operă, ar face din glonte captivul acesteia: glontele s-ar preda abandonând-se într-un culcuş de litere, silabe, cuvinte.

Astfel înarmurat, Constantin Mateescu seduce timpul.

Despre năstruşnica întocmire a zilei de azi

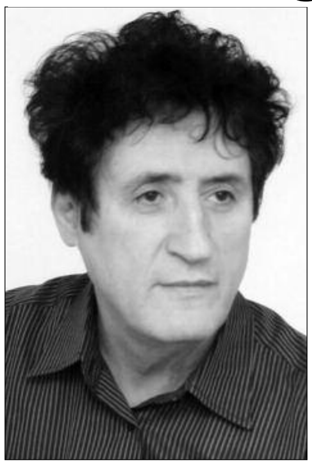
A existat şi pe plaiurile noastre mioritice un stil de viaţă aristocratic, cultivat în case mari, boiereşti, mişunând de servitori capabili oricând să predea *din gest* lecţia de purtare aleasă, cu trăsură şi vizitiu la scară, cu doici, educatori, profesori, cu saloane somptuoase „cu canapele moi, pluşate şi draperii din catifea bogată”, unde se servea „cafea sau şvarţ şi coniac”. Atare casă era patronată de câte un veritabil *pater familias*, bărbat de onorabilitate fără reproş şi – *nec plus ultra* – de autoritate exemplară; căci, „într-o situaţie conflictuală cu un domn din lumea bună”, dacă fizicul nu-l prea ajuta, fiind mai scund decât acesta, plasa între el şi preopinent un scaun pe care se căţăra ca să-i tragă individului două perechi de palme.

Dar, ca să parvină la faza aceasta de excelenţă a vieţii, se impunea o treaptă premergătoare, de iniţiere, *prodrom* ascetic de virtute. *Înşiră-te mărgărite*: „ (...) mi-l amintesc mai bine pe «domnul Stoica», bătrân în vremea copilăriei mele, om de statură mică, pleşuv, cu o bărbuţă bine pieptănată (gen Clemenceau), înveşmântat în orice anotimp cu haine albe şi pantaloni «la dungă» şi pălărie din fetru sau de pai, a cărui politeţe mă exceda de câte ori mă întâlneam cu el pe Bulevard şi îşi scotea cu o oarecare stângace eleganţă pălăria, stângăcie venită, îmi închipui, din faptul că se afla la prima generaţie a măruntei burghezii desprinse din viaţa patriarhală a satului” (N).

După o jumătate de secol de demonizare a idealului aristocratic, mă întreb unde suntem noi acum şi dacă mai suntem în stare să acceptăm treapta aceea pe care cei vechi, dar vechi – vechi, o numeau *necessitas* sau *ananke*, (mă întreb) dacă etimologia lexemului *sub voce* nu sună a gol, dacă lecţia de propedeutică a domnului Stoica se mai păstrează mai mult decât sub rezerva cadavrului util în disecţii şi studiu antropologic.

(N). Constantin Mateescu, *Râmnicul uitat*, Editura Almarom, Râmnicu – Vâlcea, 2019, p.29

Florin Logreșteanu

TRADIȚII

După revărsările de ape de la sfârșitul lunii abia încheiate, urmară câteva zile senine; iluzie deșartă de primăvară prelungită. Peste regiune, se instaură canicula. Pământul dădu la iveală cratere neîndestulate de umezeală, iar ce continuase să vegeteze după ploi și grindină fu ars în următoarele zile, în care soarele se strădui să-și impună autoritatea.

Moleșiți de căldură și transpirând din belșug, lucrătorii din Vamă se străduiau să facă același lucru: să-și mențină autoritatea pe linia de plutire.

Trec tiruri greoaie ca niște pachiderme din preistorie, pe care vameșii, erijați în veritabili cercetători ai preistoriei, le cercetează cu de-amănuntul: le pot crea surprize cu urmări neplăcute pentru existența lor deloc roză; cât pe eroismul de-a fi salvat națiunea , descoperind între tonele de fructe exotice un kilogram de droguri, nimeni nu dă două parale. Profesionalismul este un atribut normal, eroarea – o dramă... Trec autoturisme pe care nu prea le iau în seamă. Cartea de identitate și drum bun mai departe...

În sfârșit, așteptând la rând sau peste rând, trece și unchiul Mardare, localnic, om înspre vârsta a treia, de la care vameșii mai savurează o pară, un măr sau o sticlă cu băutură, când și când. Unchiul Mardare trece dincolo în fiecare zi. Duce fructe, zarzavaturi și se întoarce cu ce apucă: câteva hăinuțe pentru nepoței, pentru el tutun, pentru femei – o cutie cu rahat din fructe; lipicios, greu de desprins de cerul gurii...

„Să trăiți ! coboară din căruță și ține calul de dârlogi Mardare. Aștept la rândul ăsta ?...”

Șeful vămii își plimbă privirile peste loitrea căruții. Ce ascunde moșul sub iarba pentru mârțoaga care abia mai trage ?... A dibuit sticla cu răchie. Râde:

„Nea Mardare, drogurile se confiscă. Știi foarte bine asta...”

„Știu. Rămâne în vamă. Râde. E pentru dumneata, domne șef. N-am apucat s-o scot...”

Șeful nu ezită. Ridică sticla și-o vâră sub pulpana vestonului.

„Cine știe ce draci se mai află în cârdul ăsta de oameni !...”

„Precauție, cum ați spus data trecută...”

„Păi cum ?... Oamenii sunt răi și bănuitori... Hai, treci și noroc bun !...”

Unchiul Mardare urcă și scutură curelele calului. În câteva minute e în țara vecină. Vameșul-Șef bulgar îl întâmpină cu o bucurie care pentru bătrân nu mai are niciun secret:

„Iată-te, Mardare... Credeam că n-am să te mai văd astăzi...”

Bulgarul vorbește românește mai bine ca unchiașul. Fost profesor de filosofie la o școală din Sofia, a renunțat la învățământ pentru șefia vămii. Îl întâmpină pe bătrân cu zâmbetul pe figură:

„Mardare, ai făcut vama la români ?” mimează autoritatea.

„Făcut, domne șef. Nu se putea altfel...”

„Ai achitat trecerea ?...”

„Achitat. Scoate din lada căruții o sticlă cu răchie. E din aia nouă, precizează. Mai slabă ca data trecută dar dacă așteptați ceva timp se învechește și se-ntărește ca spirtul...”

„Măi, dă-l dracului ! râde vameșul. Cât să aștept, Mardare ?...”

„Eu zic că după un an se schimbă...”

„Un an !... Nu glumi cu mine, omule... Până-ți rezolvi treburile la noi, se volatilizează... Hai, bagă viteză și du-te !...”

Ca de fiecare dată, Mardare trece vămile pe căi lăturalnice. Prin tradiția locului, cetățenii din satele de graniță trec dincolo fără control exagerat și fără să-și aștepte rândul. Libera circulație se realizează aici chiar fără acte. Răchia, fructele, puiul de găină sunt suficiente dovezi pentru buna intenție a oamenilor de tipul moșului Mardare.

La întoarcere, către sfârșitul zilei, tradiția nu este evitată.

„Cu ce te-ai pricopsit, Mardare ?” întreabă bulgarul.

Bătrânul înșiră câteva vorbe. Nu asta așteaptă vameșul. Mardare dă la iveală o sticlă cu răchie. E pe jumătate celei dinainte. I-o întinde. Bulgarul o ia și o ascunde sub veston.

„Trebuie că e mai tare decât cea dinainte, surâde. A trecut anul...”

„Păi cum ! face bătrânul. E cald și căldura întărește răchia.”

„Mergi cu Dumnezeu !” îl grăbește vameșul și-i întoarce spatele.

În vama românească, istoria se repetă. Mardare scoate sticla și o întinde șefului fără cuvinte.

„Bun rachiu faceți voi acolo, apreciază funcționarul. Curat și sănătos.”

„Mâine v-aduc niște pere... S-au făcut, ca niciodată...”

Vameșul strâmbă din nas:

„Pune-le la fermentat, omule. Fă-le rachiu. Scoți mai mulți bani decât pe fructe.”

„Și dumneata vei fi mai mulțumit”, îl înțeapă Mardare.

Râd amândoi.

„Hai, du-te !... Vreau să-mi văd de treabă. Sunt două tiruri cu încărcătură suspectă. Nu bag mâna-n foc, dar vigilența e obligatorie în meseria noastră.”

În următoarele două săptămâni, bătrânul Mardare n-a mai trecut granița. Vameșii se îngrijorară:

„Ce s-a întâmplat cu moșul ? a întrebat vameșul român pe obișnuiții traficanți de cereale și fructe din sat. O fi dat ortul popii?... Doamne ferește !...”

„N-a mai apărut românul cel bătrân”, își puneau aceeași întrebare vameșii bulgari.

Sunt asigurați că Mardare trăiește, dar a avut unele necazuri în familie; un deces, o boală sau așa-ceva. Și că va apărea cât de curând...

Iată-l. Își ține calul de dârlogi la punctul de trecere obișnuit. Nu se amestecă cu ceilalți. Cum să te strecori cu căruța printre tiruri și autoturisme ?...

Șeful vămii se apropie și mai-mai să-l ia în brațe. Își pierduse nădejdea să-l revadă.

„Dar ce ai acolo , frate Mardare ?” devine brusc suspicios.

A observat butoiașul de 100 de litri, înghesuit în căruță între coșuri cu fructe și legume de sezon.

„Apă, răspunde prompt bătrânul. Apă de la izvorul din sat... Nu v-am spus: avem o apă cristal... O duc dincolo...”

Șeful vămii se încruntă. Își plimbă privirile de la bătrân la butoiașul din căruță și din nou la bătrân. Simte că ceva nu e în regulă.

„Apă ?... Și crezi că bulgarii au nevoie de apă ?...” ridică tonul.

„Nu i-am întrebat, răspunde ironic bătrânul. Nici n-am s-o fac...”

„Atunci ?...”

„O duc dincolo, cum v-am spus.”

Funcționarului vămii nu-i arde de glumă:

„Nea Mardare, sunt nevoit să verific... Nu te supăra, am avut încredere în dumneata până astăzi: fructe, rachiu, câte-o pasăre... Mai merge... Dar un butoi cu...”

„Apă...”

„Nea Mardare... Sunt uns cu toate alifiile... Ce-ai în butoi ?...”

„Ce-ați auzit... Nu mint...”

Șeful vămii se-nfurie. Îl bate gândul să nu permită atelajului să treacă. Se stăpânește, în cele din urmă.

Butoiul pare vechi, dar are cercuri noi și asta dă de gândit. Propietarul l-a vrut în siguranță, oare de ce ?... Și slăvina e nouă, probabil cea veche nu prea mai ținea... Or, numai apa nu putea provoca neplăceri transportatorului... Cu siguranță, i se ascunde adevărul, gândește funcționarul vamal. Se întinde peste loitrea căruții, răsăcește cu precauție slăvina, lasă să se scurgă câteva picături: apă, dar miroase ciudat.

„Apă cristal, nea Mardare ?... Cui îți închipui că-i vinzi gogoși ?... Pute al dracului !...”

„Apă curată, domne șef. Și nu pute apa. Mirosul vine de la slăvină. E nouă și a trebuit s-o ung cu unsoare de oaie, ca să se fixeze în lemn...”

„Unsoare de oaie !... îl privește batjocoritor vameșul. Ce povești îndrugi ?...”

„Ăsta-i obiceiul locului. Noi folosim săul de oaie mai la orice.”

„Măi, dă-l dracului ! face vameșul. La orice...”

„Tradiția, cum s-ar spune...”

Vameșul coboară, caută din priviri ceva. Observă un coleg în apropiere:

„Petre ! strigă. Petre, mergi, mă, și adu-mi o cană. Rapid, că mă enervează omul ăsta...”

Mardare nu înțelege, dar nu pune întrebări. Pare sigur pe el, așteaptă liniștit ca șeful să-și facă jocul. Și bănuiește și de ce. A uitat acasă afurisita de sticlă cu răchie. A pus-o pe prispă, la îndemână, dar uite că n-a luat-o cu el. Șeful are motive să fie nervos...

„Așa, Petre, dă-o-ncoace... Și zici că e apă curată, nea Mardare ?” face către țăran.

„D-apoi...”

Șeful vămii umple cana, își apropie buzele, plescăie cu limba. Se hotărăște și soarbe câteva picături. Ridică privirea spre bătrân:

„Mă, dacă mor, mă ai pe conștiință...”

Mardare râde. Râd amândoi. Funcționarul bea o înghițitură zdravănă. Apă curată, rece, cristal, cum a spus țăranul. Mai soarbe câteva înghițituri și scurge restul în țărână.

„Nea Mardare, nea Mardare... Apa asta putea fi orice... M-am gândit chiar că am să te rețin... M-am gândit că cineva te-a prostit și ți-a dat să treci dincolo cine știe ce porcărie... Câte nu se-ntâmplă...”

„Domne șef !...”

„Oameni simpli ca dumneata cad ușor victime unor blestemați de infractori. Am văzut multe în vamă...”

Mardare înalță din umeri. Nu-nțelege. Este timpul să-și vadă de drum.

„Acum, pot să trec”, urcă pe capra căruții.

„Nu m-ai lămurit, totuși, Mardare... Ce faci cu apa la bulgari ?...”

„Nu la bulgari o duc, domne șef... Dincolo...”

„Totuna...”

„Păi să vă spun... La noi, există obiceiul ca apa cu care speli mortul s-o lepezi cât mai departe de casă. M-am gândit s-o împrăștii dincolo, peste hotar...”

„Vrei să spui...”, se face livid la față funcționarul vămii.

„Ăsta-i obiceiul la noi... Tradiția, cum ar veni”, confirmă țăranul.

„Bun rachiu faceți voi acolo, apreciază funcționarul. Curat și sănătos.”

„Mâine v-aduc niște pere... S-au făcut, ca niciodată...”

Vameșul strâmbă din nas:

„Pune-le la fermentat, omule. Fă-le rachiu. Scoți mai mulți bani decât pe fructe.”

„Și dumneata vei fi mai mulțumit”, îl înțeapă Mardare.

proză

Remember

Profesorul, publicistul și scriitorul Marin Ioniță, de la legendă la adevăr

Se spune că în cele mai vaste studii filologice, nimic nu poate rezista analizei legendare. Așa precum în câmpul larg al acestei lumi, în care, ca și în literatură, nu putem cunoaște dinainte nici cea mai măruntă peripeție, împotriva inocenței cuiva nu putem nimic, aceasta atrăgând purtarea de grijă providențială a lui Dumnezeu. „În timpul inocenței mele, nu cunoșteam lumea!", mărturisea Jean Cocteau, însă deopotrivă „Lumea era mare pentru că eu doream totul, neputând avea nimic!", reflecta sec dramaturgul de la care Marin Ioniță își trage speța lui unică de trăitor la liziera lumii a tuturor fascinurilor, ispitelor, aventurilor și paradoxurilor condiției umane. O comedie umană, însă una netipic balzaciană, ci una alui sastream of consciousness pasionat, din care plămădește multivoc vastul său univers creator și pe cel psihologic tipic opțiunilor sale de gândire critică voit originală, în care nu se dezminte cerebralitatea sa dublată de o subtilă sagacitate artistică...

Așadar, precum drumul fiecăruia dintre noi de la sine către sine însuși trece invariabil și inevitabil prin inima lumii, așa și drumul dumneavoastră, stimați cititori, prin literatura oricărui scriitor, cere o călăuză, care asemenea pașilor profetului prin pulberea acestei lumi, să vă îndrepte cugetarea de la impresie la sentiment, de la legendă la adevăr...

Dar oare, cine dintre noi toți ar putea să-și dăruiască nemijlocit o cale regală, o cale neîndoielnică, prin care să străbată către adevăr în tot ceea ce dorește să cunoască, pas cu pas ori mai bine zis, etapă cu etapă, neignorând, nesubestimând nimic din ceea ce, cunoscând mai întâi, dorește să iubească, să-și descopere întru bucurie sieși sau celorlalți?

Aceasta este așadar premiza indispensabilă de la care se cuvine să începem în studiul umanioarelor, ca lucrarea noastră să nu se îndepărteze de la adevăr și totodată să nu rateze voluntar posibila intrare în tărâmul legendei... Și oare, din tot ceea ce a creat vreodată imaginația omenească, este ceva care să nu fie cumva în părtășie cu adevărul ? Nu, desigur, așa precum coeficientul de adevăr al oricărei experiențe umane este direct determinant al valorii și semnificației respectivului conținut creator. Atunci, care este oare prețul întrunirii și dobândirii acestor valențe asupra conținuturilor de cunoaștere pe care le putem îndeobște explora ?

Marin Ioniță este pentru moment, generic, nimic mai mult decât un nume cu renume. Un scriitor român, de stirpe provincială, înzestrat cu vocație, hrănit cu focul sacru al inspirației creatoare de la premiciile sale biografice la apogeul carierei sale de umanist. Fiind prin excelență un spirit liber, ca un avatar al odiseei scriitorului de totdeauna, el se va dovedi, în cadrul unui efort suficient de autenticitate din partea referenților săi postumi, un caz dificil de încadrat într-o oarecare tradiție scriitoricească de ansamblu, din care să reiasă elocvent portretul său literar, prin prisma unei generații de creatori, a vreunui curent literar specific, chiar a unei școli de literatură, pe care dealtfel, biografic, Marin Ioniță a purces, dintru devremele începuturilor sale literare, să o plămădească mater causa suis, el devenind, dincolo de acest avatar creator pe care dorim a-l dezvălui publicului cititor al postumității sale ca reprezentându-l, o legendă vie, prolifică și inefabilă, asupra miracolului condiției de umanist, care, rămânând un făuritor de literaritate originală, nu ratează deopotrivă să-și adjudece statutul de făuritor al propriului mit, al propriei legende, manifestate viu și creator, de la domeniul delicat al ficțiunii istorice ori romantice, la condiția de om al timpului său, de publicist, de ducător de joc în sfera realității imediate, cu tot bagajul său livresc netintind uman vorbind de a fi mai mult decât un cronicar rezonabil devotat prestigiului de a informa onest publicul cititor prin ceața, prin hățișurile și prin versatilitatea moravurilor și întâmplărilor vremurilor la care, din calitatea sa eminamente de martor, s-a convertit într-un fenomen de conștiință revoluționară pe tărâmurile deopotrivă ale creației literare, ale publicisticii și un ameliorator ex cathedra al politicilor publice, de-a pururi tributare

aceleiași trame complexe de interese ori intrigi din care omul obișnuit nu poate să rețină cu folos altceva decât formele de umor, ironie, pamflet cotidian în care Marin Ioniță excela, fiind deopotrivă un condeier sentimental, dar și un publicist aproape întotdeauna de o necruțătoare acrivie.

Este greu, desigur, să-i conferim postum lui Marin Ioniță portretul literar autentic la care altminteri și-a câștigat eminamente dreptul în postumitate, urmare unei vieți întregi de literat. Dar cu certitudine s-ar dovedi oportun în mare măsură ca publicul său – țintă, larg și divers, să consimtă a-i alcătui sui generis, portrete alternative, potrivit cu multitudinea posturilor sale creatoare, aceasta contribuind întrucâtva la preluarea ștafetei de la Maestru întru acel curaj intelectual de nestăvilit care îl făcea pe Marin Ioniță inimitabil în materie de prestații reale. Deși un scriitor titrat, dascăl de literatură universală timp de multe generații ale Liceului Zinca Golescu și ale Universității din Pitești, Marin Ioniță privilegia mai curând din condiția sa publică pe acel ce era combatantul, mai curând decât pe acela ce vădea pe artistul zămislit cu generozitate din pleiada sa de cărți de literatură, una mai năstrușnică decât alta și revendicând invariabil o dulce-amară boemă românească, pe care Marin Ioniță a convertit-o în istorie – legendă personală și în adevăr – mărturie de loc, de timp și de acțiune în care a luptat sinergic pentru libertatea omului ca cetățean creator de valori ca și pentru cea a artelor literare ca sursă a înnobilării vieții ființelor umane, fiind deopotrivă un cronicar al memoriei colective, de la cea unică a ființelor privilegiate întru spirit, la aceea a tuturor celor ce trudesc prin generații la edificarea tradițiilor generatoare ale progresului de orice fel.

Marin Ioniță prozatorul premerge sub excelente auspicii pe Marin Ioniță profesorul, publicistul, descoperitorul și promotorul de tinere talente literare prin cenacluri, volume colective , școli de prestigiu pentru jurnalismul cultural de avangardă, cât și pe Marin Ioniță romanticul fantast pururi dornic de experimente și aventuri de cunoaștere, pe pasionatul cronicar cu rubrici favorite iubitorilor de cultură formativă și informație culturală, cărora li se garantau ofertele la cald ale celor mai căutate evenimente de actualitate. Stilul lui Marin Ioniță este polivalent, însă este altul în fiecare plăsmuire a sa. Minte clarvăzătoare, spirit enciclopedic, totuși un fenomen provincial. Romanele sale celebrează asemenea odinioară povestirilor în ramă, scena de teatru imensă care este lumea, cu tot iureșul cotidian, cu farmece și chemări variate, cu decoruri și scenarii mirobolante, ca o comedia dell'arte camuflată în scrieri în proză cu tentă sobră, de roman hugolian sau balzacian. A fost comparat de critica de întâmpinare cu însuși Lev Nikolaevici Tolstoi, dar Marin Ioniță, în originalitatea lui furibundă se vădește uneori și un soi de bântuit de speță dostoievskiană, al cărui nod tragic se dizolvă în sarabanda perpetuă, tragicomică, a etern umanei vânătoare de plăceri, quiproquo-uri și tot soiul de efecte narative ori dramatice, fragmente retorice, episoade kafkiene, claustrări, spaime delicioase ori deliruri hedoniste acide ori spectaculare, unde Marin Ioniță se descoperă beckettian , alegoric în fabulele sale prozastice, în nuda și splendid derizoria sa umanitate. Personajele sale cel mai adesea sunt niște picaro, fie niște cabotini, niște ridicoli inocentați de spumoasele crochiuri lirice ori dramatice, niște personaje în orice caz pendulând între sublim și ridicol.

Pasiunea auctorială a lui Marin Ioniță se vădește una în care jocul literaturii ia o turnură experimentală, laturile sale îmbogățindu-se și conturându-se în funcție de intenția artistică fundamentală care la un dascăl pasionat de literatură epuizează în măști și deghizări toate resursele și procedeele teatrale din recuzita experimentatorului lettrist. Ioniță descântă scrisul său sub incidența atât a priveliștilor cât și a plăsmuirilor sale de inventio artistic. Intimist, polemist sau caricaturist de elită al moravurilor ilustrate, Marin Ioniță își exhibă istețimea nesuferită uneori îngroșând până la grotesc natura umană, cu tot cu tarele și viciile sale. Totuși subțire memorialist, Ioniță nu realizează expres același tip de panoramă în cărțile sale. Pitoresc și melancolic, teatral, filfizon dezghețat sau brută tragicomică, se simte invariabil gustul auctorial de a lucra până la epuizare personajele inventate. Iată de ce uneori barbaria ionițiană are un tâlc evident abia după un excurs de proporții prin toate cărțile sale. Așadar, un scriitor cu operă însemnată, însă care arareori pare a se lua cu adevărat în serios. El plânge sau jubilează din rostul de făptură umană și nu din necesitățile tehnice constructive ale textualității. Trama sa este vivace, scăpărătoare, schimbătoare, imprevizibilă, vie ca fascinația sa nemăsurată pentru elementul uman, cercetat cu o fervoare demnă de tipul celei a marilor romancieri, cu care flirtează din dorința sinceră de a rămâne inedit.

Dar ce putem oare aserta despre Marin Ioniță dramaturgul ? Piesa de teatru pusă în scenă de Luminița Borta, "Sus e cerul" ne dezvăluie un caracter oniric, vizionar, având ca sursă romantismul polivalent al omului Marin Ioniță. Dar și piesa "Brătienii", dictată ca cel din urmă text al Maestrului de pe patul de spital, arată un Marin Ioniță predat definitiv matricei românității, din care și-a extras și realizat inspirația. Un romantism avant la lettre a ființat de la începuturi în biografia lui Marin Ioniță, iar romanele sale arată fantastica combustie originală a povestitorului Marin Ioniță, care, acta et fabula, și-a făcut din literatură un divertisment superior, iar din biografie o sursă a stilului unic și inimitabil al voioaselor pamflete care sunt romanele sale, articolele de ziar, de revistă literară și în genere textele sale, în care omul inimii dă sufletul povestirii iar mintea clarvăzătoare dă miezul lucid al intrigii și al pretextelor narative, remake-ul vădind deopotrivă pasiunea reamintirii, ca o garanție că ne aflăm în fața unui mare scriitor care se mistuie bucuros de dragul de a istorisi ceea ce a trăit și experimentat cu farmec de narator omniscient, cu potențe pururi reînnoite de a valoriza ceea ce, prin rememorare, devine un palimpsest al fantastei existențe la care a aspirat...

DORINA MIHAI MOISE

Marin Ioniță prozatorul premerge sub excelente auspicii pe Marin Ioniță profesorul, publicistul, descoperi-torul și promotorul de tinere talente literare prin cenacluri, volume colective , școli de prestigiu pentru jurnalismul cultural de avangardă, cât și pe Marin Ioniță romanticul fantast pururi dornic de experimente și aventuri de cunoaștere, pe pasionatul cronicar cu rubrici favorite iubitorilor de cultură formativă și informație culturală, cărora li se garantau ofertele la cald ale celor mai căutate evenimente de actualitate.

medalion

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

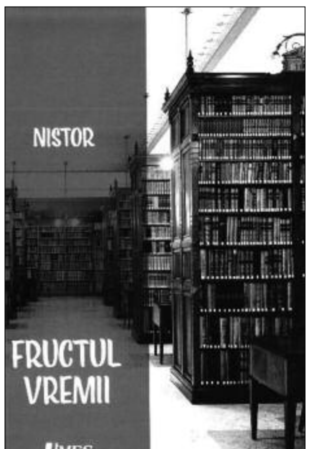
Forța activă și utopiile poeziei

Nu mai ştiu cine spunea şi avea mare dreptate. “Poezia este o putere activă a vieţii prezente”. Este entuziasm şi este însufleţire a existenţei. Este acel “altceva” pe care poetul adevărat dar şi cel abia trezit din somnie cată a-l trece sau împărtăşi în sufletul celorlalţi oameni, după ce îşi dă seama sau doar resimte nelămurit că atâta exaltare a spiritului nu mai încape în sine şi că, dacă tensiunea asta nu o va aşterne pe hârtie acum, niciodată nu va mai fi în stare să o scoată la lumină, încât ea să dăinuie.

Poezia este pe cât se pare şi o altă faţetă a instinctului de perpetuare, un alt fel de a supravieţui existenţei vremelnice. Un prilej de a înfrunta moartea, dându-i eventual cu tifla, vorbindu-i în piez şi fantezist, exprimându-ne fiinţa dincolo de ea... Un mod de îmbunătăţire şi sporire a fiinţei lăuntrice, în acelaşi timp, printr-un exerciţiu care pentru poet devine a doua sa natură, dacă nu care cumva, precum în cazurile execelenţei, singura. N-are nici o importanţă faptul că se vor găsi destui să bagatelizeze sau să ironizezeze actul în sine de la nivelul cine ştie cărui principiu estetic, mai mult sau mai puţin elitist, situat în afara oricărui posibil contact sau trimitere la realitate. Scrisul, poezia e o vrajă şi o agonie care schimbă cugetul poetului şi momentele lui de înălţare sau suferinţă într-un suflu şi într-un spirit universal. Or, un atare factor ne face să simţim, considera un Marcel Proust, că există ceva superior evenimentelor, neantului, morţii, inutilităţii tuturor lucrurilor şi acest fapt, această forţă care învinge totul, semânând dotdeauna cu sine, ne face să trăim o mare bucurie. Poezia este re-naştere şi dimensionalizare a unei realităţi noi născută din prea-plinul şi totodată din nimicul existenţial. O stare de fapt a lucrului în sine şi a unor principii ale cunoaşterii pe care, în clipele noastre cele mai tainice, le trăim cu mare acuitate.

La acest nivel, dat fiind caracterul accidental şi diletant al grosului unor experienţe similare cât de cât, personal, m-aş feri să mut prea devreme discuţia în zona valorizării literare. În genere, toate formele potenţiale de literatură se prefigurează şi dezvoltă sau îşi ratează posibilităţile de limpezire în aceeaşi albie de nisipuri aurifere şi steril. Naşterea şi consacrarea formelor de literatură, ca şi “oportunitatea capodoperei”, se ştie prea bine, presupun tot atâtea coincidenţe ale imbricării necesităţii cu jocul şi întâmplarea... Nu vreau să dezvolt mai mult!

Susţinută generos de Ioan Romeo Roşianu, băimăreanca Alina Narcisa Cristian este o debutantă care consideră, deocamdată, că iubirea (sau *povestea ei de iubire* scrisă din propria perspectivă sau dintr-un unghi corespondent) este singura şansă de a se salva de plictisul vieţii provinciale, căpătând senzaţia actului existenţial trăit şi valorizat superior... *Timpul s-a oprit dinspre tine spre mine lăsând/ eternitatea să-şi spună plânsul la poarta iubirii rămasă/ încă deschisă în povestea scrisă şi rescrisă, citită şi/ recitită, în speranţa metamorfozării.// Mi-am ascultat dorul cu stetoscopul să mă asigur că încă/ exist şi am realizat că doar atunci când mă gândesc la tine/ pot să respir...* Am citat din volumul *Te iubesc, dar nu rămân cu tine* (un titlu cât se poate de desuet, amintind vag de traducerea în româneşte a filmului *The Goodbye Girl,* o peliculă despre un “ménage à trios”!). În intervale însufleţitoare de trăiri efuzive şi căderi umorale, deopotrivă rememorând atmosfera clipelor petrecute cândva, cu aprige înălţări sufleteşti, absolutisme puerile şi prăbuşiri groteşti, cu rugăciuni şi disperări purtând pecetea unei singurătăţi obosite, putem descoperi uşor fizionomia şi întreaga materie, atâta cât este, a poeziei de album intim a doamnei Alina Narcisa Cristian, de o directeţe genuină a destăinuirii - trebuie să spun - şi o lipsă de pudoare intelectuală pe alocuri de nesuportat! Ce se va alege, când şi cum, de scrisul ei atât dezlânat, atins din capul locului de atonie şi prea puţin supravegheat de un fir raţional oricât de subţire, mi-ar fi greu să mă pronunţ. Mult prea senzitivă, neapărată efectiv de nici o mască sau stategie de atelier, A.N.C. pare, cum se prezintă la ora de faţă în textele atât de prolixe propuse în această primă plachetă, o veleitară tenace şi monocordă. În secolul următor, poate, un nou recuperator de “Ardelence” îi va inventa, cine ştie, ţinându-l poate şi pe subscrisul de mână, un destin greu de întrevăzut pentru moment!

Domnul Gheorghe Nistor, care semnează - mai puţin obişnuit în spaţiul literar românesc - volumul de poezii *Fructul vremii* doar cu numele de *Nistor*, este un ins, cum se spune îndeobşte, uns cu toate alifiile... Din propria prezentare (?) de pe unul din voletele cărţii domniei sale, cititorul poate afla că *este un nomad cosmic. Poet şi globetrotter. Artist şi educator. [...] a părăsit ilegal ţara şi a devenit cetăţean canadian. A colindat Europa, Asia, America de Sud, Africa şi Oceania. A trăit în România, Italia, Franţa, USA, Mexico, China, Taiwan, Regiunea Himalaia, Canada, Oman. Hydrochimist de profesie, deţine o licenţă în Sociologie şi Antropologie de la Concordia University, Montreal. În prezent predă limba engleză în Oman şi finalizează o teză, în franceză, despre Simbolismul Mandalei în Medicina Tantrică Tibetană, la Université de Montreal. Expoziţii de pictură şi fotografie în Canada, Franţa, SUA, Mexico şi Oman.* Fotografiat pe coperta a IV-a a cărţii cu rucksackul în spate şi sprijinit în pioletul exploratorului neodihnit, pe fundalul unor munţi acoperiţi cu zăpadă, în plină vară, dubla imagine scrisă şi vizuală a Domnului Nistor întruneşte toate ingredientele pentru a trimite de urgenţă cititorul spre universul poeziei ocrotit între copertele cărţii preparată în laboratoarele Editurii Limes. Nu înainte de a se întreba, precum subsemnatul, oare ce îi lipseşte¸ în fond, acestui mirobolant rătăcitor sub cerul constelat, încât recurge la un atât de împătimit *recurs la poezie* ? (amintesc aici, fără nicio trimitere, că Nistor a mai publicat şi alte volume de versuri sau proză în ţară şi străinătate).

După o lectură atentă a celor 142 de secvenţe ale volumului numit, pot să afirm cu certitudine că Nistor este indiscutabil atât un excelent *conductor* cât şi un rafinat creator de poezie. El a înţeles într-o vastă trăire a inefabilului din care se ţes luminile şi umbrele faţetelor lumii, din care se naşte palpitul vital autentic, din care prind contur visele şi strălucesc culorile şi nuanţele (nu afirma Verlaine că poezia este nuanţă, nuanţă şi iar nuanţă?) că doar poezia este capabilă să transceadă rutina şi să menţină proaspete şi nestricate nepreţuitele fructe ale vieţii. De aceea poezia este pentru el adevărul integral al clipei care se transformă în eternitate; sâmburele speranţei care prinde contur sub vraja indicibilă a *rostirii pietrelor*!; magia iluziei cuvântului care nu poate fi măsurată şi nici schimbată vredodată cu nimic altceva**. Fructele/ vieţii**/, scrie Nistor sincopat şi dinamic în secvenţa LIV, **nu se/ vând/ în piaţă.// De/ aceea/ nici poezia/ nu poate fi/ rutină/ rimată/ nici fruct/ de mezat rit-mat.// Poezia se trăieşte! Vie.** Pentru un vajnic iubitor al naturii fruste, al libertăţii şi adevărului efuzat în fiecare părticică a cosmosului palpitând la orice adiere de vânt, în clipele ei de graţie sublimă, când acţionează cu o forţă supracontingentă, poezia este singurul elixir al învierii lumeşti. «Ce zi /minunată!»/ Pământul/ grăieşte luminii/ mustinde-n/ miezul focului ceresc.// şi seva/ fructelor arde/ palpitând/ vie-n fiecare/ adiere de vânt.// Pentru mine/ acesta-i elixirul şi/ adevărul echinoxului/ învierii lumeşti”.

În consonanţă cu avara pasiune a unui asemenea gen de artist pentru autenticitatea trăirii, în viziunea lui Nistor poezia este singurul loc aflat sub înalta protecţie a unei divinităţi alegorice nenumite, unde poate da expresie nestânjenit dorului de ţară. O face, ca într-o rugăciune învăţată în copilărie, cu cele mai simple vorbe: “Vino,/ cucule/ şi cântă!// Vino/ să-ţi dau/ flori/ şi/ fructe/ proaspete mustoase/ din livada/ sufletului meu!// Vino/ Cucule,/ vino/ şi cântă/ căci/ mi-e/ tare/ dor de ţara/ primăverilor/ cu flori pure/ şi fructe vii, adevărate”. Din perspectiva unei asemenea combustii, anatema aruncată comunismului, care l-a expulzat cu o obtuzitate incredibilă dincolo de fruntariile patriei, capătă accente incriminatori: “Dintre toate fructele otrăvite ale ideologiilor/ criminale, create sau născoicite de mintea găunoasă/ a fiinţei umane, nici una n-a fost sau nu este, încă, /atât de fatală spiritului creator al vieţii şi atât de/ dăunătoare demnităţii fiinţei Omului, decât perfida/ dictatură comunistă!// Doar puţini, din păcate, au fost cei care au reuşit să imortalizeze acest crud şi diabolic adevăr cu atâta/ acuitate spirituală şi măestrie ca vocea anonimă a/ omului invizibil din noi. Iată deci mărturia vie şi/ grăitoare, exprimată-n sacrele cuvinte de OM! (s.a.)”. Pentru insul situat mereu, oriunde s-ar afla, în epicentrul satului universal, paladin al unei apăsate mărci a autenticităţii şi simplităţii, poezia este şi tribuna cea mai potrivită de unde el îşi exprimă convingerile despre condiţia semenului nostru de astăzi, perceput din unghiul – să recunoaştem – unei înalte şi utopice idealităţi şi curăţenii morale. “Voinţa omului e doar un stilet veninos al speranţei/ de a pieri fără a muri! Omul pur s-ar ruga/ dar n-are cui; şi cerul e piatră mută. Credinţele-s/ oarbe şi de prisos. Tăcerea lor este acum duşmanul / luminii!/ Adevărul tace, cu limba tăiată! [...] / Omul de azi e orfan muribund! Despuiat de pielea/ conştiinţei şi golit de carnea conştiinţei.// Omul nu mai are absolut nimic: nici măcar/ deznădejdea ca speranţă. Din rănile fiinţei sale/ curg în tăcere doar gemetele sângelui amorţit şi/ miasmele agoniei sufleteşti.// Doar golul cerului încremenit în neputinţă mai/ crede-n soarta omului de azi; Sămânţa nefastă a/ unui vis inexistent!”.

Poet al miracolului fructelor, metaforă predilectă şi simbol al renaşterii individuale şi, prin ea, a împărtăşirii plenare a

misterului galvanic al nesfârșitelor livezi ale vieții, în efluviile cărora nu încetează să îndemne a ne transmuta cu toții (*P-Omule, nu muri! Preschimbăte-n/ fluture de lumină!/ Fă-te floare să re-nvie lumea-n tine/ și apleacă-ți corola genelor împodobită/ de povara lacrimilor nopții/ zâmbind cu inima-ți/ pură/ soarelui dimineții!/ Așa vei trăi și tu / fericirea fructelor/ etern iubitoare/ de viață*), purtând amprenta unei mărci stilistice inconfundabile, fără fasoane, inegal, inspirat și plin de frescheţe, Nistor scrie o poezie fortifiantă care merge direct la sufletul citorului.

După toate aparenţele, deși se află la prima carte de poezie (*Drumul cuielor*, Ed. Brumar, 2018) și micile ezitări nu lipsesc, BLANCA TRANDAFIR s-ar putea să nu mai fie la vârsta candorilor liminare și nici a primelor furtuni existenţiale transvazate în versuri. E adevărat, eu unul nu i-am întâlnit până acum semnătura prin reviste – nici nu mai e moda uceniciei în paginile lor -, dar

Țuculescu - Autoportret

asta nu înseamnă că exclud posibilitatea să fi fost "formată" în interacţiune cu fenomenul *Web 2.*, (blog, facebook, messenger, e-mail etc.), chit că nu întotdeauna se ajunge, pe asemenea platforme, la cele mai fericite întâlniri. Blanca Trandafir a avut efectiv noroc și l-a cunoscut în mediul internautic, prin cine știe ce *afinități efective*, pe autorul *Abecedarului* și a *Rimelărilor*, nimeni altul decât maestrul Șerban Foarţă, rasat degustător și tălmaci de stanțe și poeme nouă. Într-un *Cuvânt Înainte* pe care-l semnează la placheta amintită, cu tot jocul evaziv pe care îl pune strălucit în scenă, marele poet, în fond, dacă nu-și recunoaște rolul de "îndrumător" direct în poezie al maturei sale "pupile" (trecută deja printr-o facultate, alta decât cea de litere), tot atât de bine nici nu neagă "un schimb de replici, misive și adrese pe inevitabilul (și **adictivul,** s.n.) facebook", înainte de a primi - pentru promovare (?!) - culegerea de versuri respectivă într-un plic, prin curier. Fără alte tatonări ori desluşiri, dat fiind faptul că Blanca Trandafir ajunge să adopte unele particularități gramaticale ale scrisului lui Foarță, nemaivorbind de grifa de personalitate, pe care, fără să bănuiască, i-o datorează, îmi permit să avansez ideea că poezia ei, până la un punct, laminându-se în siajul mordant al acestui psihism poetic, îl recunoaște pe Foarță, implicit și manifest – cel puțin în această etapă de parcurs - ca unic "învățător" și olimpian.

Prefaţa lui este de altminteri și cea mai bună radiografie literară a poeziei de astăzi a Blancăi Trandafir. Aici, domnia sa observă, pe bună dreptate, mai întâi, că, fiică a *saeculum*-ului ei, în imposibilitate de a-și ignora coetaneii (printre care, poate, adaug eu, și acele poetese ale amorului macho), poeziei Blancăi Trandafir, dincolo de un ce *imemorial*, de strat arhaic, nu-i lipsește încă aerul eclectic. "Aș vrea să te sărut dar buzele-mi în unde s-ar topi/ Aș vrea cu brațele-mi să-ți încolăcesc gâtul/ dar ele-ar curge șiroind pe trupu-ți./ Așa că stau cuminte-n așternuturi/ până când fi-vei pruncul meu și-ai să-mi sugi pieptul.../ Aș putea genunchii-mi să-i îndoi/ peste și între/ coapsele tale goale/ frângându-ne trupurile – însă/ genunchii-mi stau tăcuţi în coadă de sirenă!/ Aș vrea să te miros/ să-ți ling/ pântecul dar gura mea ca două/ jumătăți de stridie/ cu limba-mi despicată cu tot/ s-ar sparge în bucăți...".

În al doilea rând, subliniază Foarţă, vizavi de specificul poeziei Blancăi Trandafir, reţine atenţia «reziduul» "cvasi-folcloric" de "sorginte abisală", vinovat de "religiozitatea reziduală a poetei", pe cât se pare, scrie el, "de ordin *numinos"*... Analistul citează exhaustiv în sprijin piesa *Zdrobitoare intuiție a Luminii*, un poem considerat totuși reprezentativ pentru "religiozitatea Blancăi Trandafir". Un termen (e vorba de religiozitate) pe care, personal, l-aș asocia aici mai mult *numinosului* despre care s-a vorbit în trecăt, noţiune mai atașată de un *mysterium fascinans* para-rațional, perfect decelabil în nenumărate texte. "Încotro,/ când însă-mi fug de Tine,/ cu viclenii și ascunzișuri/ de care-ncerc, și eu, să uit;/ cu răni adânci/ pe care ploaia înghețată/ le adâncește și mai mult...// Încotro, oare, când Lumina-Ţi/ fără umbră, care mă-nvăluie,/ îmi e străină?/ Încotro, când clopotele tac,/ iar iubiții pleacă în genunchi?// Încotro,/ când, singură, stau sub smochin/ și nu cutez?". Fără să o afirme explicit, cred că ªerban Foarță (pe care, personal, îl creditez cu merite reale în configurarea osaturii volumului de care ne ocupăm) mizează – la acest moment al agregării și nașterii poeziei protejatei sale -, în principal, tocmai pe latura religiozității de ordin numinos a ei. Nu întâmplător cele două secvenţe culese cu aldine cu care se deschide și se închide *Drumul cuielor*, respectiv, *M-ai întrebat odată ce e absolutul pentru mine* și *O oarecare stare de absență* nu fixează altceva, în fond, decât limitele ramei care conservă energia "iraționlă" (așa cum o definește Rudolf Otto în *Das Heilige – Sacrul*) a dimensiunii religioase, trăită de un "eu" ce vrea să cunoască esenţele. Mai mult, Şerban Foarță leagă pe bună dreptate această experiență sau tentă de dependență față de sacru din poezia Blancăi Trandafir, ce presupune pe alocuri sentimentul pierderii de sine, de expresionismul "primitiv și crâncen" (cumva blagian) al poeziei ei *de dragoste și moarte*, greu discernabilă, apreciază pe bună dreptate prefaţatorul, de religiozitate. "Mă surp în mine însămi/ ca în clepsidra lui nisipul./ Mi-e a pustiu, deși e după ploaie./ Mă târâi și gem mut/ preadornică să-mi lepăd/ cămașa cea de zale strâmtă./ Lăptoși-albaștri-tulburi îmi sunt ochii:/ biată șerpoaică hăituită/ de-o pâclă de iluzii./ Păstrez în mine, însă,/ sfânt altar,/ durerea grea și/ bucuria nudă/ că pașii ți-i adulmec în iarba încă udă". Cu onestitate, bunul "învăţător" nu se sfiește, în fine, să arate în mod clar că "religia-i - cu alte cuvinte, credinţa poetei, *n.n.* – (care-i cea străbună, - fiind, totuși, transconfesională și, mai cu seamă, năpădită de superstiție, de eres, și, ca atare, precreștină) e una needulcorată; e, la rigoare, doloristă, nu, însă, și lacrimogenă; un, păstrând justele proporții, soi de... ciuline arghezian («cu fruct amar și cu frunziș/ țepos și aspru-n îndârjire vie»), un «drum al cuielor», într-adevăr". Dincolo de caracterul retractil al pasajului citat, de natură să lămurească suficient dimensiunea "orientativă" aproape gratuită a actului hermeneutic întreprins, căruia - de ce nu? - nu-i lipsește cu totul ispita valorizatoare, încheierea respectivă oferă totodată și o foarte prețioasă sugestie privind semnificaţia titlului volumului (acoperind doar o parte a suprafeţei textuale), metaforă evidentă, calchiind *Drumul Crucii*, a căii ortodox-tradiţionale spre mântuire.

Apreciind calitatea intelectuală fermecătoare a unui *text de prezentare* foarte aplicat, în totul corect și mai mult decât generos, consider fără nicio ezitare că poezia Blancăi Trandafir îl merită pe deplin. A-l dezvolta poantilist și marginal aici înseamnă a-l dilua.

N.B.

- Alina Narcisa Cristian, *Te iubesc, dar nu rămân cu tine*, Ed. ECreator,2018
- Nistor, *Fructul vremii*, Editura Limes, 2018
- Blanca Trandafir, *Drumul cuielor*, *Editura Brumar*, 2018

George Drăghescu

Cugetări cotidiene

• Poți fi diplomat cu oamenii, dar nu cu ființa ta.

• Dragostea de a juca un personaj naște alt personaj.

• Întâlnim oameni care nu sunt capabili să dăruiască; dar întâlnim și oameni care nu sunt capabili să primească.

• Există două categorii de parveniți: parveniți periculoși și parveniți neputincioși.

• Prietenia nu se caută; prietenia o găsești căutându-te pe tine.

• În singurătate descoperi un nou univers: universul zădărniciei.

• Maturitatea naivității dă în prostie. Inocența naivității este gingașă.

• A fugit după glorie până a transpirat. Când a ajuns glorios, toți îl ocoleau; mirosea.

• Între două pahare de vin – o idee fără formă.

• Sentimentul de vinovăție ne apropie de Dumnezeu mergând pe jăratic.

• Să întinzi coarda pe care o poți sări tu; să nu întinzi coarda aproapelui tău.

• Nu cred în norocul prostului. Cred în norocul neștiutorului.

• Sunt un ratat al propriilor mele iluzii.

• Destinul unui câine este dramatic: să fie cel mai bun prieten al omului.

• Orice gest pe care-l facem și nu-l raportăm în ființa noastră este un gest compromis.

• Informația e muncă, cunoașterea e un dar.

• A fi liber înseamnă a fi închis în iluziile tale.

• În lumea imaginarului trebuie să pătrunzi desculț.

• „Dacă adevărul este în fundul fântânii, mă arunc în fântână", (Jules Renard). Dacă fântâna seacă, adevărul rămâne.

• Ce umilință! Să fii sclavul vanității tale!

• Un prost se „îmbracă" în neologisme ca să treacă strada.

• Directorul X este vegetarian, dar „mănâncă" destine.

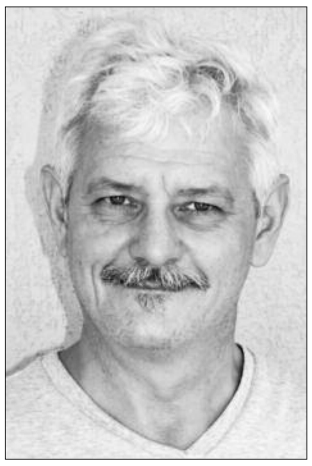
• Micimea este nelimitată, generozitatea are limite.

Există două categorii de parveniți: parveniți periculoși și parveniți neputincioși.

G.D.

cronici

Mihai Posada

O linie aproape neagră – orizont poetic al unui Ghilgameș modern: Mircea Bârsilă

Poezia lui Mircea Bârsilă mustește, în această culegere, de simboluri mitologice ca secvențe de istorie a religiilor reflectate liric, împreună cu o selecție a ritualurilor magice și practicilor șamanice bine alese și calibrate în construcția unor viziuni ontologice fundamen-tale...

Născut la 19 octombrie 1952 în satul Cârciu, com. Văgiulești, Gorj, poetul Mircea Bârsilă urmează studiile liceale în Banat, la Caransebeș, unde un loc aparte în biografie îl reprezintă amiciția cu poetul Octavian Doclin de la Reșița. Studenția, la Facultatea de Filologie din Timișoara, îl apropie „la cataramă" de regretatul poet și revoluționar Ion Monoran. Se mută în Argeș, de unde este soția sa, iar în anul 2000 obține doctoratul în literatură și funcționează ca profesor al Universității din Pitești. A publicat volume de versuri, eseu, istorie și critică literară, este multiplu premiant al Uniunii Scriitorilor din câteva filiale și al mai multor festivaluri de literatură românească. Volumul de versuri ***O linie aproape neagră - poeme/ Une ligne presque noire – poèmes***, a apărut în anul 2000 în București, la Editura La maison d'édition AMB, Colecția Nobel (discretă aluzie!), cu traducerea a jumătate din textele românești în limba franceză de Linda Maria Baros.

Volumul bilingv a câștigat în 2001 *Premiul Asociației București* al Uniunii Scriitorilor din România și Premiul *Cea mai bună carte de poezie a anului* la Festivalul Național de Literatură *Poesis*, Satu Mare. Alex Ștefănescu îl consideră „cel mai mare poet român de astăzi". Dincolo de adevărul că «toate generalizările sunt false, inclusiv aceasta», apreciem părerea istoricului literar cum că Mircea Bârsilă posedă geniu poetic, fapt recunoscut de critica specializată, poate nu la nivelul pe care talentul poetului îl merită, cu toate că despre opera sa au scris elogios mulți alți cunoscători în viață sau decedați: Radu G. Țeposu, Valeriu Cristea, George Alboiu, Laurențiu Ulici, Constanța Buzea, Valentin F. Mihăescu, Gheorghe Grigurcu, Mircea Mihăieș, Daniel Dimitriu, Al. Cistelecan, Nicolae Oprea, Gheorghe Mocuța, Dan Cristea – ca să-i manționăm doar pe cei cuprinși cu păreri despre poet în chiar volumul respectiv, la capitolul *Privirea criticii literare* (pp. 97-103). Nu strică să ne amintim, în context, alegația lui Natsume Sôseki (1817-1916): «Singurătatea este prețul pe care trebuie să-l plătim pentru că ne-am născut în această perioadă modernă, atât de plină de libertate, de independență și de propriul nostru egoism». Poemele, în număr de 53, nu au titlu.

Poetul insomniac: „Și insomniile mele" (p. 10), sau ...„zorii mă găsesc întotdeauna la masa de scris" (p. 51) are predilecția surprinderii momentelor aurorale: „Au sângele tău/ mai poate să alerge, neobosit, în continuare,/ și fără să aibă nevoie să-și țină ochii deschiși? Mai știe/ să se bucure de propriul său eroism, în această lume în sine,/ de uguitul matinal al porumbeilor/ sau de râurii de pe coaja verde a pepenilor în creștere?" (p. 62); „Un frumos pesimism întinzându-se/ peste tot. Un lirism echivoc. O brumă de un deget/ de groasă, în fiecare dimineață" (p. 11). Crepusculul din zori este reiterat ca început de lume, trăit de fiecare dată cu intensitatea conștiinței unicității speței fenomenului și a privitorului însuși, martor al miracolului pe care, cu luciditatea specifică marilor spirite, îl suportă mereu cu sporită dificultate: „Mi-e tot mai greu să mă simt existând" (p. 65). Afirmație ce ar putea figura ca motto al întregului volum. De cealaltă parte stau, în echilibru: „orele sibilinice ale serii" (p. 23), „trilul tenebrelor" (p. 31), „lucrarea tenebrelor" (p. 47), când iarăși: „Au început insomniile./ Trestia. Porumbul. Tenebrele. Și ciripitul păsărilor/ – atât de voioase – ale beznelor din adâncuri " (p. 49). Un autoportret tenebros în paradoxala-i vitalitate, la pagina 52: „Am obosit pur și simplu s-o iau mereu de la capăt, aspru/ și mohorât, dimineață de dimineață, sau, dimpotrivă,/ evlavios ca o râmă din bălegarul pus, în copilărie,/ cu șapca, la rădăcinile sufletului [...] Îmi plutește, la fel ca Ofelia, setea de viață, pe ape./ Mie însumi, dacă vreți să mă credeți, îmi apar travestit/ într-un înger: un înger ce trece, prin lume, în somn,/ și pe care tot ce vede îl face să creadă/ în bezna – luminată de ruguri – din întunecatul Infern", dublat în pandant cu o dionisiacă mustrare a morții înseși: „De ce nu se fac serbări/ și praznice în cinstea ta, Moarte? De ce nu vii tu, Moarte,/ pe un cal cu hamurile roșii sau în leagănul poleit/ dintre coarnele cerbilor? [...] De ce sunt fulgere și tunete pașii tăi, Moarte?/ De ce vii tu pe cărări încrucișate de duhurile rele,/ Moarte? Vino, Moarte, așa cum se cuvine să vii/ și ca să pot să-ți spun și eu liniștit: «vino» (sau poate/ chiar «*vino-mă*»), în cea de pe urmă noapte a mea" (p. 46).

Poezia lui Mircea Bârsilă mustește, în această culegere, de simboluri mitologice ca secvențe de istorie a religiilor reflectate liric, împreună cu o selecție a ritualurilor magice și practicilor șamanice bine alese și calibrate în construcția unor viziuni ontologice fundamentale: „O stare de care m-aș putea lecui singur/ dacă sfintele kamlenii de vindecare nu ar presupune/ atât de primejdioase coborâri în infern" (p. 10), ...„mă vizitează, în ascuns,/ monstruoasele fiice îmbrăcate totdeauna în negru/ ale străvechilor zeități subpământene" (p. 16); valorificări crescătoare în bine ale cântecului-descântec de făcătură: „Cine îmi face cu două cuvinte uscate/ eu desfac cu trei verzi. Cine îmi face cu trei cuvinte verzi/ eu desfac cu patru date în pârg" (p. 21); „Până și duhurile codrilor, ce duceau, altădată, săgețile/ către țintă, s-au împuținat [...] Cele mai triste vânătăi ale pământului sunt mormintele" (p. 54). La p. 8 apar „druștele" – cu rolul lor dublu în celebrarea momentelor de cumpănă ale vieții: însoțitoare ale mireselor sau bocitoare ale tinerilor decedați; sau o viziune a „vacilor dedalice în care se ascund,/ peste noapte, femeile/ pentru împreunarea cu taurii !" (p. 31). Și basmul este pus în valoare, ca oficiant al riturilor esențiale: „Arată-te, iubito, dacă te înduri,/ din vechile mitologii uitate,/ și lasă-mă să fiu balaurul pe care/ îl vei aduce, goală, în cetate" (p. 35). Dedublarea, reintegrarea în marele Tot este descrisă ca ritual misterios: „Se mișcă ceva în mine: o pietricică, un vierme/ sau o șopârlă mică. Mă învârtesc în jurul meu, din ce în ce/ mai repede, rostesc incantații, mă clatin, cad, mă ridic,/ mă simt alături de mine, apoi în spatele meu, în față,/ și de fiecare parte a mea [...] Sunt altul./ Sunt de nerecunoscut. O pietricică. O șopârlă. Un vierme" (p. 45) Până și cuvintele fără niciun înțeles, utilizate în descântece pentru valoarea lor considerată superioară cuvintelor cunoscute, apar cu acest rol incantatoriu, de anamneză sonoră a jocurilor copilăriei ingenue, pure, rămășițe ale limbajului îngeresc, fiind reluate din primul text (unde apar deja repetate), în cel final al cărții: „Adsis. Foros. Tamis./ Dehidas. Fighidis. Efraus." (p. 7 și p. 66). Doar că mai dramatic, mai cu emfază decât „Cir-li-lai", sau „Vir-o-con-go-eo-lig" și „Lir-liu-gean", rostite la fel de hymnic de mai hermeticul Ion Barbu.

Reverberații din poeți cunoscuți? Firește, la un autor cultivat pe măsura talentului său clocotitor. Găsim, astfel, repetiții lexicale sau sintactice, pe lângă cele deja menționate, dar altfel decât la Cezar Ivănescu ori la Marin Preda, reiterația jucând, și aici, același rol de incantație magică: „Un șoarece roșu/ ronțăind cu îndârjire pe sub dușumele: soarele/ Un șoarece roșu/ ronțăind cu îndârjire pe sub dușumele: soarele" (p. 8), „Ești singur [...]/ la fel ca un urlet de lup/ la fel ca un urlet de lup" (p. 15), sau: „O lampă al cărei centru se ascunde în soare: copilăria./ O lampă al cărei centru se ascunde în soare: copilăria" (p. 41). Repetiția dezvăluie, în plan poietic, conștiința nevoii didactice de plasare a anumitor versuri în atenția auditorului/cititorului, de fixare în memoria lui absolută. Afirmația „Și eu sînt fiul tău, noapte/ Totul ți-e destinat ție" (p. 66), ca un ecou din Novalis, misticul pentru care adevărul trebuie căutat nu în lumina zilei, ci în preludiul morții eterne care este noaptea. De aici și atrocitatea unor secvențe de luciditate matinală, găsindu-l pe poet mereu pe meterezele mesei de scris, în imagini de mare forță a expresiei: ...„soarele este plin/ de noroi și de sînge, în fiecare dimineață"; sau o splendidă metaforă a eredității tragice: „Sunt purtat, în zori, de o furnică/ de la un mușuroi la altul, în spate, și de la un/ cimitir la altul: eu semănând cu oul ei/ și ea, desigur, cu mama – îmbrăcată în negru" (ambele, la p. 7). Alcătuirea vegetală din «lemn moale, lemn sfânt» a viorilor aprinse-femeile blagiene, aici are materialitate grea, de ceramică arhaică, htonică, pusă și ea să cânte un imn al nădejdii: „Un vas din pământ/ roșu: femeia. Din lut adus din adâncul apelor,/ ce nu obosesc niciodată să fie femeie, și din țărână/ furată, noaptea, din cimitire. Un semn luminos/ printr-un geam aburit" (p. 40). Ochiul eminescian «închis afară înlăuntru se deșteaptă », iar aici, printr-o cu totul altă metamorfoză a sinelui, sub semnul constant al ahaicității și mitologiei: „Sunt lucruri ce n-au fost văzute / decât cu ochiul cel triunghiular din frunte,/ și care îmi răsare, uneori, și mie,/ și de la sine el răsare,/ când mi se întâmplă să apun spre dimineață,/ cu fruntea între sânii unei domnișoare" (p. 44), dar rămâne sigilat, refuzat transcendentului, printr-o vină asumată: „Această viață trăită cu ochii închiși la tot ce este vis./ Această poveste trăită cu ochii închiși la tot ce este realitate" (p. 59). Contrazicând o acuzație de sorginte divină ce i-ar fi fost direct adresată: „Nu ești îndeajuns de nebun – îmi spune îngerul. Nici un poet/ nu mai este îndeajuns de nebun" (p. 53), poetul Bârsilă se pretinde nebun de beția frumuseții acestei materialități ambientale suculente, vii, fraterne și, în felul Sfântului Francisc din Assisi, misticul «nebun întru Hristos» care le ținea predici zburătoarelor, poetul declară că și el poate conversa cu copacii și cu peștii: „Dacă nu cumva sunt beat sau vrăjit/ sau pur și simplu nebun. Stau de vorbă cu arborii/ în limba arborilor. Stau de vorbă cu păsările/ – atât de frumos colorate – ale verii, în dialectul/ acestor păsări" (p. 41).

Momentul de grație respectiv (crăpatul de ziuă) acutizează luciditatea, percepția dramatică a realității, absurdul și tragedia ființei. Dar existența umană, acest parcurs între moarte și viață, se desfășoară liric prin angajarea, în pandant, a desperării cu nădejdea. Reazemul fundamental al sensului vieții, iubirea: „Și totuși femeile sunt făcute pentru desfătare" (p. 40; vezi și oda pentru femeia tânără, de la p. 48) de proveniență esențialmente creștină, are imaginea Crucii ca «punct de sprijin prin excelență» (M. Eliade): „Voi muri, știu bine acest lucru, dar este prea târziu/ pentru întoarcere. Îmi voi lăsa, aici, și inima și ochii/... / Aici, unde nici măcar pielea de pe noi nu este a noastră/ și unde singura ușă/ dintre cerc și pătrat rămâne, în continuare, crucea" (pp. 60-61). «Știu, voi muri/ dar, câtă splendoare», spunea și misticul Marcel Tolcea. Potrivit aceluiași ***Tratat de istorie a religiilor***, lemnul Crucii învie morții, deoarece «Crucea a fost făcută din Pomul Vieții care fusese sădit în Paradis», iar poetul vorbește și el despre acest simbol ca orice inițiat, pentru care Crucea este «prototipul originar: Pomul Vieții; *realitatea*, *sacralitatea* și *viața* concentrate într-un Arbore minunat, care se află într-un „centru" sau într-o lume inaccesibilă, și din care numai cei aleși pot gusta». De aici și puterea mântuitoare a Celui răstignit pe lemnul ei într-o palid-dantescă hierofanie experiată, firește, la ceas auroral: „Încă vă mai strigă pe nume câte-o sperietoare/ și aceste strigăte de departe ne fac să-l vedem, aievea,/ înainte de revărsatul zorilor, pe Iisus" (p. 32). Dacă poesia lui Mircea Bârsilă poate că nu este, cu toate acestea, expresie propriu-zisă a devoțiunii creștine, poetul folosește simbolurile religioase ca motoare de căutare a sensurilor firii, cum bunăoară în momentul matinal al „despărțirii de lumea/ pe care o pierdem, mereu,/ trezindu-ne, și al unghiului din care se vede/ o vacă imaginară: de fiecare dată aceeași vacă slabă/ și neagră, în timp ce este mâncată de o vacă albă. Utrenii" (p. 14); dar nu lipsesc nici accentele barbare, de revoltă psalmică, provocate de absurdul existenței eșuate în șeol, unde lumina și întunericul sunt totuna: „Această lume/ în care seminția omenească a fost trasă,/ încă de la începuturi, pe sfoară" (p. 8), sau: ...„această viață. Această lume. Această incredibilă farsă" (p. 45), în pandant, spuneam, cu o sfâșietoare nostalgie după vremea ingenuității pierdute: „Unde sunt anii când scriam poezii/ încredințat că sfârșitul, la fel cu punctele negre/ de pe elitrele

cronici

gărgărițelor, este un simplu adaos?” (p. 16). El preia chiar autoreferențialitatea hristică prin excelență a Fiului lui Dumnezeu, bagatelizându-i luciferic (faustic?) teandria prin reducere la calitatea de simplu Fiu al Omului: „Sînt cel ce sînt. Uneori beau – și beau, într-adevăr,/ prea mult. Au cum să fii cumpătat și să nu bei/ când vezi un ceasornic, dacă te uiți înapoi, un ceasornic imens/ cu orele frânte? Cum să nu simți nevoia să-njuri/ de vreme ce toate, absolut toate, ne mint: ne minte trandafirul,/ nu minte orizontul, ne minte limpezimea./ [...] Se vor speria diavolii/ de câtă tristețe voi duce dincolo, la împlinirea veleatului” (p. 57). De poetul „alcoolurilor tari” îl leagă o afirmație preluată, intertextualist și integral din Labiș: „Trăiesc în altă lume decât voi [...] Suntem contemporani, dar nu mai avem nimic în comun” (p. 43). În fond, la un poet cu atât de bogate izvoare în acel *locus amoenus* care este civilizația sătească tradițională (arhaică, aflată în directă și naturală simbioză cu pământul și apele, cu animalele și plantele naturii, cu cerul de deasupra și cu morții de dedesubt), religiosul participă firesc la desăvârșirea personalității de intelectual complet, spiritualizat în acest *nisus formativus* coroborat temeinicelor acumulări ulterioare din învățătura maeștrilor și surse livrești. Firește, irepresibila vitalitate de care vorbesc comentatorii poesiei sale este una din caracteristicile liricii lui Mircea Bârsilă, poet dăruit de zei și de Dumnezeu cu talentul valorificării plastice a cunoașterii teoretice pe măsura impetuozității trăirilor personale, cultivând o artă a spiritualizării vitalității, materialității înseși. Materialitatea bogată a versurilor lui Mircea Bârsilă (semnalată de Alex. Ștefănescu, Valentin F. Mihăescu, Al. Cistelecan ș.a.) are nevoie să își numească elementele spiritualizate și inventează în acest scop cuvinte noi, împrospătând lexicul și perceptibilitatea noastră: „Și asprul discurs – din mai multe fragmente –/ al întunericului: întotdeauna același întuneric/ și aceleași răspunsuri aduse de fiicele lui - întunericele” (p. 8), sau: „o laură-balaură cu solzii de aură” (p. 14). Lumea satului, desacralizată reticent, se pârguiește – spuneam, de o luxuriantă mitologie ce vine să sporească somptuozitatea, vitalitatea și franchețea universului poetic ce își izbește, metaforic vorbind – cititorul, în plină figură.

Firește, atributele satului ideal consună cu acelea ale zăvoaielor Raiului, așa încât poetul îmbrățișează un soi de animism arhaic în straie de ascet modern și se vede îndreptățit să-l deplângă pe comilitonul său înstrăinat de splendoarea lucrurilor simple dar adevărate care amintește vremea ontologică a copilăriei, iar în plan filogenetic, vârsta paradisiacă a Creației: „Trăiesc [...] în lumea copilului/ și a sălbaticilor fără nici o filozofie/ dar care știu să caute, prin zăvoaie, miere și rădăcini/ și să asculte, în extaz, la amiază, plânsul ocrotitor/ al prigoriilor. Veniți cu mine pe câmp/ să privim de aproape spicul de grâu și să tragem adânc/ în piepturi mirosul de iasomie și de rogoz. Veniți/ să dormiți într-o păstaie răcoroasă de mazăre./ De când nu ați mai stat de vorbă cu sturzul?/ De când nu ați mai înnoptat, lângă un foc, într-o luncă?/ Nici nu bănuiți cât de mult vă compătimesc !” (p. 43). De aici, poate, predilecția poetului pentru momentul auroral, al crepusculului matinal, ca moment însemnat al propriei existențe, chintesență simbolică a firii Creației înseși.

Mircea Bârsilă «locuiește poetic» materialitatea versurilor sale și pune semn de identitate între poezie și viață: „Dimineața scriu. Ziua scriu. Mă trezesc, peste noapte,/ și mă așez din nou la masa de scris” (p. 34). Ca o promisiune camuflată într-o profesiune de credință subsumând imaginea Poesiei ca oglindă a conștiinței paradisului, acum «citit în ghicitură», ca pregustare a unei mult mai binecuvântat de impetuoase bucurii, autorul cărții ***O linie aproape neagră - poeme/poèmes*** își ia „Un mânios și repetat rămas bun/ de la fiecare poieniță pe sub care se văd niște arături negre,/ iar sub negrele arături o biserică/... / Îmi iau, cu mânie, rămas bun/ de la mine însumi și de la toate femeile încă tinere/ și frumoase: atât cât poate să fie de tânără o femeie/ după mai mulți ani de la nuntă, atât cât poate/ să fie de frumoasă o femeie de prin părțile noastre/ hiperboreene. Rămas bun, poezie, rămas bun iubito,/ singura mea rădăcină, primăvară de primăvară, și, totodată/ singura oglindă – o mică oglindă de buzunar,/ în care mi s-au arătat, uneori, la fel ca prin ceață, anumite imagini din rai./ Îmi este tot mai greu să mă simt existând:/ o linie aproape ostilă,/ o linie aproape ștearsă,/ o linie aproape neagră” – în ultimul text al volumului (pp. 65-66).

* * *

„Materia” poesiei lui Mircea Bârsilă face corp comun cu natura lucrurilor simple, apropiate dar ignorate și a ființelor mici, natură căreia îi este declarație de dragoste permanentă și invitație la cunoaștere, apropiere, celebrare. El oficiază ca un maestru această marțialitate a iubirii frumuseții lumii pe care alienarea noastră perpetuă nu o mai vede, iar conștiința noastră nu o mai poate percepe în adevărata-i splendoare și pentru a cărei revelare sunt scrise textele poetului. Poesia sa este imn al adevărurilor vechi, uitate odată cu prăbușirea omului din numinoasa adorație în care a fost creat, în (ne)firescul infern al acumulărilor instinctuale, proprii noii sale naturi, cu gândirea scâlciată. Religiosul imanent liricii sale, ca element în *nisus formativus* al poetului, are ecouri nezgomotoase, împletite din tandră nostalgie & revoltă psalmică; ecoul din construirea personalității unui intelectual originat de acel *locus amoenus* creștin. Erosul pur, declicul căderii primordiale, are la poetul acestei „linii aproape negre” mustoasa vitalitate a unei bucurii iraționale, mai veche decât aceea din ***Cântarea Cântărilor*** și poate chiar decât eterna îmbrățișare a lui Geb și Nut, ca în imnul pentru femeia tânără ce nu poate fi cunoscută în rețele de socializare, ci numai prin contact viu și nici atunci înțeleasă aievea: ...„ispititoarea frumusețe a femeii tinere [...] Îi place să ne știe/ pe toți aprinși cu poftă asupra ei și să mânuiască suveica/ războiului de țesut. Îi place să cânte așa cum cântă/ sirenele, și de ce să nu cânte și cum să nu cânte,/ dacă înseși miresmele sunt gândite, în această lume,/ în chip de corp femeiesc. [...] O făptură pe care nimeni nu o poate cunoaște de la distață – din scrisori,/ din fotografii, din frânturi – și care se preface, adesea,/ că uită, asemenea lunii, că este goală. O spunere pe larg/ și atât de limpede încât nimeni nu o poate înțelege/ pe de-a întregul” (p. 48). Hermeneutica miturilor existenței – așa cum o propune poetica lui Mircea Bârsilă: „Sunt lucruri pe care nu le-am atins/ decât cu ascuțitele vârfuri ale rădăcinilor pivotante/ așa cum altele nu pot să fie înțelese decât în prezența,/ în sfânta și enigmatica prezență a zeiței Hecate” (p. 44) – surprinde însingurarea și întristarea spiritualității capabile să materializeze neantul printr-o extraordinară, epopeică vitalitate.

Firește, atributele satului ideal consună cu acelea ale zăvoaielor Raiului, așa încât poetul îmbrățișează un soi de animism arhaic în straie de ascet modern și se vede îndreptățit să-l deplângă pe comilitonul său înstrăinat de splendoarea lucrurilor simple dar adevărate care amintește vremea ontologică a copilăriei, iar în plan filogenetic, vârsta paradisiacă a Creației...

Epica realist-moralist-satirică

Prozator înnăscut, *Gheorghe Filip* ne oferă o nouă carte de proză scurtă (parte a unui ciclu romanesc, cele 14 texte epice fiind, de altfel, organic integrate romanului): *„Zarea de cenușă a speranței”*, o viziune gravă, obsedantă, acuzator-coșmarescă asupra unui Real maculat de „eroi” ai politichiei românești, de regulă. Ai unei lumi satirizată și parodiată, uneori în șarje grotești, între ridicol și dramatism. La Editura „Semne”. Elegantă, grafic, și care emite ironie, sarcasm, puțină compasiune și implicită revoltă.

De lucidă atitudine sunt toate prozele de aici, dense și solid construite, calul de bătaie... prozastică fiind primarul post-decembrist, mediocru, oportunist, corupt. O miză însă este și tentativa de regăsire a Sinelui, de despărțire de trecut, aspirația incertă spre alt-ceva.

„*Vioara*”, de pildă, e o evocare și o despărțire a fiului de un tată, învățător, legat de trecut. Iar fiul trece prin vâltoarea „revoluției”, împreună cu o familie-prietenă. Melancolie, derută, solitudine – iată coordonatele moștenirii „viorii” părintești. Niște candidați la Primărie provoacă amuzament, dar și persiflare din partea autorului, care a creat niște figuri ca Fofâlcă ori Bâzdoacă, dar și un Chivulete, alături de neveste, de fiu, grație unui Facebook, demersuri inutile și comic(ologice), toate în „*Visuri de mărire*”, adunate, necruțător, de autor.

În „*O nouă zi*”, câțiva pensionari, între derută și solitudine, sunt văzuți, cu umor și surâs compasiv, între figurație și resemnare.

Fuga penibil-umilă a primarului Viorel din fața protestatarilor, într-un târg de vite, va apărea în cea mai amplă povestire, „*Protestul*”. Mai mulți „protestatari” se strâng într-o locație animalieră, veterinară, judecând, dar auto-flagelându-se prin procese de conștiință similare unor fișe caracterologice, bovaric caustice, în localitatea Comoara de jos. Târgul acela va fi desființat de primar ca pentru a spăla rușinea fugii (ori ca o palidă consolare vindicativă). Umor și satiră, ambele moralizatoare.

Revenind la ordinea auctorială: „*Mitingul*” e promovarea lui John Bățică, de soția-i Lola, ca „ambițios” candidat la Primărie, acțiune eșuată din fașă. Iar „*O zi de campanie*”, în linia politichiei provinciale (cu bătaie lungă, însă) îl are ca protagonist pe Lică, deja primar, care va exploata electoral decesul lui Gogu (biserica e un loc propice), ipostază imortalizată de fotograful Costeluș.

Textul „*Turnul singurătății*”, ca un simbolic „turn de fildeș”, este memorabil. Patru figuri (cu o Julieta între bărbați) lucrează cu cifre, iar Tică e lașul delator și carierist; Emil, patronul, un tip vulgar ce va intra în politică, îi va „stimula” pe angajați să-l slujească în staff. Altercații, tribulații, vis și refugiu pe o insulă (reverii ale naratorului, Melinte, cu o Julieta romanțios implicată) vor forma cadrul narativ al unei parabole a solitudinii, drept contrapunct la mizeria cotidiană. Utopică și înduioșătoare.

Dacă supraviețuirea este o realitate, închipuirea ar putea fi o salvare. Iar „*Epilog*” îl aduce în prim-plan pe un (alt) patron, care a pierdut alegerile, în ciuda excesului de mită electorală. Proza e, de fapt, finalul celei precedente. De relativă fantazare, dar de certă antologie. Emil se va însura cu Julieta iar Tică a și intrat în... politică.

„*Ștampila*” e a lui Costică și a Auricăi, soți manipulați a vota de mai multe ori. Cum s-a mai întâmplat, de altfel. Cu răsplată, desigur. Caraghioslâcul constă în... procedură.

Pentru ca, în „*Ședința*”, un consiliu de Primărie, nou ales, cu opozanți cu tot, să cadă la pace (prin alcool), după ceva conflicte-intestine, având în frunte pe Sfârlogea, ins ce va manevra cu succes „cherela”, consensual.

Humoresca și satyrikonul vor copleși, în „*Strâmbă-lemne*”, pe un primar (fost dascăl), Florică, tip învins de sistem, victimă, demis și exclus din partid fiindcă nu a cheltuit banii pentru partid, ignorând marile interese și priorități. Iar în „*Nenorociții*” asistăm la zbaterea lui Dumitrel, alt primar exclus, din cauză de dosar, consolat (la început) de soția sa, Getuța, dar ignorat de ceilalți, inclusiv de amantă, de soție, chiar. La orizont: un nou candidat.

Bolbocea, cu Lizeta (nevastă) și cu fiul Adam, deși se roagă la Domnul, va privi cu nostalgie piscina, căci e pe cale a-și pierde privilegiile, în „*Agentul acoperit*” (va fi sacrilegiu dacă el s-ar crede însuși Dumnezeu?!), din cauza unui dosărel pe numele fiului. Iluzia și degringolada că vor scăpa sunt risipite cu cinism de autor, disimulatoriu și paradoxal.

Ultima secvență a lui *Gheorghe Filip* este o „*Rătăcire*” a lui Veniamin, plecat inițial la un amic și care se trezește, kafkian, într-un sat, vidat și a-temporal, un soi de lagăr, apocaliptic, deșert și absurd. Imaginat ca abrutizat și coșmaresc, unde un primar face legea. Primitiv și dictatorial.

Observația acestui moralist e acidă, comportamentele, relevante, ingenios amendate, destinele și portretele - excelent servite cititorului. Iar „parodiile” (inedite) ale satiricului *Gheorghe Filip* rotunjesc impresia de scriitor polemic, de atitudine, grav, cu umor și de autenticitate epică și, iată, lirică. Printre cei mai buni, în contemporaneitate.

ȘTEFAN VIDA MARINESCU

cronici

Marin Iancu

NISIPUL DIN CLEPSIDRĂ

Cu un traseu liric de aproape două decenii de la debutul editorial (*Urme pe zăpadă*, București, 1992), timp în care, în ciuda unor insistente solicitări din alte domenii decât ale literaturii, a mai publicat încă șapte cărți de poezii, **Iuliana Paloda-Popescu** se prezintă prin mai recentul său volum (*Sfera de cristal*, București, Rawex Coms, 2018) ca o voce lirică bine structurată și un mod tot mai individualizant de constituire a sensului poetic în discurs.

Experimentând diferite forme de scriitură, de la lirismul de factură profund tradiționalistă până la cele mai moderne viziuni și tehnici de elaborare textuală, Iuliana Paloda-Popescu se înscrie pe o complexă coordonată tipologică, a instituirii sensului poetic în direcția unei finalități „plasticizante", a unui model al lumii în care elementele constituente se armonizează, plasându-se pe același plan ontologic. Talent descriptiv din descendența parnasienilor, Iuliana Paloda-Popescu stăruie pe un fond de sensibilitate și, în egală măsură, de respirație hrănită din izvoare clasicizante aflate într-un raport de reconciliere cu lirica de atmosferă. De un rafinament dus până la obsesia perfecțiunii, poemele de față devin, în acest sens, o probă a artificiului desăvârșit. Contrafăcute prin subtile sugestii picturale, stările par ca reflexe ale unui spectacol imagistic în care ingeniozitatea se suprapune cu ingenuitatea. Tot mai inventivă prin preocuparea de a acumula creator elemente socotite apte în a se constitui într-un univers liric, poeta ne proiectează într-un teritoriu purtând sensuri ale unui univers decorat cu elemente ale naturii idilice, ca semne ocrotitoare ale ființei umane, dar și cosmice, preluate din spațiul liric ce configurează imaginarul poetic de aceeași posibilă sorginte blagiană: „Spune-mi, încotro/ să-mi // îndrept /pașii? /Prin țărânele / vechi, tălpile mele întâlnesc / urmele unui pui de cerb rătăcit / cândva în lumina Lunii, din care te / arăți pentru noi și te-nalți și strecori / printre genele albe licărul apelor, /purpura macilor și plutești între / Cer și Pământ, amintindu-mi / de-o pasăre albăce s-a / stins în amurg!" (*Iar am visat*) În altă parte, intuim o imagine sintetică a tensiunilor existenței supuse nevoii sentimentului avid de certitudine și de siguranță, un șir de incantații solare, adecvate unui patos al mirării, cu un mediu care, mereu în schimbare, naște în cele din urmă temeri: „Vara, /voi pluti între Cer /și Pământ, înveșmântată /în aburii ploilor, îmi voi căuta /fața în oglinzile apelor și cu pleoapele /deschise voi aprinde candela zorilor, amintirile /trupului meu locuit de o pasăre alba ce / îmi caută inima, până când îmi e /ziuă, până când îmi e noapte, /până cum mă cuprinde /uitarea și-nsetată /mă bea! (*Între Cer și Pământ*) Fără să ducă la redundanță, plăcerea descrierilor pune mai bine în lumină viziunile comunicate prin forme de poeticitate mereu viabile.

Ceea ce există dincolo de *„aparențe"* nu este situat întotdeauna în afara oricărei , fiind adeseori lumea însăși, cu reale șanse de a fi doar *„reînnoită"* prin cuvânt și supusă unor repetate transformări prin sporirea acuității senzoriale, prin „intensificarea percepției" și a sensibilității: „De unde /veneam, lumina /ardea într-un lotus din /care se iveau păsările ce / pluteau în albastrul de ziuă /și visam cum se înălțau pe /nimbul de aur al /norilor" (*De unde veneam*). Se întâmplă ca un asemenea model al ființei după care este construită imaginea poetică să actualizeze și cadre referențiale ce pot fi integrate într-un context mai larg al lumii fenomenale, în care imaginea morții să ia proporții cosmice, prefigurând un plan ontologic transcendent: „Am visat /cum te lepădai de /chipul tău vechi și pe înserat /ne-ntâlneam lângă ape, numai noi și /păsările eram și-mpreună cu ele plecam /către orizonturile îndepărtate... târziu..."(*Am visat*). Dacă în primele versuri ale poemei *Între Cer și Pământ* vara este percepută ca un moment contemplativ, în ritmul mitic al devenirii și al eternei reîntoarceri („Vara, /voi pluti între Cer și Pământ..."), puțin mai încolo, din perspectiva trecerii timpului și a alternanței celor două tărâmuri, în nota atât de specifică dinspre viață și moarte, dintre trup și suflet, versurile poetei Iuliana Paloda-Popescu capătă brusc valențele adânc emoționale ale psalmilor. Cuprinsă de aceeași fervoare mistico-estetică, Iuliana Paloda-Popescu explorează admirabil această dimenisune și în poezia *Îngerii nopții*, imaginea toamnei fiind proiectată aici într-un larg context cosmic. Asociindu-se treptat unor imagini din categoria celor precum „aripa timpului", „noapte de iarnă pustie", „floare de nufăr uitată", „o pasăre albă ce s-a stins în amurg", „lumina de purpură a-nserării", prezența ființei bolnave care va muri face să vibreze materia poeziei în sunete profund elegiac. Resimțit în forme atât de insistente și de acute de eul liric, sentimentul scurgerii timpului se arată a fi o componentă a lumii fenomenale, acesta fiind plasticizat cu forță și convingere printr-un proces de concretizare. Supuse formelor unor mărturisiri directe, versurile din poema *Aidoma păsării albe* lasă frâu liber exploziei eului, relevând plăcerea autodefinirii, a unui monolog despre iubire, convertit fără stridențe într-o confesiune cu o tentă aforistică, suficient de accentuată, ca vocea sa lirică să atingă note de mare originalitate. Prezentă în toate „chipurile" sale de ieri, iubirea dobândește consistență și se întrupează devenind obiect al acestei lumi, fiecare zi devenind o „repetare" a ființei care trăiește și moare treptat. Forța de plasticizare merge astfel până la fixarea alternativă, într-un joc al perspectivelor, a unor coordonate abstracte și concrete, cum este categoria temporală sau ființa. Nu putem să nu observăm că, reconstituind și asigurând în același timp accesul la lume prin intermediul experienței obișnuite, prin imagini care „intensifică percepția" sau chiar convertesc în perceptibil realități abstracte precum sunt timpul, moartea, ființa, imaterialitatea împrumută în poezia Iulianei Paloda-Popescu înfățișări concrete, fenomenale. Găsim, de asemenea, în volumul *Sfera de cristal* o multitudine de tonuri ce se materializează prin amestecul unui lexic tradițional cu un vocabular familiar, cotidian, „teama", „durerea", „ierni pustii", „lacrimă pustie", „stele", „nori", „cireși", „flori de iubire", „vuietul toamnei" etc., alături de termeni din alte sfere semantice, de inspirație biblică sau mitologică, nu întotdeauna foarte îndepărtați paradigmatic sau incompatibili, dar suficient să creeze prin acumularea de detalii pe axa sintagmatică a unor efecte de „surpriză", cu destulă relevanță la nivelul dinamicii metaforice, în direcția plasticizantă, ca în artele vizuale: „fondul poleit", „sipetul de aur al icoanei", „slava cerului de-argint", „vălul de mireasă", „lunecările șarpelui", „cearcănul straniu al Lunii", „Pasărea înserării", „himere de foc", „oglinzile Cerului". Aceeași forță de plasticizare se regăsește și în poezia *Nufăr alb*, o irupere blagiană a metafizicului („din trupul tău nou se ivește un nufăr alb"), ființa umană fiind cuprinsă într-o altă lume, incomensurabilă și ireductibilă la lumea fenomenală. Din puritatea înălțată „pe nimbul norilor" se aște spațiul veșnic protector al „șoaptelor iubirii", care, o dată cu trecerea timpului, se acumulează treptat în ființa umană ca proiecții ale liniștii eterne. Prezența unor termeni asemănători cu „îngeri", „sfinți", „mucenici", „Heruvini" și „Arhangheli" sporește caracterul iconografic și decorativ al unui cadru emblematic, păstrând ceva din registrul imaginarului tradiționalist, cu toate aspectele unui teritoriu amintind de lirica lui Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu și Radu Gyr, în care „lanurile de aur ale câmpiei", „țărânile calde", „cerul", „câmpiile înflorite", „sufletul apelor", „lumina lunii", „iarba", „purpura macilor", „florile albe", „pulberea zorilor", „caișii tineri", „mugurii fragezi" etc. sunt învăluite de „Lumina Duhului Ceresc", după cum, în altă parte, prezența unui tipar sacru, cu toate referințele la modelul major biblic, ne apropie imediat de filiera blagiană. Printre alte elemente fundamentale din economia volumului *Sfera de cristal*, simbolistica apei, cu puternica sa încărcătură afectivă, apare ca semn al rodirii („Acum, /atingi apa cu /pleoapele deschise și în /tremurul ei descoperi urma unei /flori albe, ascunsă în ființa ta..."), asocierea sa cu întregul regn vegetal și mineral, cu aerul și pământul, fiind în măsură să sugereze arhetipal nostalgia increatului și a nelimitei, caracterul protector și semnul fluidității existențiale. Sursă sigură de poeticitate, mai mult chiar o marcă de originalitate, dispoziția grafică a poemelor grafică în stilul caligramelor lui Apollinaire contribuie la formarea unei specii de sincretism picto-poetic. Dacă în primele momente ale carierei sale poetice e posibil să fi fost înțeles doar ca un semn al vreunui teatralism retoric, structura iconică a poemelor Iuliei Paloda-Popescu se impune deja ca un detaliu emblematic în măsură a stăpâni articulațiile interioare ale poemelor, încărcându-le de un halou misterios. Printr-o astfel de frazare, de picturalitate expertă, imaginea capătă un plus de esențializare și, la nivelul construcției, o eleganță a frazării. Departe de a se arăta ca o scriitură nesupusă unei înlănțuiri logice a cuvintelor, textul se încheagă coerent, mișcarea lirică e una grațioasă, câștigând în latura vibrației, a fondului afectiv. În curgerea sa, discursul liric se organizează după un mecanism interior bine organizat, dispoziția unde finalitatea procesului de instituire a sensului este cea plasticizantă. Principiul care guvernează construirea lumii textuale este unul diagramatic sau iconic. Poemul începe febril, în fire subțiri, transparente, precum scurgerea nisipului din clepsidră, ca, treptat, discursul liric să se organizeze în forme tot mai viguroase, prin deschideri tentaculare sau revărsări de detalii ceremonioase, ca în artele plastice, închizându-se, spre final, prin aceleași simple picături lirice, filtrate cu răbdare, fără stridențe, ca pe niște esențe tari. Condeiul alunecă alert și ceremonios, fără crispări, în emisii tot mai dense, ajungând de fiecare dată la un amestec de elemente disparate, cu trecerea rafinată de la abstracțiile diafane la imagini de o vizibilă obiectualitate. Impresia de mișcare este asociată cu elemente deduse din percepțiile intens sinestezice, într-o îmbinare de tip mozaical, capabile de a recompune, în ansamblu, structuri pictopo(i)etice emblematice, în care eul liric să se ipostazieze în cele mai discrete propensiuni. Elementele de univers liric prezente aici se integrează celor câteva focare de iradiație semantică supuse, de la o poezie la alta, unor variante la care sensibilitatea poetei se raportează ca la o sursă de vibrație. Poeta convertește ipostaza pur contemplativă în versuri care surprind printr-o densitate profund colorată, precum cele prezente în *Armură vie*, o asociere sinestezică a apei, ca origine a vieții și mijloc de purificare, cu vegetalul, perceput ca „simbol al unității fundamentale a vieții", într-un joc sacralizant al privirilor și al gândurilor din alte poeme, tablou, în ultimă instanță, al sufletului omenesc, unde savoarea conciziunii ne duce cu gândul la o veritabilă „icoană pe sticlă" (*Nufăr alb*). Fără a-și fi pierdut vreuna din trăsăturile de odinioară ale feminității, sensibilitatea poetei cunoaște și aici o deschidere insistentă spre existențial, discursul liric reușind să preia tensiunea unor sugestii sugerate imagistic („eu scriu cu degetele de lumină"), cu incantații solare, subliniate de sinestezii și epitete ornante. Se observă cum aceste poezii-pastel (*Iar am visat, Voi fi pasăre*, *Cândva* sau *Parfumuri alese*), reverii ale împlinirii imaginare, surprind printr-o densitate profund colorată. Poeta simte nevoia să invoce frumosul existențial ca efort spre armonie și depășire a limitelor vieții, imprimând versurilor muzicalitate o somptuozitate bine organizată. Detaliile, în genere de aceeași extracție picturală, se strâng în unități expresive, emanând spre final o atmosferă de stampă lirică. În altă parte, simplitatea desenului, a descrierii lirice este învăluită de presimțiri elegiace, peste care plutește un aer de senzualitate rafinată. Asemenea clipe dulci de visare și speranțe se întrezăresc și în alte poezii, unde versurile supuse unei tonalități mai dramatice sunt imediat urmate de desfășurări imaginând un spațiu solar, scăldat de speranțe și ingenuități, însetat de puritate și de o iubire calmă. Dacă în poezii precum *Poetul* și *Pustiul iubirii*, expresiile sunt directe, în nota unei muzicalități clasiciste a liniștii, în altă parte, rezultat evident al acumulărilor confesive și al altor eforturi contemplative, se simte o undă lirică neliniștitare, cu stări febrile, de proveniență vizibil argheziană, cuprinse de un fior de neliniște, de o tonalitate cu totul dramatică, pregătite să deseneze laolaltă, într-un spirit modernist, o atmosferă torturantă, de temeri și îndoieli adânci (*Pecetea din urmă*). Voluptatea reflexivă, remarcabilă sub aspectul rostirii se consumă, nu o dată, în exerciții de virtuozitate, excepționale prin puterea de a da contur șirului lung de obsesii, frământărilor. Pe acest fond liric tensionat și incandescent, calm sau intens colorat, poemele devin aici o aglomerare de trăiri și imagini, cu vizibile consecințe în planul substanței lirice. Ființă tulburată de mari eforturi, Iuliana Paloda-Popescu își pune în valoare facultatea vizionară până la zona misterului, reîntoarcerea insistentă spre existență ducând spre o anumită formă de tandră identificare: „Târziu, /văd cum duci în /palme un future de aur, iar în inima ta se aprinde o /flacără alba și visezi cum te /pierzi în amurg într-o floare /de nufăr uitată, pe când /umbra îndoielilor tale /se stinge în lumina /înaltă!" (*Voi fi pasăre*).

Dacă în primele momente ale carierei sale poetice e posibil să fi fost înțeles doar ca un semn al vreunui teatralism retoric, structura iconică a poemelor Iuliei Paloda-Popescu se impune deja ca un detaliu emblematic în măsură a stăpâni articulațiile interioare ale poemelor, încărcându-le de un halou misterios.

Ana Dobre

Dublu sens unic în labirintul vieţii

După mai multe volume de poezie – *Viaţa ca un joc* (2014), *Eşafodul culorilor* (2015), *Amintiri din clepsidră* (2016), la care se adaugă volumul de reflecţii *Scările din labirint*, Carmen Georgeta Popescu debutează în proză cu romanul *Dublu sens unic**.

Capacitatea autoarei de a se exprima epic, de a nara şi de a prinde efigia personajelor răsfrânge, deopotrivă, observaţia morală şi psihologică, precum şi lirismul necesar înţelegerii inefabilelor şi imponderabilelor sufletului feminin. Planul predominant obiectiv al narării evenimentelor este, totuşi, destul de transparent în a sugera o poveste de viaţă cu rădăcini în biografia prozatoarei şi a familiei sale. Carmen Georgeta Popescu nu povesteşte indiferent şi, când spiritul oboseşte de această obiectivitate impusă pentru a masca impactul adevărului de viaţă, recurge la inserţii lirice, cu valoarea unui *intermezzo*, între pasajele epice dominate de obiectivitatea ubicuă. Este acesta un mod de a se încărca de lirism ca albina de polen, dar şi de a prelungi epicul în stările inefabile ale lirismului pentru a sugera astfel profunzimile nebănuite ale sufletului feminin, nevoia sa de protecţie, de siguranţă şi de înţelegere. Căile de comunicare între liric şi epic sunt permanente, Carmen Georgeta Popescu evoluând între aceste constante pentru a menţine un echilibru între obiectiv şi subiectiv.

Structurat clasic pe 34 de capitole cu titluri-temă ce sintetizează acţiunea secvenţială, romanul *Dublu sens unic*, un roman despre destin şi alegere, dă expresie epică poveştii de viaţă a Cameliei, cincuatenară, aflată într-un moment de criză a vieţii după moartea soţului ei, Dan, în urma unei boli intratabile.

Se insinuează, astfel, tema literaturii feminine – a dreptului femeii la fericire, temă dominantă, în acest adevărat roman al femeilor – Camelia, Elena, Ala, mama Cameliei, Maia, roman care pune în evidenţă modul feminin de a vedea, de a înţelege şi de a concepe existenţa fără a neglija, întâi de toate, obligaţiile femeii ca mamă.

Deşi apar frecvent în roman, viaţa lor intersectându-se cu cea a femeilor, bărbaţii – Dan, Radu, Emil, Andrei, Gigi, sunt, totuşi, personaje de fundal, necesare pentru a pune mai bine în relief personalitatea Cameliei în dominantele feminităţii ei. Camelia îşi construieşte dublul statut de mamă şi de femeie, statut care în noua situaţie de văduvă o determină să aleagă. De aici, din această obligaţie a alegerii, se deduce şi simbolismul titlului.

Dublu sens unic este o metaforă a vieţii răsfrângând ideea de destin, consecinţă a unor succesive alegeri. Într-unul dintre *intermezzo*-uri, o adresare către Bety, posibil alter-ego al Cameliei, fiind frecvente sugestiile autoadresării, se relevă un indiciu asupra acestui simbolism: „Nu e simplu să fii martor, chiar şi indirect, la călătoria nebănuită a omului în propriul său destin". În alt context, la o întâlnire cu Emil, Camelia îşi imaginează viaţa ca o „ieşire din timp, o călătorie spre noi înşine ori către noi doi...Drumul pare drept, întins, dar ştiu că urmează o curbă, apoi altele şi altele..." Sub lumina strălucitoare a iubirii, drumul în *dublu sens unic* „s-a luminat din toate părţile". La final, când Carmen Georgeta Popescu lasă loc, într-o viziune modernă, metaromanului, sugerând *aventura scriiturii*, a facerii textului, există un alt indiciu clar referitor la titlul-metaforă, titlu capabil să-i sintetizeze şi povestea şi filosofia de viaţă: „I-am pus un titlu aşa cum am simţit eu că i se potriveşte poveştii unor oameni care, deşi rătăcesc o vreme şi nu înţeleg bine ce le spun gândurile şi bătăile inimii, ajung până la urmă la autostradă şi pornesc voioşi, fiecare cu visul şi credinţa lui, cu bagajele lui".

Camelia însăşi a străbătut un drum de la „ignoranţă şi negare" la „cunoaştere şi împlinire". Şi, deşi drumul a fost lung, ea a vut curajul de a-l străbate, asumându-şi odată cu greşelile, eşecurile şi suferinţele, şi împlinirile, şi bucuriile.

Ceea ce-i reuşeşte prozatoarei Carmen Georgeta Popescu este sugestia micilor bucurii ale vieţii – împlinirea copiilor în profesie şi în iubire, armonia unei vieţi tihnite, cu tabieturile şi aspiraţiile ei, cu întâlnirile între prietene în jurul unei ceşti de ceai sau de cafea. Acest fundal al micilor bucurii, care constituie condiţia pentru sentimentul reconfortant al trăirii unei vieţi plenare, întreţine un optimism cald, nelăsând acţiunea să lunece în tonalitatea joasă a melodramei.

Personajele feminine nu sunt redundante, fiecare personaj feminin are personalitatea lui. Maia, fata Cameliei, este încă un copil la cei 28 de ani ai săi, tânjind după protecţia maternă. Ala vinde produse Avon, cele două mame – a Cameliei şi a Elenei, par feţe ale aceleiaşi medalii, fiecare având specificul său, reunite, prin vârstă, în aceeaşi dimensiune a maternităţii.

Camelia şi Elena alcătuiesc un cuplu al contrastelor, dar, dincolo de ceea ce le deosebeşte, cu toate micile neînţelegeri sau idiosincrazii, ele reuşesc să-şi păstreze prietenia, să empatizeze şi să se sprijine moral în situaţii de cumpănă. Bine realizate, cele două eroine relevă tipuri diferite de personalitate: Camelia, spiritualizată, cu aspiraţii care depăşesc nivelul unei femei obişnuite, precum aspiraţia de a se afirma ca poetă; Elena, pragmatică, refuzând ostentativ, uneori, efuziunile spiritualizante ale Cameliei, este pandantul necesar pentru a o determina să rămână în realitatea cea aievea. În ciuda acestor contraste care le definesc atitudinea în faţa vieţii, ambele aspiră la fericirea terestră prin iubire.

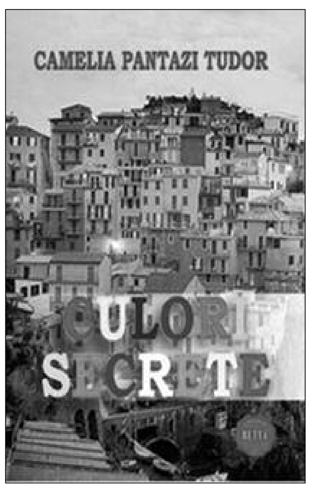
Dublu sens unic al prozatoarei Carmen Georgeta Popescu este un roman cu o tematică bine punctată, complexă prin actualitatea mereu vie a „blestematelor probleme insolubile" – relaţia dintre părinţi şi copii, responsabilitatea paternă, responsabilitatea soţilor unul faţă de celălalt în momentele mari ale vieţii, dreptul femeii la fericire, idei subsumate temei generice, tema meditaţiei epice asupra destinului şi a raportului dintre necesitate şi întâmplare, complex de împrejurări care-l pun pe om la răspântii permanente şi-l obligă să aleagă.

Transfigurându-se în această poveste, Carmen Georgeta Popescu şi-a oferit şansa de a se elibera de trecut şi de a da un sens vieţii sale pentru a o orienta spre revelaţia unui sens. În balansul dintre obiectiv şi subiectiv, scriitura i-a purtat povestea şi i-a revelat *dublul sens unic* în labirintul vieţii. Cu această descoperire, Carmen Georgeta Popescu a aflat *catharsis*-ul necesar pentru a accede la nivelul de spiritualitate pe care l-a visat.

* Carmen Georgeta Popescu, *Dublu sens unic*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2017

CULORILE SUFLETULUI

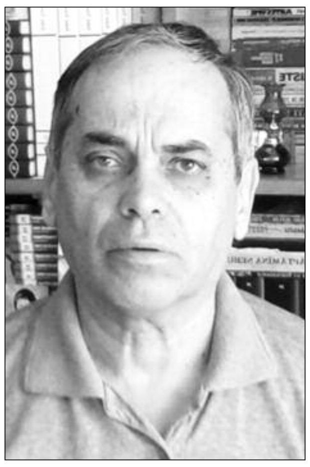
Camelia Pantazi TUDOR, Culori secrete, Editura Astral, Bucureşti, 2018

Culorile secrete, din imaginaţia talentatei prozatoare Camelia Pantazi TUDOR, le-am descoperit abia în capitolul al treilea al acestui minunat volum de călătorii, cu acelaşi titlu, când naratoarea se afla în Olanda, însoţită de un ghid cu ochii albaştrii: cenuşiu, roz , albastru, gri-umbră, iar în lecturile de mai târziu: galben, portocaliu, roz-bleau şi altele – când doar clipa se scălda în această caleidoscopică trăire sentimentală: "Întreaga ei fiinţă trăia voluptatea împăcării cu sine. Chipul tânăr şi frumos se înviorase, mângâiat de razele astrului auriu. Stătea cu ochii închişi, îndreptaţi spre cer ca şi cum ar fi dorit să capteze lumina solară"(p.86). Cartea sa ar putea fi o parabolă sugestivă despre întâmplările caleidoscopice din viaţa unei doamne citite, rafinate, elegante, cu un bun simţ feminin exemplar, călătorind prin Europa: Ungaria, Anglia, Olanda, Veneţia, Franţa, Spania, pentru a reveni, în final, la Bucureşti. Dar încă, de la începutul lecturii, mi-am dat seama că nu e vorba de-o hartă turistică mai largă, şi frumos conturată, a continentului nostru, văzută, pe viu, de Camelia Pantazi Tudor, în posibilele ei călătorii reale, ori imaginare, ci de-o privire de ansamblul, de la nivelul unei fiinţe superioare şi receptive, a unei vieţi tumultuoase, încadrate în aceste peregrinări esenţiale, în care se desfăşoară o activitate de cercetare şi informare, a unei delicate doamne, aflate mereu într-o misiune informativă. În fiecare excursie, naratoarea este însoţită de un bărbat deosebit: un asistent universitar moldovean, aflat în documentare, pentru lucrarea sa de doctorat, la Budapesta; un prieten de familiei, George, la Londra, un ghid fermecător, cu ochii albaştri, în Olanda – şi tot aşa, pe aceeaşi formulă provocator interesantă pentru cititor. Prezenţa masculină, atrăgătoare, desigur, alcătuieşte un şir de actori ai vieţii, eleganţi, ataşaţi, politicoşi, mereu îndatoritori, ca un fel de cavaleri admirativi, pentru a scoate în relief frumuseţea Femeii Unice, portretul ei moral şi fizic, (Camelia, desigur!), aşa cum se prezintă ea, în mai multe ipostaze: ca povestioare directă, la persoana întâi, ca eroină, despre care ne narează (tot ea!) la persoana a treia, şi ca reflectare în oglinda imaginaţiei, purtând în priviri culorile diferite, pe care le vede uneori, în funcţie de stările sale sufleteşti – de fapt, culorile sufletului cu darurile luminii curcubeice: "Privirea spune uneori mai mult decât cuvintele iar, câteodată, a vorbi înseamnă a provoca suferinţă atunci, sau mai târziu, în amintire"(p.75). Nu ştiu dacă în mod dorit, sau imaginativ, s-a ajuns aici; nici dacă talentul său instinctiv ori marea ei inspiraţie i-a dictat o astfel de aşezare; dar recunosc splendoarea narării. Poate că autoarea nici nu s-a imaginat ca Femeie Unică. Dar eu, ca un cititor atent şi bun descifrator al unor taine încă neaflate, aşa am văzut-o: ca un Narcis feminin. Scriu cu plăcere despre acest mod deosebit de a compune o carte! Romanul *Culorile secrete* nu este, de fapt, doar o creaţie literară reuşită, ci viaţa în sine, ca o confirmare de bine, trăită – şi retrăită – într-o operă de excepţie.

ION C. ŞTEFAN

Nicolae Țăranu

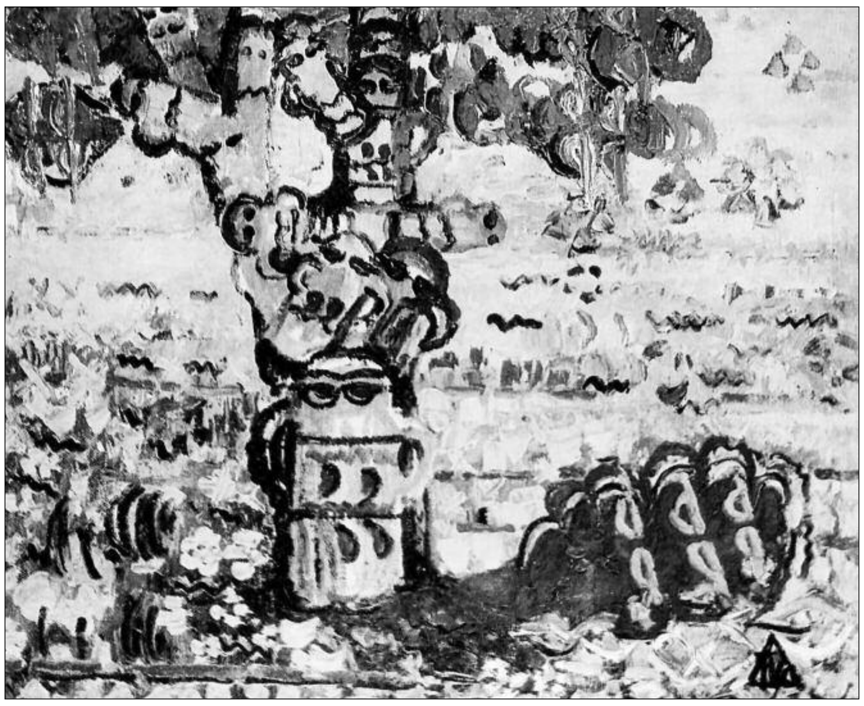
Fiara

După ce străbate brâul de țipirig cu iarbă țepoasă și tare, crescută în pământul mustind de apă, ajunge în fața unei fâșii de cătină crescută pe un nămol cald care înșeală cu ușurință picioarele. Merge repede, ținând-o înainte. Dar, pe negândite, noroiul se face clisos, piciorul se desprinde greu. Obosit, vede că în jur este numai cătină și nămol. Chinuit, dezbracă nădragii și cămașa și pipăind cu vârful opincii, merge încet, purtându-le în mâna dreaptă.

Liniștea este nesocotită. Cătină pretutindeni, vârfuri de sălcii și musculițe care înțeapă afurisit.

Cătina s-a rărit. Nămolul ajunge până la brâu. Se oprește și caută cu privirea o altă cale de trecere. Către stânga se întrezărește un ochi lat de apă verzuie, stătută și neclintită. Dincolo de ea, nămolul ca o pată de coclеală întărită și crăpată. Rupe o mlădiță crudă cu care izbește într-o parte și în alta și, ținând hainele deasupra capului, se împinge grijuliu în față. Nămolul cald, grețos, îl îmbrățișează strâns și îl răscolește cu mirosul de coclit.

Soarele încins a înțepenit deasupra, toate sunt neclintite. Ochiul verzui a rămas în urmă, nemișcat. Dintr-o cătină alăturată, cu încetineală, un șarpe negru și lung, cu gușă aurie, se lasă în jos sâsâind și cu iuțeală se îndreaptă către el. Înfiorat, răcnește...

Țuculescu - Privirile umbrei

Buimăcit, sare din somn. Izbindu-se cu scăfârlia de învelișul colibei, rămâne nemișcat pe șezut, neștiind ce se petrece și iscodește întunericul. Spoiți de lumina reginei nopții, pepenii seamănă cu o puzderie de luni felurite împrăștiate pe tarlale. Către miazăzi, tras sub streașina cerului înflorat, Zorelul strălucește aprig, colțat ca niciodată, parcă neclintirea văzduhului s-ar uimi de lumina sa negrăit de vie.

Somnul îi dispare netocmit, trupul îi zvâcnește, iar părul se zburlește ca la jivinele încleștate de frica morții. Simte că îl ia cu năduf iar privirea nu I se poate descleșta de pe locul unde este priponită Sura. Întoarsă cu capul către spate, iapa fornăie încetișor încălecată de o făptură care se mișcă pe spatele ei în tăcere, ținându-și coada lungă cu smoc la vârf, ridicată. Pare un taur, numai că, în locul botului, are un cioc mare, gros și, în noaptea rară, se văd lămurit două coarne de țap!

Înghite în sec, gâtuit de căldura inimii și de gânduri.

Se închină anapoda, neputându-și lua privirile de la coarnele făpturii nelumești care-i călărește iapa și-și mișcă aripile ciunte și late, cu opinteli scurte...

- Visul meu! Doamne păzește. Necuratul! Ptiu! Ducă-se pe pustii!

Dar iapa rânchează tresărind și acest fapt îl limpezește. Fără să se întoarcă, caută sub așternut toporișca, cu coadă lungă, și o ia cu nădejde, răsuflând ușurat. Cu mâna stângă, de-a-ndoaselea, încearcă să tragă scara de pe colibă. Atunci, făptura întoarce capul înspre cerdac – ochii îi seamănă cu două ouă de jar învăpăiate – scoate un mârâit gros, sare de pe iapă și cu salturi mari, dispare către buza pădurii care îndesește noaptea dintr-o dată. Scapă scara în iarbă și rămâne privind secat de gânduri în noaptea în care lumina Zorelului a pălit brusc.

Adoarme nebănuit de ușor, vlăguit. Se trezește când soarele a ajuns de o suliță pe cer. Amintindu-și de cele petrecute în toiul nopții, se duce de-a bușilea în gura colibei și de aici se uită după iapă. Se agață de podea și se lasă jos pe unul din stâlpii cerdacului, simțind că-l ia amețeala: iapa a dispărut cu pripon cu tot...

- Suraaa! Na, fetița, naaa! Vin' la tata! – strigă cu disperare, fluieră și, ridicat pe vârfuri, dă roată cerdacului privind către zări cât mai departe.

Zorite, păsările care zburaseră către poala pădurii se întorc și ciugulesc nestingherite printre lujerii înalți de mătură. Undeva prin crângurile vineții, se îngână o ghionoaie...

- Suraaa!

Ridică scara, o sprijină de cerdac și urcă oprindu-se pe ultimele fușteie, mormăind înciudat:

- Visul! Al dracu' vis: semn! Mama ta de zgripțuroi, mi-ai pângărit iapa?

Lasă că-ți dau eu cotârceală! Te dibui eu!

Nădușit, uitându-se chiorâș la soare, intră în colibă, se așează cu picioarele atârnând peste scară și începe să ascută toporișca, cu o bucată de gresie.

Ceva îl râcâie pe inimă, dar îl și dumirește: "Dacă a fost tot o nălucire ori un vis și mi s-a năzărit? Da' unde-i Sura? Tot vis? Cum mă duc acasă fără iapă? Ce-o să zică satul: iote, mă, ce pândar avem la bostane, îi fură iapa de sub el, de pepeni ce să mai zicem! Of!... Din ce cumpăr alt cal, cu ce? Nici nu pot să mă gândesc... Ferească Sfântul să fi pățit iapa ceva! Un ceas, două... nu vine nici dracu' pe-aici, e departe de sat și pepenii abia au început să se pârguiască...".

- Sura! Na la tata, na! – dă glas, ținându-se după urma de pripon târât prin țărână și prin iarbă. Cumpănindu-și toporișca, intră în pădure, întărit de răcoare și de zarva păsărilor din hățișuri și din copacii mari, noduroși.

- Suraaa! – strigă cu voce mai stinsă.

Năpârcile de copac sar la cea mai mică mișcare. Omului i se reped la frunte...

- Su-raa! – șoptește făcând câțiva pași pe lângă buturugile căptușite de mușchi. Trecând de un crâng de soc, iese într-un ocol mic, râmat de mistreți.

Larma din preajmă a încetat. Sumedenie de păsăret zburtăcește către adâncurile pădurii și asemeni unui fum neiute, tăcerea în învăluie, lățindu-se pretutindeni.

- Suraaa! – răcnește deodată, pierzându-și firea. În hăgetul din apropiere și în bolțile din frunzișuri se stârnește o adevărată hărmălaie. Mai mult bănuie zvâcnitura de deasupra. Sare în lături și izbește scurt cu toporișca codirișca negricioasă care a căzut în iarbă, înjumătățind-o. Crâmpeile se zbat depărtându-se și lasă pe jos câte o șuviță purpurie, subțire.

Ocolind trunchiurile cenușii și dâmburile colțoase cu fețe albe, pătrunde tot mai adânc și când își dă seama că lumina este o păcăleală, se oprește. Murmură încă de îndoială chinuindu-se să privească dincolo de hăgetul din față:

- Ce-mi trebuia? Minte de găină! Acu'... ce mai!... Suraaa!

Toate rămân nemișcate parcă ar fi adus cu el tăcerea iar pădurea și făpturile sale au încremenit la trecerea lui. Se uită curios înspre ochiul de lumină, deasupra căruia, în tăria de apă a cerului, se rotesc câteva pajure albe. În față, în malul neted și roșcat este o despicătură plină de frasini și de aluniș. O trecere îngustă cu pereți drepți, roși și cutați de vreme. Stă la îndoială: e ceva nelalocul lui, ca și cum ar trebui să treacă pe alt tărâm, într-o altă lume. Peste malul înalt se zăresc coroane ciudate cu frunze zimțate adânc, nemișcate și tainice. O sfârșeală călduță i se lasă pe inimă moleșindu-l și cu greu pornește într-acolo, uitându-se pe sus, nepricepând rotirea pajurelor.

Înlăturând cu mâna ramurile, călcând peste brusturi păliți cu foi mari, trece cu greu prin desiș și, ostenit, iese într-un luminiș împrejmuit de copaci bătrâni și răsuciți, unde Sura culcată rânchează neputincioasă. Osteneala îi trece dintr-o dată, dar se uită la iapă ca la altceva.

- Sura! Fata tatii! Ce ai?! – îngână cu glas străin, uimit de vocea sa.

Fără grabă se duce lângă iapă și îngenunchează.

Are trupul moale, călduț, ochii înecați de lacrimi, iar dintre buzele rânjite i se prelinge o spumă sângerie, mărgeluită. Îi mângâie fruntea izgonind muștele, îi șterge cu mâneca de la cămașă dârele din jurul ochilor iar cu un șomoiog de iarbă îi curăță colțurile vineții ale gurii și-i scoate de sub cap țărușul de fier al priponului.

- Măi, fetițo! Mă, tată, ce-ai făcut? Nu mă lăsa... nu! Ce mă fac fără tine, cum îmi cresc copilașii, cu cine mai trec mândru pe uliță? Ah! Tu-i gâtu' mă-sii de zgripțuroi!

Iapa necheazä stins și dă să se ridice, dar, vlăguită, cade zvâcnind ușor din picioare. Încet, cu grijă, o mângâie pe frunte, apoi peste pântecul umflat să plezneascä.

Târziu, se ridică anevoie de lângă ea.

Pădurea este veche, cu copaci îngenuncheați cât butiile, ori drepți și lucioși, necunoscuți, săltați peste acoperișul întunecat; ferigile – cât omul – îngălbenite, pe sub care mișună nevăzut lighioane. Trunchiuri prăvălite, putrezite și învăluite de bolți dese, nesfârșite, viermuite de șopârle cu creste țepoase și ochi bulbucați și de furnici nemaivăzut de mari, neastâmpărate. Sus de tot, meșteșugite între furcile groase ale crăcilor, ori pitulate în crăpăturile stâncăriilor ridicate în luminișuri înghesuite de copaci uriași, cuiburi cât să încapă un om, din crengi uscate, pline de fulgi, murdare de găinaț. Ici – colo, pe ramuri, întinși ori atârnând în jos, mai groși decât brațul, tărcați cu luciri vii, șerpălăii freamătă ori sâsâie nemișcați. Îl trec sudorile dar nu dă înapoi.

- Acu' fie ce-o fi!

În înalturi pajurele albe se rotesc netulburate, însoțindu-l. Făpturi greoaie se mișcă la trecerea sa prin desișuri ori prin viziuni cotlonite pe sub rădăcini groase.

Nu a auzit la nimeni, nici la cei mai bătrâni oameni din Almalău, că s-ar găsi un astfel de loc în pădurea – adevărat, neînchipuit de întinsă, dar pe care nimeni nu a străbătut-o și nici nu a cercetat-o vreodată, dintr-o teamă neștiută, pomenită de la buni și de la bunii străbunilor...

- Khaaaaa!

Țipătul a plutit deasupra, a trecut prin el, venit de pretutindeni și de nicăieri sugrumând nemișcarea, și totul freamătă de pătrunderea lui. Se oprește ca împietrit. Dar cum liniștea s-a statornicit și nu se bănuie nici o mișcare, pășește mai departe, uitându-se după un copăcel drept și tare. Dintr-un lemn de corn, cât o coadă de furcă face cu toporișca o țepușă trainică, ascuțită, pe care o duce pe umărul stâng. Merge pe o cărăruie de

proză

jivine care îl scoate într-un luminiș umbrit de o creastă de canara...

- Khaaaaaaa! – țipătul izbucnește din înălțimi și de pe canaraua strălucitoare o pasăre negricioasă, uriașă, cu aripile lipite parcă pe bețe și gheare care ar fi sfâșiat un vițel, se năpustește asupra sa, deschizându-și clonțul lung, tivit cu dinți ascuțiți și deși.

Într-o clipită, azvârle toporișca și cu voinicie aruncă țepușa, înfigând-o într-una din aripi. Dihania văzduhului zboară netulburată, se înalță deasupra pădurii, cu lemnul bălăngănindu-se în aripa lipsită de fulgi și de pene și se îndepărtează împrăștiind în aer miros stătut de vizuină!

Parcă un alt sânge îi curge prin vene și pădurea nu-l mai uimește și nici nu-l mai sperie. Merge ușor, voios.

- Am lecuit-o! Mai târziu o să mă întorc să vânez, cred că sunt o mulțime de jugănii cu blană. Nu o să spun la nici un om... Dau eu și de zgripțuroi!

Hățișurile și curpenișul au dispărut, pădurea s-a rărit.

Copaci cât să-i cuprindă cinci oameni, cu armane de umbre, ieșituri mărunte, înverzite de o iarbă deasă, nepăscută. Ocolul de lumină se lărgește străluminând canaralele, de care stau agățate cuiburi și păsări mari, întunecate și tăcute, și peste care nu se poate trece decât în zbor. Printre bolovani și printre mușuroaiele înalte, căciulate, se tupilează neliniștite jivine roșcate ori dungate. Încet, încet, locul se netezește, aerul nu se clatină, zace într-o nemișcare adâncă, parcă ascunsă. Soarele nu-și mai vine în fire din clocoteală iar dinspre canaraua prelungă care taie valea miroase dulceag a putreziciune. Fără șovăială strânge coada toporiștii și pășește încordat, ușor mirat: pământul s-a adâncit, s-a înghesuit între pereți de piatră cât casa, buza canaralei este undeva, sus. Adâncitura este numai piatră goală, dăltuită de ploi. În față, la o azvârlitură de băț, gura întunecată a unei văgăuni. Se așează jos. În vreme ce trage cu degetul mare pe tăișul sculei, cercetează grota. Se ridică nemulțumit și cu pași siguri, apăsați, se duce mai aproape. Ciudată văgăună! Grinda din piatră pare cioplită de mână omenească și se sprijină pe două socluri ale căror capete sunt îndepărtate în partea de jos! Între muchiile pietrelor știrbite de vreme au crescut ace de iarbă și zmeuriș.

Un ghem de gânduri încâlcite i se rotește prin minte; nu e timp și nici chef să-l descâlcească.

O clipă îi este teamă, dar cum din întunecimea văgăunii de un stat de om nu se aude nimic, caută un bolovan și-l azvârle înăuntru. După câteva clipe, un mârâit gros, înfundat răzbate din adânc. Cu repeziciune, se trage înapoi, tresărind, gata să izbească, plin de năzuință și cutezanță. Rămâne pe loc, nu departe de intrare, cu trupul încordat. Îndată izbucnește un răcnet cutremurător care-l furnică pe spate și mârâitul surd ce îl urmează se apropie. Pipăie cuțitul în teacă, își desface picioarele lipindu-și zdravăn tălpile de piatră și prinde vârtos cât mai de jos, ca să aibă spor, coada toporiștii. Deși mârâitul pare aproape, abia într-un târziu când nădușeala i-a udat spatele cămășii iar soarele l-a năpustit cu dogoarea, s-a arătat și făptura de pe altă lume, zgripțuroiul!

Lighioana s-a oprit, adulmecând cu nările largi, fremătătoare. Ochii albicioși, de mărimea unui ou de găină, nu au pleoape și stau nemișcați. Nu văd la lumină! Este de mărimea unui taur, cu blana aspră de culoare roșie, picioarele din spate au copite de taur și late până la genunchi, iar cele din față – gheare tăioase de pajură. Din creștet, dintre coarnele inelate și ascuțite ce sticlesc la vârfurile subțiri, pornește o coamă deasă, de-o palmă, mai deschisă la culoare care ține până la noadă. Își mișcă nezorit vârful tufos al cozii. Sub aripile desfăcute și pe piept blana bate în galben închis, solzat. Ciocul, a cărui lovitură ar ucide și o vită, îl ține întredeschis. Își azvârle într-o parte și-n alta limba subțire, lungă de trei coți, sângerie și neastâmpărată. Sub cioc, o bărbuță neagră ascuțită și o gușă umflată, cenușie, îi joacă neîncetat. Neslăbindu-l din priviri, se apleacă încet, ia o pietricică și i-o azvârle între coarne. Zgripțuroiul hârâie nemulțimit, îți apleacă ciocul nemaivăzut, iar cu limba ageră împunge aerul din jur. Apoi rage scurt, potolit și se trage îndărăt, spre deznădejdea și nedumerirea lui! Nu se poate! Înfuriat, dă glas gândului care-i râcâie mintea:

- Ha! Vrei să scapi? Ai călărit iapa de-ai deșălat-o și acu', gata?! Zgripțuroi, îhî? Îți dau eu! – se repede și izbește icnind, cu tăișul între coarnele de țap.

Fiara rage adânc, glasul risipindu-se târziu deasupra canaralei. Cu țeasta crăpată și ochii acoperiți de sângele scurs, mai face doi pași înapoi, icnind cu jumătate de trup în vizuină.

- Îl scap! Mama ta! Na! Na! – răcnește și-l mai lovește o dată, puțin mai sus.

Osul capului trosnește din nou, un șuvoi de sânge negru îl orbește de tot și fiara, cu vlaga împuținată, își clatină anevoie capul, mugind, răgind, și șuierând tânguitor. Sângele l-a podidit și pe cioc, prelingându-se pe gușa fleșcăită. Limba îi atârnă moale, picioarele îi tremură neputincioase.

- Na! Ține! Să te saturi! – întărâtat, cu dușmănie și cu necugetare vrea să izbească. Dar zgripțuroiul s-a tras și a dispărut gemând de moarte în bezna de nepătruns a vizuinii iar toporișca pocnește, scoțând scântei, în grinda de sus, care se frânge pe negândite. Un huruit năprasnic se pornește crescând. Sare înapoi uluit și înfrigurat. În câteva clipe bolta se prăvale cu zgomot asurzitor, înfundând vizuina. Un timp scurt, prăvălitura hăuie înfundat prin adâncurile canaralei, dar îndată se așterne liniștea și nemișcarea.

Amărăciunea îl cuprinde neîntârziată și-l trezește din îndârjire, iar inima ostenită îl doare. Sfârșeala care îl încercase la începutul căutării îl învăluie și se statornicește de-a binelea. Pune toporișca năclăită de sânge alăturea și se întinde pe jos gemând. Adoarme îndată. Are un vis ciudat pe care nu poate să-l desprindă de adevăr: zgripțuroiul l-a dus tocmai în adâncurile pământului, în bârlogul său, unde i-a arătat odoare, bijuterii și alte podoabe din aur și din argint, bătute cu nestemate strălucitoare, și un cufăr cât o căruță, învârvuit cu bani mari de aur. Cu grai omenesc i-a spus:

- Ia cât poți să duci și pleacă! Să nu te mai întorci pe aici niciodată dar, mai cu seamă, să nu povestești cuiva!

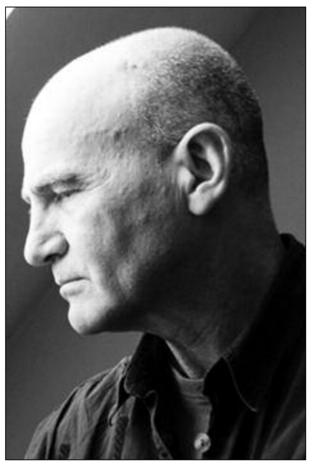
Nu știe cât a dormit, nici nu-i pasă. Se trezește având în gând visul și spusele zgripțuroiului. În mintea lui s-a ițit, furtunoasă, cugetarea:

- Tântălău am fost! Am uitat. Ca pământul am uitat! Făpturi ca ăsta păzesc comori. Ptiu! Ce prost, ce nemernic! D'aia se ferea, o dădusem zălog pe Sura! Pentru o iapă, am pierdut o comoară. Ptiu!

Ostenit, ca după o boală, se sprijină într-un cot și deodată se înspăimântă: pielea de pe mâini, uscată, e zbârcită, unghiile au crescut de două palme iar degetele sunt subțiri, osoase. Înfrigurat, cu chin, își pipăie barba colilie care se sprijină pe pământ, și bâțâindu-și genunchii ascuțiți, neîncetat, se ridică încovoiat, își trece mâinile slabe și neputincioase pe la ochii secătuiți și vrea să mai spună ceva, dar nu mai are grai. Cade pe o parte, se răsucește anevoie cu fața în sus și abia răsuflând privește pentru ultima oară soarele dușmănos care strălucește orbitor din alt timp.

Alexandru Jurcan

Drumul pisicii

Prietenul meu Andrei Solomon locuiește izolat la capătul unui cătun prăbușit printre dealuri răzlețe. Are patru pisici și doi câini. Pasiunea lui e vânătoarea, așa că m-a rugat să stau trei zile la casa lui, să am grijă de animale (el le zice „copii"). Să fac focuri, să mătur zăpada, să scot câinii la plimbare, dar în lesă, că uneori mai vin iarna lupi periculoși. Andrei trebuia să-și viziteze un frate bolnav, mă rog, așa mi-a zis mie, dar cred că avea alte planuri, adică eu tot la vânătoare mă gândesc.

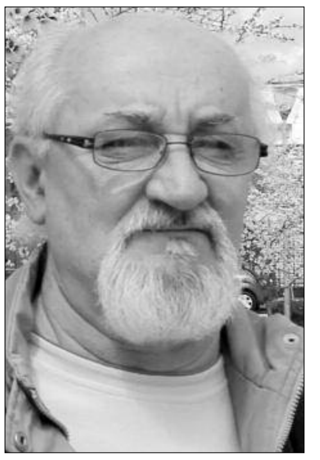
Poartă veche, șură, curte imensă, lemne și o liniște ce-ți bântuie urechile, de parcă ai fi în culisele lumii. Pur și simplu auzi într-un mod bizar căderea fulgilor, dar și plânsul unor păsări flămânde. Fac focul și-mi place torsul pisicilor tăvălite pe fotolii, în timp ce câinii stau culcați pe covorul umed. Noaptea se lasă ca un văl protector peste casa tăcută. Mi-e cald. Scot câinii la plimbare și alunec prin zăpada înghețată. Pisicile au plecat care pe unde. Mă culc pe canapeaua largă, iar câinii se așează la picioarele mele. Teracota e fierbinte. Adorm. Zdup! Lanterna! O fi vreo pisică pe hol, trebuie să-i deschid, așa mi-a zis Andrei. Ele fac regula casei. Pisicile au o spărtură bine ticluită, prin care ajung de afară în hol. Deci, pisica unu a venit, am încercat să adorm din nou. Lătrat. Lanterna. Pisica doi cu un șoarece intră triumfală. Cât o fi ceasul? Un câine vomează, habar n-am de ce. Zdup! Pisica trei și noaptea nu mi-e prietenă. Mi-e sete. Intru în bucătărie. Aha, o sticlă de vin începută. Beau...e oțet curat, îngrozitor! Încerc să adorm, dar o pisică vrea afară. Se face încet ziuă. Vreau să refac focul, nu găsesc chibrituri. Frec două vreascuri, așa cum am auzit și eu, dar efectul e nul. Andrei nu răspunde la telefon. Habar nu am cum să fac. Golesc lada de lemne și, printre hârtii, găsesc o cutie cu un singur chibrit. Am luat o oală și am umplut-o cu hârtii, apoi am folosit singurul chibrit, am aprins și am întreținut acel foc firav, până am clădit focul. În frigider am găsit lapte, dar era expirat. Am pus patru cartofi într-o cratiță și i-am fiert. Mai apoi i-am curățat de coajă și i-am tăiat felii. Mi-ar fi plăcut o ceapă, dar nu era. Am căutat sare. Da, era un borcan plin și am sărat...doar că era zahăr...de unde să fi știut? Am spălat cartofii cum am putut și am căutat ulei. Sticle de plastic dubioase, fiecare conținea altceva, așa că, la întâmplare, am turnat benzină. Nu aveam ce mânca, deși Andrei s-a lăudat că frigiderul e plin. Da, dar cu alimente expirate. Pentru câini și pisici a lăsat boabe și plicuri cu hrană umedă. O sumedenie. Iarna devine arogantă, ninge în prostie, fac cărări, mi-e o foame aspră, Andrei nu răspunde, cele trei zile au trecut de mult, lemnele s-au terminat, am început să tai vreascuri din pomii din curte, primăvara e departe, așa că am început să ronțăi boabe de câini, de pisici, ce se nimerește, totul e să trăiesc până sosește Andrei, doar i-am promis că mă descurc.

A sosit cu greu primăvara, dar Andrei nu. Mă duc pe jos spre satul îndepărtat. Nu-l găsesc. O liniște puternică, persistentă. Mă întorc disperat. Nu mai găsesc casa lui Andrei, ceva nu e în ordine. Deodată, o pisică miaună la picioarele mele. O urmez. Poate că ea știe drumul, precis îl cunoaște. Dealurile se colorează în verde palid și se aud păsări vesele. Mi-e foame. Pisica se oprește lângă o fântână. Bem amândoi apă, apoi ne așternem la drum.

Poartă veche, șură, curte imensă, lemne și o liniște ce-ți bântuie urechile, de parcă ai fi în culisele lumii. Pur și simplu auzi într-un mod bizar căderea fulgilor, dar și plânsul unor păsări flămânde. Fac focul și-mi place torsul pisicilor tăvălite pe fotolii, în timp ce câinii stau culcați pe covorul umed. Noaptea se lasă ca un văl protector peste casa tăcută. Mi-e cald. Scot câinii la plimbare și alunec prin zăpada înghețată.

proză

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

1989 – Centenarul morții lui Eminescu (I)

Moto: Nicolae Georgescu, eminescolog și profesor universitar:

„Nici o formă de stat din România nu a putut să și-l apropie pe Eminescu. E incomod.

Nu e un partener de discuție cu instituția numită stat. El discută cu poporul. Cu națiunea, cu alte forțe.”

Anul 1989 a fost cel mai greu an din viața mea de om matur. Puțin după Sf. Ion, Tata m-a „convocat” la țară, pentru o discuție „foarte serioasă”. Am răspuns cu iuțeală, crezând că este vorba de sănătatea lui – suferise două atacuri de cord și, deși nu arăta, se simțea extrem de rău. Ajung acasă, mâncăm în liniște. Tata îmi pune întrebări banale, despre familia mea, despre serviciu. Nu i-am spus că de 4 ani am fost retrogradat, că încarc vagoane, 25 de tone zilnic. După masă, Tata îmi face semn să mergem afară, la o țigară. M-a dus în livada cu pomi, din spatele casei; pomii erau plantați de curând, erau înalți, dar subțiri. Printre rândurile de pomi ardeau mocnit brațe de coceni mucegăiți și uzi de porumb, pentru a feri pomii de îngheț. Ne-am plimbat, prin fumul molcom, până în capul locului, fără să vorbim. Ne-am întors, cam la jumătate de cale, Tata s-a oprit, și-a aprins a doua țigară și mi-a spus, autoritar: „Mă, trebuie să te oprești, îți pui libertatea în pericol și îi faci belele și băiatului tău. Gata, ajunge, americanii nu au gând să vină. Bunică-tu și străbunică-tu au stat cu urechea atentă la zgomotul avioanelor, eu la fel. Nici țipenie, tată, mi s-a luat...” „Dar, zic, ce am

Arhivelor Securităţii
(C.N.S.A.S.)

Str. Matei Basarab nr. 55-57, Bucureşti, sector 3, cod 030671
Tel.: 0374.189.170; Fax: 0374.189.154
www.cnsas.ro

ROMÂNIA
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

CONSILIUL NAŢIONAL PENTRU STUDIEREA ARHIVELOR SECURITĂŢII

Nr. P 3051/08/ 13 DEC. 2018

Domnului **Aurel SIBICEANU**

Stimate Domn,

La cererea dumneavoastră, pe baza notei Direcţiei Investigaţii nr. S/DI/I/1565/08.11.2018, Colegiul Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, întrunit în şedinţa din data de 20.11.2018, în conformitate cu prevederile art. 1 alin. 7 din O.U.G. nr. 24/2008 *privind accesul la propriul dosar şi deconspirarea Securităţii*, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 293/2008, coroborat cu art. 27 din *Regulamentul de organizare şi funcţionare al Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii* adoptat prin Hotărârea nr. 2/2008, pe baza documentelor din arhiva proprie, a stabilit că:

- numele conspirativ ***„MARINESCU”,*** a fost asociat în actele Securităţii cu

mai făcut?” „Tată, îmi răspunde, uite cum stă treaba: sunt prieten cu Savastică, dar de ochii vecinilor, în omul acesta nu pot avea încredere. Cu toate că nici el nu mă înghite, mi-a spus, omenește: „Florine, eu am legături strânse cu Securitatea, vărul meu e, după cum bine știi, colonel. Vezi că băiatul tău îl mare e căpos, se ia în bețe cu regimul, vremurile sunt cum sunt, ăștia își pierd răbdarea, s-ar putea să o pățească, să nu zici că nu ți-am spus.” Îl ascultam pe Tata, privind vălătucii de fum care se plimbau prin livadă. Tata a continuat: „Ia zi-mi, ce ai mai făcut, ce nemulțumiri mai ai? Acum doi ani ai mai scos o carte, mi-am aruncat ochii pe ea... Sunt ceva chestii neclare prin ea, care ar putea să-i supere... În fine, aștept un răspuns de la tine, acum.” Nu i-am răspuns pe loc, am mai tras de timp... În gând mi-a venit o discuție cu colonelul Zamfir, avută în toamna lui 1988. Mă chemase la el, în biroul de pe Platforma Petrochimică. Colonelul, spre deosebire de alte dăți, m-a abordat brusc: „Sibicene, nu e treaba mea să mă ocup de tine, dar am înțeles de la căpitanul Dinu că tot nu te potolești, așa că m-am gândit, având în vedere că l-am cunoscut pe taică-tu, un om demn și corect, să te influențez în bine. Partidul s-a gândit să nu vă mai facă eroi, să nu vă mai tracaseze, ci să vă dea pe brazdă prin interpuși. Te întreb deschis și pretind să-mi răspunzi deschis: ce te nemulțumește? Mâncare nu am nici eu mereu, ce, crezi că noi o ducem mai bine? Nici măcar un coniac mai acătării nu mai găsesc atunci când îmi vine cheful!” „Domnule colonel, zic, aici aveți dreptate, nici eu nu găsesc o votcă mai de Doamne ajută, cel mult câte o „Baltica”! La mine, problema este libertatea cuvântului, teama și gândul că mereu e cineva pe urmele mele și, mai ales, mă turbează ideea că nu mai am dreptul să dețin o mașină de scris. Imaginați-vă că au venit la mine acasă și, de față cu copilul mi-au scotocit casa, mi-au luat mașina de scris. Peste o săptămână, copilul a venit acasă plângând. Ațipisem în dormitor, băiatul a intrat în casă și i-a spus mamei lui că am fost călcat de o mașină. Am înțeles de la copil că un individ îi spusese asta în fața blocului. Am priceput, a fost un avertisment, dar consider că e prea mult, d-le colonel, nu pun la cale atentate, vreau doar mașina mea de scris. Vă puteți imagina un țăran fără sapă? Așa se simte un scriitor fără mașină de scris.” Colonelul mi-a promis că va face diligențe ca să mi returneze mașina și m-a concediat. I-am povestit Tatii discuția asta. „De, mă, știu și eu ce să zic... Seară de seară stau cu urechea lipită de aparat, tot sper ca ăia de la „Europa liberă” să ne aducă vești bune... Uite, nu te mai bat la cap, e viața ta, faci ce vrei cu ea, dar să știi un lucru – nimeni nu-ți dă dreptul să pui în pericol viitorul copilului tău. Greșeala asta am făcut-o eu și te-a costat și pe tine, și pe maică-ta.”

Joi, 12 ianuarie 1989. Înainte de începerea ședinței de cenaclu, Ion Gheorghe Păun, secretarul cenaclului, ne anunță că duminică, 15 ianuarie, la ora 11, în sala de festivități a Palatului Culturii vor fi omagiați Mihai Eminescu și... tovarășa Elena Ceaușescu. „Tovarăși colegi, a spus Ion Gh Păun, ar fi bine să fim prezenți, dacă se poate, toți, ziua asta e prea importantă și e nedemn să chiulim, așa cum unii au obiceiul!”

M-am ridicat și am părăsit sala, urmat de Marin Tudor și Ion Durac. În fața Palatului Culturii ne-am aprins câte o țigară și am hotărât să mergem la Restaurantul Minion, să mai vorbim de una, de alta. Pe drum l-am întâlnit pe poetul Ion Popa Argeșanu - taman venise de la București, unde petrecuse o zi cu Gheorghe Tomozei. I-am explicat ce e cu noi, de ce am plecat de la cenaclu și ne-a urmat. La un pahar de vin, ne-a povestit că aflase de la Tomozei despre anvergura bine controlată a activităților publice în cadrul „Centenarului Eminescu” – 1889 – 1989 -, precum și despre marele scandal ce urma să se reactiveze pendinte de intenția publicării „Doinei” în regim anastatic a ediției princeps, îngrijită de Maiorescu. Poezia aceasta supărase multă lume, chiar de la apariția ei, și atunci, în 1989, era pe cale să iște un scandal și mai mare. Argeșanu, aflând de la noi că pe celebrarea lui Eminescu va fi suprapusă (cu anasâna) și flecăreala despre Ceaușeasca Savanta, m-a întrebat: „Aurică, tu ai scris vreodată pamflet, de ce nu scrii un pamflet să-i usture-n cur? Cred că ai putea, luările tale de cuvânt au tușe de pamflet...” „Ioane, zic, sunt prea tulburat să mă adun, ca să scriu ceva caustic, dar îl voi suna pe profesorul George Nițu, el a scris câteva și chiar le-a citit prin cenaclu...” „Într-adevăr, a zis Ion, numai că Nițu e plecat la băi.” George Nițu, profesor universitar, își susținuse teza de doctorat având ca temă „Pamfletul în literatura română”. Cum ne împrietenisem, îmi împrumutase lucrarea și o citisem cu nesaț. Văzându-mă entuziasmat de teza lui, George mi-a împrumutat multe cărți pe care le avea în bibliografie. Era un caustic, dar avea o blândețe specială pentru tinerii la care întrevedea talent și drag de carte. Foști colegi de cancelarie mi-au spus că o vreme a făcut parte și din activul BOB PCR, cu mențiunea că luările lui de poziție în cadrul ședințelor erau adevărate pamflete, meșteșugite în așa fel încât granița dintre sarcasm și seriozitate era foarte fluidă – auditoriul acum se prăpădea de râs, acum devenea grav! Cu un an în urmă publicase, la Editura Albatros, „Elemente mitologice în creația populară românească”, o lucrare monumentală, dar primită cu rezerve critice - atitudinea lui sarcastică față de regim devenise cunoscută și în centrele universitare, și în redacțiile revistelor literare. După ce am mai discutat și băut câteva sticle cu vin, ne-am zburătăcit pe la casele noastre. Pe 15 ianuarie, la ora 11, ne-am regăsit în sala de festivități. Deocamdată, „îi dau cuvântul” sursei „Dobrescu” și în numărul viitor voi relata urmările tărășeniei relatate de sursă.

Pagină din Dosarul de Urmărire Informativă nr. 88045, întocmit pe numele meu. Ministerul de Interne/ Inspectoratul Județean Argeș/ Informații Interne

Primește Cpt. V.G./ Sursa: Dobrescu/ Nr. 0173/18950/ 16.01.1989

Notă: „La inițiativa celor mai vechi și devotați membri ai cenaclului „Liviu Rebreanu” s-a decis ca pe 15 ianuarie anul curent, cu prilejul zilei de naștere a Poetului Mihai Eminescu, să fie omagiată în mod deosebit Tovarășa Elena Ceaușescu, academician doctor inginer, savantă de renume mondial. Această inițiativă a fost adusă la cunoștința membrilor cenaclului în ședința acestuia, de joi 12 ianuarie 1989. Deși nu a fost prezent la această ședință, Aurel Sibiceanu s-a prezentat pe 15 ianuarie, însoțit de următorii: Ion Popa Argeșeanu, poet, Cristian Tuță, actor, Marin Tudor, prozator. Ultimii doi cred că erau într-un început de stare de ebrietate, fapt pentru care Sibiceanu făcea eforturi să-i tempereze, deoarece aceștia erau gălăgioși. Având în vedere acestea, împreună cu Ludmila Ghițescu și Ion Gheorghe Păun, membri vechi și fideli ai cenaclului și susținători ai politicii Partidului, am decis să nu-i dăm cuvîntul lui Sibiceanu și nici unuia dintre prietenii săi. Au citit poezii omagiale pentru tovarășa Elena Ceaușescu următorii membri: Ludmila Ghițescu, Emil Sinescu, Corina Cezarina Budescu, Ion Gh Păun, Z. P. și Ionel Chiriță. La un moment dat Sibiceanu s-a urcat pe scena sălii de festivități a Palatului Culturii, neputînd fi oprit de nimeni, și a spus, citez: „ Nu înțeleg de ce omagierea lui Eminescu trebuie să fie umbrită de gîngăveli lirice despre o persoană care nu are nici în clin nici în mînecă cu literatura și ființa metafizică a acestui popor.” Câțiva am încercat să-l oprim dar am fost acoperiți de aplauzele și uralele prietenilor lui Sibiceanu și ale altora aflați în sală ca spectatori. Sibiceanu a continuat să mai vorbească despre citez: „cohortele de trepăduși, care de aproape o sută de ani mănîncă o pîine frumoasă și dulce pe spinarea unui poet pe care nici măcar nu-l înțeleg, ci dimpotrivă, îl vulgarizează.” După ce a spus astea a citit o poezie extrem de pesimistă, care lasă de înțeles că omul este o ființă alienată. Apoi a luat cuvîntul, conform programului festivităților, profesoara de limba franceză C. Z. Spre surprinderea conducerii cenaclului „Liviu Rebreanu”, această profesoară a ținut să sublinieze „adevărul” din cuvîntarea lui Sibiceanu, chiar l-a și felicitat, după care a ținut un expozeu despre Eminescu și literatura franceză, abătîndu-se grav de la tematica ce-i fusese adusă la cunoștință. Avînd în vedere toate aceste acte de gravă indisciplină, sugerez organelor de securitate că se impun luate de urgență măsuri drastice.”

Ss indescifrabil Ortoepia aparține informatorului Dobrescu..

15 Ianuarie 1987

E amiază de ianuarie, fără zăpezi,/ și parcă-i o înserare de toamnă./ Lucrurile-s mai mult umbră, parcă-s furate/ și închise-n povești, lumina parcă-i zidită-n/ pământ, osemintele tăcerii stau înhumate-n cuvânt.

Întorci capul spre cana cu apă – mai pier o carte,/ un tablou. Se duc lucrurile, golului se fac ecou...// Gândul îți pleacă-n trecut în timp ce părul ți se ascunde/ în grotă de argint și omăt, și te duci cu gândul îndărăt/ până la frasini, până la iarba cea dulce/ acum susurând amară sub cruce...//

Mierla care urca mestecenii în cer în corb s-a făcut/ nevăzută, iarba fiarelor din surăs stă azi exilată-n/ cucută... Vezi, umbra ta începe a-ți fi un trup postum,/ un strai martirizând sudoarea-n care noi șezum...//

Ți se pare că vezi un umăr de fată, gol sub picurii ploii,/ palma ei dezmierdând sălbatice mere, dar tu ridici pleoapa/ și piere, în ochi ți se furișează această înserare/ de amiază! Vezi, cântecul tău pentru ea este acest nisip,/ crângul de semne, fantasma celor 33 de ani/ îndoliindu-ți facla de nuntă, libertatea din chip.//Și ești blând peste măsură încât îmi pari sălbăticit

și mă-ntreb de nu cumva al înserării ceas a și venit... // (Poem (pesimist!) scris în 1987 și citit în public pe 15 ianuarie 1989.)

Post Scriptum: La începutul anului 2019, Arhivele Securității mi-au mai trimis identitatea a trei informatori, sunt inși pe care nici o clipă nu i-am crezut în stare să colaboreze cu Securitatea.

litere

Considerații despre proza gorjeană

Toate genurile literare sunt importante, dacă se ridică la un nivel artistic remarcabil. Ierarhiile scriitorilor şi ierarhizările operelor literare lansate de unii teoreticieni, critici şi istorici literari, care ignoră condiţia de mai sus sunt de-a dreptul derizorii si discutabile. Clasicii de la societatea *Junimea* şi de la revista *Convorbiri literare,* Ion Creangă, Ioan Slavici, Mihai Eminescu şi Ion Luca Caragiale, rămân scriitori incomparabili, ca ierarhie, cronologie şi axiologie literară, reprezentând exemplar genurile literare tradiţionale, poezia, proza şi dramaturgia. De aceea surprinde şi acum aserţiunea unui reputat şi venerabil teoretician, critic şi istoric literar, nonagenar, precum Paul Cornea, după care proza ar marca evoluţia şi prestigiul unei literaturi. O prejudecată teoretică este şi aceea după care poeţii şi dramaturgii ar fi mai importanţi decât prozatorii, deoarece s-ar fi afirmat şi impus înaintea acestora. Homer, Pindar, Anacreon, Sapho, Vergiliu, Horaţiu şi Ovidiu, Eschil, Sofocle, Euripide, Shachespeare sunt la fel de celebri, ca şi Rabelais, Cervantes, Balzac, Lev Tolstoi, nume ilustre de prozatori, veritabili clasici ai literaturii universale.

Se pare că este apropiată de adevăr opinia după care dramaturgia sau teatrul ar fi rămas în urma poeziei şi prozei din secolul XX şi de la începutul secolului XXI, situaţie oarecum verosimilă pentru literatura noastră şi literatura europeană. Proza s-a situat constant pe aceeaşi treaptă valorică cu poezia.

Nu putem face, deocamdată, un istoric al evoluţiei prozei de pe meleagurile gorjene, nici nu este pertinent, după cum se poate constata din rândurile următoare. Orice comentator onest şi cât de cât competent al prozei gorjene contemporane, postbelice şi postdecembriste, trebuie să pornească de la un reper bibliografic fundamental, de la volumul *Scriitori gorjeni, Membri ai Uniunii Scriitorilor din România,* apărut în anul 2016, la Editura *Pim*, din Iaşi, ca amplă şi completă *Antologie editată de Biblioteca Judeteană Christian Tell Gorj.*

Dintre cei douăzeci şi trei de membri ai USR cuprinşi în această antologie salutară şi exemplară, de vreo patru sute de pagini, cel puţin zece sunt prozatori remarcabili, cultivând proza scurtă şi proza de amploare epică, romanescă. Cei zece prozatori antologaţi sunt, în ordine alfabetică: Aurel Antonie, Cristian George Brebenel, Ionel Buşe, Ion Cepoi, Eugen Docescu, Alex Gregora, Ion Hirghiduş, Doina Iovanel Spineanu şi Lazăr Popescu. Ei se află în prezent pe treapta maturităţii bioliterare depline, în privinţa personalităţii şi creaţiei lor, prozastice. Am semnalat şi am abordat sumar diferite aspecte ale prozei lor, mai întâi în pagina a doua a revistei *caietele Columna*, intitulată de mine *La prima lectură,* după aceea într-*Un compendiu critic,* colectiv şi micromonografic, apărut sub egida CJCPCT Gorj, pentru a-I trata şi evalua, la al treilea nivel hermeneutic şi critic, mai extins şi mai aprofundat, în micromonografiile proiectate în compania Editurii *Pim* din Iaşi.

Se afirmă şi se impun, în climatul emulativ creat şi menţinut de posibila şcoală gorjeană de literatură, mai multe prozatoare şi mai mulţi prozatori, de diferite vârste şi categorii profesionale, care aspiră, fără veleitarism şi arivism literar, la o omologare cât de cât modestă a criticii literare. I-aş aminti, ca formând prima generaţie de acest fel, pe scriitorii promoţiei mele de liceu, prin naştere, ultimii interbelici, de extracţie rurală: Ion Bureţea-Sâmbotin, Ion Canavea-Dăneşti, Antonie Dijmărescu-Hurezu, Iulian Popescu-Licurici şi...Ion Trancău-Vlăduleni. Toţi scriu şi tipăresc la senectute, destul de tardiv, dar antum, poezii, proze scurte şi romane iar cel menţionat la final efectuează cu obstinaţie exerciţii de digitaţie în genul vast şi generos, de extraordinară vivacitate al criticii literare.

Proza gorjeană, neevaluată şi nevalidată critic în mod pertinent, din deceniile postbelice şi postdecembriste ar merita o mai atentă receptare şi evaluare din partea criticilor literari sau comentatorilor de pe aceste meleaguri. Fără a etala obsecvioase şi ipocrite aprecieri, condescendente, cred că proza feminină din Gorj, obiectivă si subiectivă, *dorică şi ionică,* potrivit terminologiei romaneşti acreditate de Nicolae Manolescu în trilogia *Arca lui Noe,* are câteva reprezentante demne de a fi scoase din cvasianonimat: Zorilă- Certezeanu, Liliana Voichiţa Puiu Crăciun, Victoria Munteanu – Stolojanu, Delia Vulpe şi mai multe altele.

Victoria Munteanu–Stolojanu este aceeaşi prozatoare cunoscută din registrul stării civile prin grupul lexical-antroponimic *Stolojanu-Munteanu Victoria-Ileana, născută la 30 aprilie 1972 la Târgu-Cărbuneşti, Judeţul Gorj.* Asemenea amplă identitate o găsim atestată în pagina 219 de Note bibliografice din eleganta carte cu titlul *O altă lumină lină,* editată în colecţia *Opera Omnia. Romanul de azi* la *TipoMoldova.*

Aşadar, Victoria Munteanu –Stolojanu a ieşit din anonimat, tipărind romanul cu titlul menţionat anterior şi fiind integrată în impozantul *Dicţionar al scriitorilor romani contemporani,* coordonat de Ioan Holban, un critic şi istoric literar de incontestabil prestigiu în actualitatea noastra cultural-literară Victoria Munteanu-Stolojanu s-a făcut cunoscută şi prin aprecierile critice ale redactorului cărţii sale, Aurel Stefanachi, prin prefaţa *Cuvânt înainte. Reîntoarcerea la (re)sursele originare* semnată de Ion Popescu-Brădiceni, prin adevărata *Prefaţă,* mai mult o recenzie ca rezultat al lecturii fidele a doamnei profesoare Paraschiva Munteanu, prin *Cronica de carte: Spune-mi tot ce vrei,* publicată de regretatul scriitor gorjean Al Doru Şerban, în *Gorjeanul* din 13 iulie 2002, p. 6, prin aprecierile critice ale aceluiaşi scriitor apărute în ziarul Ager din ianuarie 2005, apoi ale lui Ioan Popescu Chebacea din eseul *Neastâmpărul creaţiei,* tipărit în *Universul* din martie 2005. Despre cartea *Omul fără frică* au făcut consideraţii critice favorabile Ioan Popescu Chebacea, George Manoniu, Dumintru Dănău, Ion Popescu-Sohodol şi o altă prefaţă a lui Ion Popescu Brădiceni la romanul *Puma nu mai mârâie,* apărut la Editura *Universul Imaginii ,* Tg-Jiu, 2016.

Victoria Munteanu-Stolojanu nu face parte din cohorta unor prozatori veleitari. Ea are vocaţie şi elan, alteori entuziasm creator, dar şi reticenţe personale, pe care trebuie să le tempereze, să le echilibreze compoziţional, cu aceeaşi rigoare, de la viziune prozastică, la structură şi stil. Romanul *O altă lumină lină*, cu un titlu parţial asemănător meditaţiei argheziene *Lumina lină,* inserată în cuprinsul cărţii ca autentic şi omagial motto, este, ca orice creaţie literară, pasibil de unele revizuiri auctoriale. În acest sens, structura romanului trebuie să fie concepută şi desfăşurată cu un plus de rigurozitate şi tehnică a ansamblului epic romanesc. Subiectul sau trama cărţii este ancorat în realitatea cotitidiană de o stringentă actualitate, fără a ignora elementul complementar al inspiraţiei şi imaginaţiei ficţionale. Interesant este modul romanesc prin care Victoria Stolojanu-Munteanu *sugerează o virtuală replică, optimistă, mesianică, la meditaţia argheziană, dată de eternul sacrifiu matern.* Personajele sunt veridice şi verosimile, în această carte a experienţelor şi trăirilor autentice şi imaginare. Dialogurile sunt fireşti, cele ale unor fiinţe umane care au străbătut direct meandrele existenţei, în plan social şi spiritual. Stilul romanului ne permite să-l încadrăm în acea *ordine feminină*, precizată de teoreticianul şi criticul literar francez Albert Thibaudet, *ionică*, în viziunea şi stilul critic manolescian. Romanul Victoriei Stolojanu-Munteanu trebuie situat în tradiţia prozei feminine romaneşti, preponderant ionică, reprezentată de Hortensia Papadat-Bengescu.

ION TRANCĂU

Proza gorjeană, neevaluată şi nevalidată critic în mod pertinent, din deceniile postbelice şi postdecembriste ar merita o mai atentă receptare şi evaluare din partea criticilor literari sau comentatorilor de pe aceste meleaguri.

Un roman inițiatic

La o vârstă relativ tânără (Născut la 18 dec. 1967.), Victor Bratu este autor sau coautor a peste 40 de cărţi, în majoritate manuale de Filozofie, Logică şi argumentare, Psihologie, Economie, Sociologie, Istorie, Educaţie civică etc. , dar şi de eseuri de esenţă poematică (Atlas de gânduri, Coliba nebunului) şi un roman (*Lumea ceţii*, Ed. Karina), ultimul intrând, conform declaraţiilor autorului însuşi, în sfera de ”literatură fantasy”. O privire sumară asupra acestui adevărat desant ştiinţifico-artistic ne încredinţează că ne aflăm în faţa unui spirit introspectiv, cu clare valenţe analitice, dar şi cu potenţă artistică indiscutabilă, o îmbinare interesantă între gândirea practic-valorizatoare (D-l Victor Bratu este şi managerul artistic al propriilor texte: mai toate volumele, apărute în îngrijirea sa, dispun de condiţii grafice vecine cu unicatul.) şi un spirit liber, interogativ, ce merge pe orice drum: poetic, ştiinţific sau romanesc. Şi... tocmai când eram gata să aşezăm deasupra numelui d-lui Victor Bratu o diademă de harnic erudit, descoperim între cele peste patruzeci de volume al căror autor este, romanul de faţă. Şi încă... un roman cu ”greutate”: volumul ”Lumea Ceţii” e un tom cu pondere, numărând mai bine de cinci sute de pagini ce conţin, trebuie spus de la început, proză de cea mai bună calitate. Încă de pe coperta a doua, autorul ne avertizează că ”potrivit marilor mituri, Gathanna Domhan, cunoscută mai ales ca Lumea Ceţii, a apărut din dorinţa iniţiaţilor de a descoperi Căile Înălţării. Miturile Târzii, cele care guvernează Marea Casă Coren, prevăd că singurii care se vor înălţa vor fi ce care vor aduce Tăcerea”. Aşadar, un demers deopotrivă fantastic, dar cu precădere iniţiatic! Pornind la lectură cu toate complexele unui autor avizat de propensiunile contemporane ale genului menţionat, după doar câteva capitole devine clar că ne aflăm în faţa unui prozator matur, stăpân pe mijloacele sale, cu frază sigură, dar cu imaginaţie şi cu o disponibilitate uimitoare a construcţiei romaneşti. De la primele pagini, fantasticul intră, viguros şi voluptos în aceeaşi măsură, între graniţele mereu nesigure ale genului, pendulând mereu între un realism magic şi o simbolistică manifest-contemporană. Personajele, purtând nume simbolic-extravagante, duc cu ele redundanţe multiple şi deseori surprinzătoare. Romancierul Victor Bratu e un creator de lumi, deopotrivă telurice şi ludice, suprapuse şi interferente, cu conexiuni deseori magice. Altfel, ”carnea” romanului e o succesiune de alegorii legate ca într-un sistem planetar, fantastice dar şi cu clare propensiuni spre real, ce se leagă într-un întreg de semnificaţii ludice. Dealtfel, pendularea între real şi fantastic este, dacă nu o obsesie artistică a prozatorului Victor Bratu, atunci sigur o profesie de credinţă, ”căderea” într-una din cele două extreme făcându-se într-o simbioză uneori debordantă. Astfel, inorogi şi alte făpturi fantastic-fantasmagorice evoluează sub ochii cititorului într-un cadru ce se vrea ostentativ-real: hărţi şi chiar imagini de o ciudată scupulozitate sunt prezentate la sfârşitul romanului, vrând, desigur, să accenueze senzaţia de realitate. Pentru că, inteligenţa artistică a îl îndeamnă să nu se desprindă de tot de magma sigură a relului şi să revină mereu şi mereu ”cu picioarele pe pământ”. În definitiv, ”Lumea ceţii ” e o matioşka fantastică, cu impenetrabile valenţe simbolic-magice: un râu care urcă mereu muntele teluricului, spre un pisc magic. Surpriză vine odată cu finalul romanului când, în loc să se cantoneze într-un loc liniştit, unde să-şi lustruiască uneltele clare de romancier şi să lege caii imaginaţiei într-un final apoteotic, autorul dezleagă brusc sacul plin cu iguane şi inorogi şi anunţă că acestă saga fantastic-reală, cum e romanul de faţă, e doar începutul unui ciclu romanesc, intitulat Gathanna Domhan, al cărui al doilea volum... ce nu pare a fi şi ultimul!... e un fel de lume a Lumilor, ce mai aşteaptă şi alte răsfrângeri! Aşadar ne aşteaptă o matrioşka romanească de tot interesul. Deocamdată cu ce avem în faţă, splendidul roman ”Lumea Ceţii”, aflat într-o filiaţie selectivă şi selectă cu ”Urzeala tronurilor” a lui George RR Martin sau cu ”Grădinile lumii” de Steve Ericson şi ”Numele Vântului” de Patrik Rothfuss, e documentul prim al unei splendide aventuri romaneşti, într-un periplu ce are la timonă un prozator demn de toată atenţia, creator de lumi deopotrivă cu valenţe fantastice şi reale care, într-o zi, suntem siguri, îl vor fixa definitiv în templul tot mai precar al Romanului.

GHEORGHE TRUȚĂ

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (XVI)

Exasperat şi revoltat de veşnicile pretenţii ridicate de nobilimea maghiară, arhiducele Franz Ferdinand de Habsburg (1863-1914) a avut o ieşire iritată: „*Ungurii au comis o lipsă de tact venind în Europa*”. Le amintea în acest fel de originile lor asiatice şi de ADN-ul lor fino-ungric străine continentului. Astăzi, în cadrul Uniunii Europene, Ungaria lui Victor Orban se dovedeşte la fel de lipsită de tact, face adică doar ce vrea ea indiferent de ce hotărăsc celelalte state. Dacă, după spusa lui Franz Ferdinand, cum că Ungaria a arătat lipsă de tact stabilindu-se în Europa, românii s-au dovedit mult prea toleranţi faţă de un vecin atât de arogant şi belicos lăsându-l, ba de voie, ba de nevoie să le încalce teritoriul până când s-au pomenit definitiv cu ei pe cap: ungurii - stăpâni, românii - slugi. În 1896, Budapesta a aniversat *Milenariul,* o mie de ani de când au pus mâna pe Transilvania. Cu vin de Tokay şi ceardaş în ciuda năpăstuiţilor de români. Ba, obraznic şi plin de sine, un grof ungur, proprietar la Poiana Sibiului, întâlnind un cioban cu zeghe moţească în spate care vizita expoziţia de la Budapesta, l-a întrebat: „Ei, nu te bucuri de sărbătoarea asta? S-au împlinit o mie de ani de când am venit în părţile Ardealului”. „O mie de când aţi venit Dumneavoastră, că noi am fost dintru început acolo”. Scena, povestită de Jean Bart în „Cartea Dunării”, are un aer de autenticitate, mai cu seamă că ardeleni şi moţi din Apuseni pribegiseră până şi în zona Tulcei, unde i-a văzut şi N. Iorga în una dintre călătoriile sale prin ţară.

Dacă ungurii au *comis lipsă de tact venind în Europa,* cum zicea arhiducele, românii au simţit din plin nenorocul de a fi o ţară latină într-o mare de popoare slave şi de a fi înconjuraţi de duşmani din toate părţile. Imensele bogăţii ale ţării de dincolo de păduri au stârnit lăcomia tuturor vecinilor care au dorit să se înfrupte din ele. „Ce bună plăcintă!”, vorba lui Marin Sorescu. Dintre toate vecinătăţile cele mai toxice au fost cele ale Ungariei şi ale Rusiei, cu specificarea că dominaţia celei dintâi a durat o mie de ani, mileniu în care au secătuit la sânge Transilvania, pe când Rusia/URSS a jefuit întreaga ţară şi nu o dată, ci de mai multe ori, dar cu intermitenţe. Cât ne-au spoliat turcii e mizilic pe lângă ce ne-au furat cele două vecine, dar mai întâi Ungaria, care a pus gheara pe o treime din teritoriul românesc. Chiar dacă oficial se dau comunicate de „bună vecinătate şi prietenie”, politica neoficială a Budapestei continuă să fie una revizionistă şi revanşardă, ea lasă să se înţeleagă şi subînţeleagă asta cu toate ocaziile şi prin toate mijloacele. Trebuie să fi absurd de naiv sau alăturea cu logica să iei de bun comunicatul dat de postul german ZDF cum că la 1 Decembrie 2018 România a sărbătorit „o sută de ani de la anexarea unei părţi din Ungaria”. Sic! Pentru un lucru e însă musai să le mulţumim ungurilor: au trezit în români conştiinţa naţională. În condiţiile unei existenţe normale, fără tragicele traume prin care au trecut timp de o mie de ani, era foarte probabil ca românii să fi acceptat federalizarea. Viaţa dusă sub dominaţia maghiară, ajunsă la limitele insuportabilului, le-a adus însă românilor aminte cine sunt şi al cui era în realitate pământul pe care trudeau până la epuizare. Conştiinţa naţională a devenit astfel patriotism, iar românismul o stare de spirit în numele căruia trebuiau să lupte, să apere şi să se apere, iar în final să-şi recâştige, odată cu Transilvania, dreptul de a fi stăpâni pe propriul pământ. La asta a dus politica maghiară, i-a deşteptat pe români din coşmarul pe care îl trăiseră o mie de ani. Cum stă scris într-o străveche cronică secuiască invocată de Milton G. Lehrer, *„Nenorocirea Transilvaniei totdeauna din ţara ungurească şi de la unguri i s-a tras”*. În biologie există o lege: animalul de pradă antrenează calităţile vânatului, saltul spectaculos al antilopelor Thompson a fost generat de atacul fulgerător al leopardului. Tot aşa şi cu ungurii, prin dispreţul şi ura lor milenară i-au făcut pe români conştienţi de identitatea lor, iar de aici până la lupta pentru recunoaştere, dreptate şi eliberare n-a mai fost decât un pas, acela din 1918.

Diabolicele presiuni ale legilor Apponyi prin care se urmărea maghiarizarea tuturor naţionalităţilor, dar în mod special a românilor, au creat situaţii aberante şi de un ridicol absolut precum acela în care românii ajunseseră să-şi declare ungureşte apartenenţa naţională: „En Olah voghuk”/Eu sunt român. Pentru adevărul istoric trebuie spus însă că nici saşii nu s-au purtat mai bine faţă de români, le arătau acelaşi dispreţ discriminatoriu, nu le îngăduiau să se aşeze în oraşele şi cetăţile săseşti, ci doar în afara zidurilor precum şatrele ţigăneşti, nu-i acceptau la lucru în nicio meserie şi-i alungau. Dacă se adaugă la astea şi interdicţia dintre secolele al XIII-lea şi al XIX-lea de a ridica biserici de zid, ci doar din lemn, başca de a practica religia ortodoxă în care românii fuseseră născuţi şi crescuţi - ortodoxia era considerată erezie - se creionează un tablou al umilinţelor la care aceştia erau supuşi. Avem azi o nemărginită admiraţie pentru arhitectura religioasă în lemn din Transilvania, dar uităm ce anume a generat acest fenomen. Puţinele biserici de zid ortodoxe ridicate în perioada cnezatelor şi voevodatelor, scăpate de furia „artileristului” Bucow (Densuş, Strei, Streisângioriu, Râu de Mori, Crişcior şi alte câteva), îi arată pe români la fel de buni constructori în piatră. Şi din nou se repetă povestea cu prădătorul şi vânatul... Am fost desăvârşiţi în arta lemnului pentru că ni s-a interzis secole la rând să punem mâna pe daltă şi mistrie.

Dubla situaţie de naţionalitate considerată inferioară, şi deci lipsită de drepturi, dar şi cea de iobagi, despre care un neamţ scria la sfârşitul secolului al XVIII-lea că „Supunerea şi înlănţuirea românilor este mai mult decât de robi”, i-a împins pe românii transilvăneni la gestul disperat al emigrării, mai întâi în Moldova şi Ţara Românească, mai apoi în Polonia, dar şi în alte ţări îndepărtate. Într-o călătorie în Asia Centrală, la un hotel din Alma Ata, un prieten a fost surprins să-l audă pe unul dintre angajaţi că-i vorbeşte într-o limbă română arhaică, greu de înţeles, dar română. Era evident după vorbă că emigraţia familiei sale nu era de dată relativ apropiată, din secolele al XIX-lea sau al XX-lea, ci mai veche. Fenomenul emigrării românilor din Transilvania nu era nou, ei începuseră a pribegi la scurt timp după cucerirea Transilvaniei de către unguri, însă nu avea aspect de fenomen de masă ci, mai degrabă, individual şi relativ moderat. Emigrarea s-a înteţit odată cu exploatarea cea mai nemiloasă şi începutul prigoanei religioase contra ortodoxiei. Ca mai întotdeauna, nefericiţii români s-au pomenit prinşi la mijloc, între ciocan - religia catolică - şi nicovală - calvinism, ambele ţintând trecerea forţată la o religie sau la cealaltă. Pe deasupra exista şi un conflict confesional între catolicismul habsburgic şi calvinismul nobilimii maghiare, ceea ce amplifica greua situaţie în care căzuseră fără voia lor românii ortodocşi. Multe şi mari rele au avut de îndurat românii de dincolo de Carpaţi, însă de la religia ortodoxă nu au acceptat să abdice. Totul era îndurat cu stoicism, nu însă şi renunţarea la Dumnezeul lor român şi ortodox. Că ziceau aceştia, *„gata suntem sângele să ni se verse decât legea părinţilor noştri să pierdem”*. Nu au bejenit doar iobagii şi „libertinii”, ci dimpreună cu ei şi preoţi, călugări ori maici, din care o parte s-au stabilit în Ţara Românească, cu precădere în mănăstirile din zona Argeşului şi Câmpulungului. Legătura ombilicală dintre cei care au trecut dincoace de Carpaţi şi cei rămaşi în Transilvania a continuat să funcţioneze în ambele sensuri. Cum legea împotriva bisericii ortodoxe interzicea hirotonisirea preoţilor şi călugărilor în Transilvania, aceştia erau hirotonisiţi în Ţara Românească sau Moldova, unii devenind ulterior mari feţe bisericeşti chiar acolo, alţii întorcându-se în locurile lor unde, cu toate interdicţiile, au continuat să propovăduiască legea străbună. Viitura austriacă din 1687, când a fost cucerită Transilvania de către Habsburgi, i-a adus odată cu ea şi pe iezuiţi care, de îndată au început politica de convertire la catolicism. „Care ca lupii răpitori ascunşi în piele de oaie se întrec fără încetare şi fără odihnă a amăgi şi duce în rătăcire poporul şi adevărata turmă a lui Hristos” (...), scria Ştefan Meteş. Efortul de catolicizare cu orice preţ a românilor, menit să contrabalanseze calvinismul şi lutheranismul nobilimii maghiare a fost disproporţionat faţă de rezultatele minime obţinute, drept care, până la urmă împărăteasa Maria Tereza a fost nevoită în 1759 să dea decretul de toleranţă. Mişcarea lui Sofronie din Cioara a fost motivată de noua tentativă religioasă acceptată de Vatican şi de curtea de la Viena: *uniaţia!* Cuprinzând întreaga Transilvanie, ba şi Maramureşul şi Sătmarul, ea a pus pe jar autorităţile austriece care se simţeau ameninţate, drept care au încercat să pună mâna pe călugăr. Ca şi alţi oameni ai bisericii transilvane, Sofronie a căutat scăpare în Ţara Românească, la mânăstirea Curtea de Argeş, unde a pribegit şi Naum Râmniceanu, călugăr cronicar a cărui familie se trăgea de loc din Jina.

Efortul de catolicizare cu orice preţ a românilor, menit să contrabalan-seze calvinismul şi lutheranismul nobilimii maghiare a fost disproporţio-nat faţă de rezultatele minime obţinute, drept care, până la urmă împărăteasa Maria Tereza a fost nevoită în 1759 să dea decretul de toleranţă.

Când s-au dezmeticit austriecii şi şi-au dat seama că prin emigrarea masivă a românilor era afectat însuşi bugetul, era prea târziu, iar încercarea de a-şi recupera iobagii s-a izbit de refuzul domnitorilor din Ţările Române de a-i preda. 24.000 de familii emigrate doar într-un singur an au făcut o gaură considerabilă în buget.

Bejeniţii în Valahia Mică şi Valahia Mare, adică în Moldova şi Ţara Românească au întemeiat sate ce poartă şi azi nume de Ungureni. Sau au ataşat numirea de Ungureni satelor deja existente în care s-au aşezat. Dacă în Ţările Române au existat numeroase aşezări care poartă acest nume, în Ungaria, după ştiinţa mea, nu există niciun sat Românеni, Românaşi sau Românuţi. Cu toate falsele argumente invocate de guvernele de la Budapesta, cum că românii ar fi dus-o mai bine în Ungaria decât în Ţările Române, că nu a existat în acest sens nicio emigraţie, iar lipsa unei astfel de toponimii pe teritoriul maghiar infirmă acest lucru. În schimb, denumirile de Ungureni şi mulţimea satelor cu acest nume dovedesc masivitatea emigraţiei în Moldova şi mai ales Ţara Românească. În volumul „Emigrări româneşti din Transilvania între secolele XIII-XX”, Ştefan Meteş face o impresionantă listă de sate care poartă numele de Ungureni, Ungurei, Unguraş, Unguriu sau Ungureţi. Numai în plasa Argeş sunt citate: Albeşti-Ungureni, Bădenii-Ungureni, Brăteni-Ungureni, Căpăţâneni-Ungureni, Cepari-Ungureni, Uda-Ungureni, Cerbu-Ungureni, Oieşti-Ungureni şi, ca să nu existe niciun dubiu, localitatea Valea Ungurenilor. Nu sunt singurele sate aşezate de transilvăneni în zona Argeşului şi Muscelului, pe lângă satele declarate ale ungurenilor, adică a celor veniţi din Ungaria de pe atunci, mai sunt satele Corbi, Galeş, Boişoara, Gânjeni, Crebleşti, Arefu, Şuici, Câineni, Bumbeşti, Racoviţa (aflat azi la periferia Piteştilor), Călineşti, Ciofrângeni şi Tăteşti. Cercetările toponimice pornite de ASTRA se dovedesc încă o dată cele mai bune dovezi istorice. Pe lângă toponime, nu-s de dispreţuit nici denumirile onomastice. „Dicţionarul onomastic al numelor de familie româneşti” al lui Iorgu Iordan dă la iveală cele mai pertinente dovezi privind fenomenul emigraţiei. Verbul „a bejeni”, cu toate variantele sale, provine din slavul „bejati”, care înseamnă a fugi. (Din păcate, „Dicţionarul limbii române” nu dă nicio explicaţie privind nici etimologia cuvântului şi nici înţelesul său.) Aşa au apărut nume precum Bejan, Bejancu, Bejenar, Bejenariu care arată fără niciun dubiu statutul celor care purtau şi poartă încă acest nume. Nu sunt singurele nume care dezvăluie fenomenul, există şi altele care dezvăluie şi locul de origine al celor bejeniţi în Moldova sau Ţara Românească. Nume ca Ungureanu, Unguraş, Ungur, Ungurelu, Ungurescu, Ungurici, Unguroiu, Ungurenaşu sunt frecvente în onomastica de familie românească, aşijderea nume precum Ardelean, Ardeleanu, Ardeluş, Mocanu, Moţ cu varianta Moţiu, Abrudean. Nume precum cele derivate din Ardelean sunt ceva mai recente, în sensul că ele au fost preluate de români după ce a fost schimbat numele Transilvaniei în Erdely/Ardeal. Celor emigraţi din Ungaria de atunci li se mai spunea şi „sudiţi”, cuvânt care înseamnă „supuşi”. Din cei 326 de sudiţi consemnaţi ca trăitori în Bucureşti în 1804, o mică parte erau austrieci, restul fiind români veniţi de dincolo de munţi. Nume ca Suditu, Sudiţeanu, Sudeţianu apar şi ele în dicţionarul lui Iorgu Iordan. Un neamţ, pe nume Sulzer, trăitor în Ţara Românescă între 1774 şi 1782, a consemnat în scris fenomenul emigraţiei. „Multe familii din Transilvania şi-au lăsat patria lor şi casa lor întreagă şi s-au aşezat aici (în Ţara Românească - n.n.) în timpul meu” (...) „8000 de fugari români, numiţi „ungureni”, s-au aşezat în timpul meu” (...) „N-au venit în ultimii ani şi nici deodată, ci cu diferite prilejuri”. Prin cuvântul „prilejuri” trebuie înţeles, cred, „persecuţiile” religioase şi înfricoşătoarea stare de exploatare a iobagilor, români îndeosebi, care anunţa iminenta răscoală a lui Horea.

hoinar

Lucid și rațional, în parametrii politici și sociali ai acelor timpuri, împăratul Leopold al II-lea, fratele lui Iosif al II-lea și al reginei Maria Antoaneta, s-a situat pe aceeași poziție ostilă față de nobilimea maghiară, lacomă, arogantă și potrivnică oricărei reforme, arătând în schimb oarecare înțelegere pentru nefericiții români. Asemeni lui Iosif al II-lea, Leopold i-ar fi încurajat pe români în revendicările lor, ba se zice chiar că „Supplex Libellus Valachorum” ar fi fost conceput și scris „cu îndemnul venit de la curtea din Viena”, prin asta înțelegându-se încurajarea împăratului. Moartea lui Leopold al II-lea survenită în condiții considerate cel puțin suspecte, a alimentat supoziții contrarii și unele nu chiar atât de fanteziste, dintre care n-a lipsit ura ce i-o purta nobilimea maghiară în contrast cu bunăvoința arătată de el românilor. Cel puțin acesta e subînțelesul comentariilor privind decesul său în condiții neelucidate nici până în ziua de azi. Tensiunile dintre dinastia habsburgică și nobilimea maghiară nu țineau doar de antipatiile reciproce - unul din punctele revoluției lui Kossuth era răsturnarea Habsburgilor de la putere! - ci și de diferențele și diferendele religioase: dinastia austriacă era catolică, nobilimea ungurească, calvină, lutherană și reformată. Un singur lucru le era comun, stoarcerea Transilvaniei de avuturile sale. Prinși între soclu și statuie, cum zic englezii, transilvănenii, cu toate eforturile lor de eliberare din strânsoare românii, n-au avut scăpare până în 1918. Abia atunci și-au putut hotărî destinul, abia atunci au putut respira ușurați de greaua dublă povară, abia atunci au devenit cu adevărat liberi și stăpâni pe pământul strămoșesc. Urmele tragediei prin care au trecut, cu toată strădania Ungariei de a le șterge sau a le face uitate, au rămas. Ele ies la iveală din lucruri dintre cele mai la vedere și mai simple precum toponimele sau numele onomastice românești. Neam de oieri și nu de porcari, cum le spuneau în bătaie de joc ungurii românilor (în bătrâna romanță se zice ceva de un „Ciobănaș cu trei sute de oi”, și nu cu trei sute de porci, iar în mitul fondator al poeziei românești „Miorița” e vorba tot despre o oaie „bârsană” și nu de un porc), ciobanii transilvăneni porniți în transhumanță purtau cu ei tradițiile și cultura populară românească. Ca să nu-și piardă rădăcinile, cum spunea Brâncuși. În aspra traistă a oierilor transilvăneni, ascunse printre merinde, duceau cu ei jalbe către domnitori, rapoarte și documente care dezvăluiau jalnica stare a românilor de dincolo de munți, cereri de ajutor și sprijin de la domnii pământeni din Țările Române. La întoarcere, în aceleași traiste sau ascunse prin caierele de lână, transportau comori de inteligență și cultură românească, cărți religioase sau de învățătură, ba și manuale școlare pentru frații ardeleni. În vizită în Apuseni, la Câmpeni, în 1905, N. Iorga a descoperit un octoih adus în 1631 de „pan Pașcul din Câmpeni” și de soția acestuia de la mânăstirea Ștefanca (apud V. Netea). Pe cât se vede, prin oieri sau drumuri făcute de particulari, cordonul ombilical ce lega Țările Române de Transilvania a continuat să funcționeze. Cât despre oieri, fără a fi învățat vreodată geografie, cunoșteau pe de rost potecile munților și drumurile din largul câmpiei, locurile bune de pășunat fie ele cât de îndepărtate - cu turmele lor au ajuns până la Marea de Azov și chiar în stepele din Kuban; așa analfabeți cum erau mulți dintre ei, știau să citească mersul stelelor pe crugul ceresc și mai cu seamă erau destoinici în prelucrarea laptelui, a brânzeturilor, a cărnii de oaie și a lânii. Vor fi purtat în traistele lor, pe lângă mămăligă și ceapă, și niscaiva slănină, însă neam de porcari nu au fost.

Mulți dintre oieri se întorceau la locurile lor de baștină, însă erau destui și cei care se hotărau să rămână, mai ales în zona Dobrogei și a Constanței. Nu au ajuns în Dobrogea doar oieri, ci și bejeniți care, cu timpul, s-au stabilit în aceste părți, uneori foarte îndepărtate de locul lor de baștină. Doar în județul Constanța, Ștefan Meteș a numărat 80 de comune așezate de ardeleni. Dorul de locul din care au plecat i-a făcut pe românii transilvăneni să le dea comunelor nume ardelenești precum Săcele, Sibioara sau Runcu. În plasa Traian se stabiliseră mulțime de „coloniști” care proveneau din Munții Apuseni, unii chiar din Câmpeni. După ce a trecut prin experimentele agriculturii socialiste „multilateral dezvoltate”, Dobrogea de azi seamănă cu o tipsie ruginită de atâta întrebuințare, însă odinioară ea era acoperită cu câmpii mănoase pe care pășteau iarba grasă și suculentă turmele oierilor transilvăneni. Plecați în lume cu oi puține, datorită priceperii și destoiniciei lor, mulți din aceștia s-au îmbogățit. Mai cu seamă mocanii ale căror turme numărau între cinci mii și zece mii de capete. Bineînțeles că nu toți au ajuns la astă bunăstare, dar până și cel mai umil și sărac avea ce mânca și umbla slobod fără teamă de persecuții și pedepse la care era supus în Trans-Ungaria doar pentru că era român. Acolo unde s-au așezat au întemeiat sate, comune și au ridicat biserici sau mânăstiri, după puteri. Este și cazul mânăstirii Cocoș din apropierea Tulcei, întemeiată de trei călugări în 1833, dintre care Visarion, de care pomenește Ion Ionescu de la Brad, era de loc din Făgăraș. Bisericuța inițială a mânăstirii era mai mult decât modestă, încropită din nuiele date cu chirpici. Prea iute perisabil, materialul din care fusese făcută n-a rezistat, după nici zece ani ea a fost dărâmată și zidită, iar surpată apoi din nou reconstruită. În 1911 încă mai exista vechea biserică a mânăstirii Cocoș, după acea dată nu mai știu ce s-a ales de ea, de mai există ori ba. Oierii bogați din Dobrogea au susținut întotdeauna bisericile, mai ales știind blestemata răutate la care supuseseră ortodoxia și lăcașurile de cult românești autoritățile austriece și ungurești. Unul dintre oierii transilvăneni stabiliți în Dobrogea, pe nume Hagi Nicolae Ghiță Poenaru, vestit pentru bogăția sa, văzând starea jalnică a mânăstirii, a ridicat pe speze proprii o biserică nouă, de zid. Cognomenul Hagi, care nu există în Transilvania, ci doar în zona Dobrogei și în Țara Românească, i se trage de la faptul că a făcut „hagialâc” fie la Sfântul Mormânt, la Ierusalim, fie de la vreun pelerinaj făcut la mânăstirea Sfetagora/Muntele Sfânt Athos. Mai degrabă de la cel de-al doilea, unde mulți români au făcut hagialâc. Biserica cea nouă a mânăstirii Cocoș (din apropierea Tulcei), cu hramul „Sfintei Treimi” a fost ridicată și sfințită în 1853, ulterior adăugându-i-se clopotnița și paraclisul „Adormirea” (apud N. Stoicescu). Hagi Poenaru, cum este adesea pe scurt pomenit, s-a călugărit și a trăit ca monah până la sfârșitul zilelor la mânăstirea Cocoș. În 1976, într-un periplu documentar-artistic ce cuprindea Dobrogea, Moldova și Bucovina, am vizitat mânăstirea Cocoș. După atâta chin și umblătură, bătută de un soare arzător, când am intrat în curtea mânăstirii mi s-a părut că am ajuns în rai. Biserica nouă apucase și ea să se învechească, că doar trecuseră de la înălțarea ei peste 120 de ani. Prin soliditatea construcției și unele elemente arhitecturale, ea amintea de originea transilvană a ctitorului ei. Curtea acoperită de iarbă contrasta cu zidurile albe ale bisericii. După vizită, la înapoiere, am mai întârziat prin curtea mânăstirii, dând ocol bisericii, studiindu-i arhitectura puțin obișnuită în aceste locuri. La un moment dat, atenția mi-a fost atrasă de un motan care se tot învârtea pe lângă doi călugări ce tăifăsuiau la o masă scundă cu trei picioare, de care felina se freca lingușitor. Până aici nimic interesant, doar că voinicul motan avea coada retezată. Impresionată de starea bietului motan, l-am întrebat pe unul dintre călugării ce se întâmplase cu sărmana ființă de rămăsese fără coadă. „Nimic, ce să se întâmple?, mi-a răspuns el privindu-mă bănuitor. „Când mâncam, motanul ne dădea cu coada lui lungă pe la nas, așa că, supărat, sfinția sa Ixulescu i-a retezat-o”. Minunată de logica monahică, n-am mai rezistat și cu toată mila pentru nefericitul cotoi ce mă ațintea cu ochii lui verzi încercând să dea din ciotul de coadă rămas, m-a pufnit râsul. Asta da soluție! Asta da milă creștinească! Bată-vă norocul să vă bată de călugări...

Zona Dobrogei, cu tot controlul otoman și cel austriac, a fost preferată de oierii care au emigrat aici, mai cu seamă de mocani și mărgineni. Deși timpul de ședere cu oile în Dobrogea era limitat de autoritățile otomane la doar jumătate de an, acești oieri aveau metodele lor de a ocoli legea: mituirea otomanilor și căsătoria cu vreo frumoasă romancă localnică. Atâta doar că niciuna nu rezolva definitiv problema șederii în Dobrogea. Otomanii le cereau românilor să aleagă: ori se declarau „raiale”, adică creștini supuși imperiului otoman, ori rămâneau „sudiți”, supuși adică împăratului austriac. Nici primul caz și nici al doilea nu erau o soluție bună pentru oieri, și otomanii și austriecii îi storceau de bani. Învățat cu răul, românul a găsit însă mai întotdeauna subterfugii prin care să iasă din nenorocita stare. Îngăduiți doar pentru șase luni, unii au rămas în Dobrogea chiar și 20 de ani, îmbogățindu-se, așa cum a fost și cazul lui Hagi Poenaru sau renumitul pentru bogăția sa Zaharia Blebea, ori Radu Jelea, din Săcele. Listele oierilor bogați din Tulcea sau din zona Constanței dată de Ștefan Meteș și C. Cioroiu (vezi „Călători la Pontul Euxin”, Ed. Sport-Turism, 1984.) e destul de consistentă. Dacă Dobrogea a fost aleasă ca zonă de emigrare de către oierii de la poalele Carpaților Meridionali dinspre partea transilvană, mulți țărani din jurul Sibiului, din Făgăraș, Săcele, în timpul persecuțiilor religioase din vremea împărătesei Maria Tereza au preferat, în condiții greu de imaginat și extrem de riscante, să se refugieze în zona Muscelului și Argeșului, unde s-au așezat. Este zguduitoare acea imagine cumplită invocată de Ștefan Meteș cu cele 15 familii moarte din cauza gerului lângă animalele lor, la locul numit Lespezi, descoperite abia în luna martie. Erau, dacă bine îmi amintesc, de loc din Jina. Din Jina se trăgeau și românii care s-au stabilit în comuna Corbi (Corbii de Piatră, de unde se zicea că se trage Ioan de Hunedoara!) și în comuna Domnești, ambele în județul Argeș. Originea acestora este trădată de portul și obiceiurile lor. La Corbi, în zilele de sărbătoare, acum vreo 30-40 de ani, mai puteau fi văzute fete cu părul retezat scurt, sub nivelul urechii, purtând o cochetă pălăriuță cu boruri mici și cu ciucuri, așa cum purtau fetele din Jina ori Drăguș. Bărbații, în schimb, își acoperă capul cu un clop țuguiat, cu boruri foarte înguste, ce abia se aține pe vârful capului. Eșecul revoluției de la 1848, care a dus la înăsprirea persecuțiilor contra românilor transilvăneni, au determinat emigrarea multora cam în aceleași zone, Argeș și Muscel, așa este cazul Albeștilor de Argeș.

E destul de ciudată dinamica și direcția emigrațiilor, nu doar în țara noastră, ci și din alte zone ale globului, ea pare să urmeze mișcarea de rotație a pământului, de la Est la Vest și din Nord în Sud. În ultima vreme, din cauze economice, Sudul a început să emigreze spre regiunile nordice care sunt și cele mai dezvoltate. Spre Vest, transilvănenii români n-aveau cum să emigreze, se împiedicau de unguri și austrieci, dușmanii lor de sute de ani. În schimb, Polonia a fost preferată de mulți dintre ei și chiar domnitorii alungați din scaun găseau loc de azil tot în această țară situată la nord de România actuală. Un fenomen special creat de moții emigrați după răscoala lui Horea este cel al *goralilor*/muntenilor, cum li se spune în poloneză. Urmând șira spinării Carpaților spre Nord, ei s-au așezat între Măgura Zipsului, a Arvei și Podhale. Celebra stațiune de ski de la Zakopane a fost populată de gorali încă și mai devreme, de prin secolul al XVII-lea. Un cunoscut filolog polonez, scriindu-i slavistului român Ioan Bogdan invocă originea românească a goralilor - „Amintește-ți că muzica și dansul goral sunt aceleași ca și la voi” (...) Celebrului botanist Alexandru Borza, fondatorul Grădinii Botanice de la Cluj, aflat cu o echipă de cercetători străini în Polonia, i-a sărit în ochi asemănarea dintre portul, arhitectura și arta goralilor cu cea a moților din Munții Apuseni. „Am vizitat case mai vechi, cu două încăperi numai și m-am crezut în inima Munților Apuseni, la Scărișoarea ori la Poșaga (...), forma și dispoziția mobilierului este curat românească”, scria Borza.

Intrând într-o biserică de lemn din apropiere de Zakopane, Al. Borza a fost frapat de similitudinile cu arta românească, cu pictura veche ce o împodobea: „Erau motive românești, culori românești deși mediul era de alt rit (catolic - n.n.). Ba, până și limba vorbită de gorali mai aducea oarecum cu româna. Nu o dată m-am trezit că agrăiam românește (cu) goralul - călăuză și rămâneam surprins când primeam răspuns într-o limbă neînțeleasă de mine”. Într-un ungher al creierului, deștărați gorali mai păstrau o vagă amintire a limbii materne, o înțelegeau parțial, dar nu mai știau să răspundă.

Ștefan Meteș și-a intitulat volumul „Emigrări românești din Transilvania din secolele XIII-XX” și asta pentru că termenul „emigrări” este modern și atotcuprinzător în ce privește fenomenul părăsirii țării. În realitate, sunt felurimi de trepte istorice și motive de a pleca din propria patrie. Termeni precum „pribeag”, „bejenit”, „fugit” și „emigrat” par a fi sinonimi. Par doar, pentru că în realitate există diferențe sau nuanțe care îi separă și care corespund, fiecare din ei, unei situații istorice concrete. Pribeagul este un rătăcitor de bunăvoie și fără opreliști, oricum „nu de prea mult „bine”; bejenitul părăsește țara din cauza persecuțiilor politice; „fugitul” sau „rămasul” este disperatul perioadei comuniste care își riscă viața în căutarea libertății în primul rând; în fine, emigrantul este motivat doar economic, el caută bunăstarea. În perioada comunistă erau frecvent folosiți termenii „fugit” sau „rămas” și niciodată „emigrat/emigrant”. Nimeni nu mai folosește însă acești termeni pentru cele patru milioane de români care au părăsit România după 1989, aceștia sunt emigranți. Fenomenul nefiind doar de natură lingvistică, ci și de natură social-economică, și mai cu seamă istorică, ar merita să fie studiat și aprofundat prin aceste patru categorii.

Neam de oieri și nu de porcari, cum le spuneau în bătaie de joc ungurii românilor (în bătrâna romanță se zice ceva de un „Ciobănaș cu trei sute de oi”, și nu cu trei sute de porci, iar în mitul fondator al poeziei românești „Miorița” e vorba tot despre o oaie „bârsană” și nu de un porc), ciobanii transilvăneni porniți în transhumanță purtau cu ei tradițiile și cultura populară românească.

Gheorghe Barițiu

hoinar

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești și Grupul de Studiu Budist „Tara Albă" al Fundației pentru Păstrarea Tradiției Mahayana au organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, prezentarea volumului cu titlul „Dincolo de religie. Etică pentru o lume mai bună", semnat de liderul spiritual al Tibetului, Dalai Lama. La evenimentul editorial, susținut de promotorul cultural Alexandra Grigorescu, a avut o intervenție tematică, în direct, prin internet, călugărul tibetan Geshe Dondrup Tsering, profesor de specialitate la Institutul de Studiu al Budismului din Italia. „Etica seculară, în accepțiunea autorului, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, în anul 1989, are doi piloni: Recunoașterea aspirației comune la fericire și evitarea suferinței și înțelegerea interdependenței ca trăsătură-cheie a realității. Cele mai înalte valori umane sunt iubirea altruistă, compasiunea, toleranța, onestitatea, deschiderea spre a face bine. Compasiunea necesită o mare forță morală, tărie de caracter, și nu acceptarea nedreptății, iar iertarea, care are un uriaș efect eliberator, presupune să găsim calea de a trata nedreptatea, numai prin non-violență", au menționat vorbitorii, pe marginea noii apariții editoriale.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, un dublu eveniment: colocviul cu tema „Ianuarie, natură și literatură" și expoziția de desen, cu titlul „Desene cu emisfera dreaptă", de Adina Perianu. Acțiunile s-au înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Armonie și stil de viață", susținut periodic de dr.ing. Adina Perianu, specialist în horticultură. Colocviul s-a dorit un omagiu adus poeților care s-au născut, ori au plecat în eternitate, în luna ianuarie, și despre care au luat cuvântul invitații amfitrioanei: scriitorul Mihail Ghițescu, poetul Constantin Teodor Craifaleanu, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu, profesoara și poeta Monica Mihaela Minescu, publicistul Gheorghe Mohor, artistul plastic Constantin Samoilă. Despre expoziția de desen, Adina Perianu le-a spus celor prezenți, că lucrările au fost realizate în urma unui curs de dezvoltare personală, care a ajutat-o să depășească deprimarea care o încerca, după pensionare. Specialistă în horticultură, Adina Perianu susține că viața poate fi frumoasă la orice vârstă, dacă sunt identificate ocupațiile potrivite.

Lansarea volumului de poezie cu titlul „Dreptul la iubire", de Dan Drăgoi

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Crescătorilor de Păsări și Animale Mici „Dealu Viilor" au organizat la Casa Cărții, în perioada 11-13 ianuarie, Expoziția Județeană Argeș de Păsări și Animale Mici. Evenimentul, aflat la prima ediție a reunit peste 20 de crescători de necuvântătoare din tot județul. Manifestarea, coordonată de președintele asociației, Adrian Stanciu a adus în atenția celor interesați, mai multe specii de porumbei, găini de rasă, fazani și iepuri de rasă. Vizitatorii au mai avut prilejul să-și achiziționeze exponatele preferate, primind recomandări de specialitate de la organizatori.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș au sărbătorit Ziua Culturii Naționale, printr-un medalion literar-muzical, desfășurat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. Evenimentul a debutat cu un recital muzical, oferit de cantautorul Tiberiu Hărăguș și membri ai Grupului Folk P620, care au interpretat piese dedicate lui Mihai Eminescu, precum și melodii pe versurile Luceafărului poeziei românești. Au continuat membri și simpatizanți ai ligi, care au prezentat creații proprii, și au susținut intervenții tematice, toate închinate poetului nepereche, de la a cărui naștere s-au împlinit 169 de ani. Poetul Nicolae Braniște, poeta Simona Vasilescu, fotoreporterul Alexandru Oprea, publicistul Gheorghe Mohor, poetul Constantin Teodor Craifaleanu, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu și președintele LSR Filiala Argeș, poetul Adrian Mitroi au delectat cu prestația lor, publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, și alți iubitori ai culturii naționale.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, prezentarea volumului de eseuri „Întâmplarea ca o viață de om" și cartea de poezie „Vârstele umbrei", semnate de Paula Romanescu. Evenimentul, moderat de poeta Denisa Popescu, a reunit un auditoriu format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și admiratori ai autoarei. Cu acest prilej, distinsa invitată a susținut o prelegere lirică, despre opera eminesciană, cu punți literare către propriile creații, precum și ale autorilor preferați. Născută în localitatea Țuțulești, din județul Argeș, Paula Romanescu a absolvit Facultatea de limbi romanice și clasice, din cadrul Universității București și este membră a Uniunii Scriitorilor din România. A publicat numeroase volume și studii literare în limbile română și franceză, pentru care a primit numeroase premii și distincții, remarcabil fiind Meritul Cultural în Grad de Cavaler.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, prima ediție din anul 2019, a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Față în față cu eroii din cărți". La evenimentul, inițiat și coordonat de redactorul-șef al revistei literare Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu, a fost invitat inginerul Dan Necula, trainer auto. Erou al unor cărți despre motorsportul românesc, semnate de Nicolae Cosmescu, Dan Necula a absolvit Facultatea de Mecanică la Institutul Politehnic București, a coordonat diverse departamente în industria auto și a participat la numeroase curse atomobilistice, contribuind la îmbunătățirea unor modele auto. Distinsul invitat își amintește cu plăcere despre activitățile desfășurate de-a lungul timpului și are o serie de sfaturi utile pentru șoferi. „Totul pleacă de la nivelul bun de concentrare la trafic, care trebuie exersat câteva luni", subliniază Dan Necula.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, seara de muzică și poezie, sub genericul „Porni Luceafărul", eveniment desfășurat în cadrul Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". Manifestarea, coordonată de scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu a fost susținută de elevi de la Colegiul Național I.C.Brătianu. Sub îndrumarea profesoarei de limba și literatura română, Gabriela Georgescu, tineri studioși de la profilul matematică-informatică au oferit interpretări fascinante ale operei eminesciene, din perspectiva aplecării către matematică, fizică și astronomie a poetului nepereche. „Poeme precum Scrisoarea I, La Steaua, sunt dovezi clare privind viziunea lui Mihai Eminescu despre geneza și evoluția universului", au subliniat tinerii. În completare, elevi de la Brătianu, pasionați și de muzică, au susținut recitaluri la pian, dedicate împlinirii a 169 de ani de la nașterea Luceafărului poeziei românești.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" și redacția revistei-document Restituiri Pitești a sărbătorit Unirea Principatelor Române, prin colocviul cu tema „160 de ani de la Mica Unire". Dezbaterea, care s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma", a fost susținută de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, lector univ. dr. Marin Toma și de prof. dr. Elena Ștefănică, din cadrul Inspectoratului Școlar Județean Argeș. Distinșii istorici au abordat contextul european, în care s-a înfăptuit Mica Unire, etapele și semnificația evenimentului de la 24 ianuarie 1859, atunci când s-au pus bazele statului român modern.

■ Centrul Cultural Pitești a demarat proiectul de dezvoltare personală, sub genericul „Personalitatea de la A la Z", inițiat și coordonat de psihologul-clinician Camelia Dragomirescu. Prima ediție, desfășurată în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții a avut tema „Alfabetizarea emoțională" și a fost susținută de Camelia Dragomirescu și asistenții săi: Alin Lavu, Mihaela Matei și Luminița Scoroja. Emoțiile sunt normale și pot fi clasificate: furie, bucurie, frică, tristețe. Ele trebuie exprimate pentru a nu se acumula, trebuie acceptate, recunoscute, spre a ne autoregla. Metodele de autoreglare constau în: amânarea hotărârii, detașarea, exprimarea insistentă și flexibilitatea, au fost principalele linii ale dezbaterii interactive, la care au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, studenți la psihologie și alte persoane preocupate de dezvoltarea personală.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, lansarea volumului de poezie cu titlul „Dreptul la iubire", de Dan Drăgoi. La evenimentul care a reunit un public numeros, format din membri ai familiei, prieteni, și alți cititori, au luat cuvântul poeta Denisa Popescu, directorul revistei de literatură *Cafeneaua literară*, poetul Virgil Diaconu, redactorul-șef al revistei de cultură *Argeș*, scriitorul Dumitru Augustin Doman, Înalt Prea Sfințitul Calinic, arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, artistul plastic Constantin Samoilă și autorul. Atmosfera a fost animată de interpretul de muzică folk-hop Octavian Dărmănescu, care a susținut un recital liric, pe versurile lui Dan Drăgoi. Născut în comuna Aninoasa, satul Slănic, din județul Argeș, Dan Drăgoi a absolvit Facultatea de Horticultură din București în anul 1978, are titlul de doctor în horticultură din 1996, și este pasionat de literatură, fapt pentru care a condus un cenaclu studențesc, în cadrul facultății pe care a urmat-o. A debutat editorial în anul 1978, cu volumul de versuri „Dreptul la demnitate", iar acum, și-a lansat a 5-a carte de poezie.

■ „Sănătate prin spiritualitate" a fost tema dezbaterii interactive, susținută de medicul de medicină holistică, Mariana Constantin, la Centrul Cultural Pitești. Evenimentul s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală, sub genericul „Viața merge înainte", inițiat și coordonat de poeta Simona Vasilescu. Distinsa invitată a vorbit despre încercările care i-au schimbat viața, modul de gândire și cariera, devenind din medic pediatru, medic de medicină holistică și alternativă. „Iubirea și iertarea vindecă, dacă nu poți ierta, gândește-te că duci toată viața acea persoană în spate. Și orice emoție provoacă blocaj energetic; este foarte multă lume bolnavă, dar boala este cel mai bun prieten, pentru că semnalizează că avem o problemă. Din păcate, suferința este singura care ne ajută să evoluăm, ca să conștientizăm ce greșeli am făcut. Atunci vine vindecarea. Trupul este templul sufletului și trebuie să avem grijă de ambele prin iubire, dăruire, stil de viață corespunzător", le-a spus celor prezenți, medicul Mariana Constantin, acompaniată de intervențiile pline de miez și sens, ale poetei Simona Vasilescu.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația literară Liviu Rebreanu au organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, un recital de poezie din creația eminesciană, în limbile română, franceză, maghiară, rusă și esperanto, sub genericul „Eminescu și noi". Manifestarea a fost susținută de poetele Denisa Popescu și Allora Albulescu, având-i invitați pe Iulia Guțu, bibliotecară la Colegiul Național I.C.Brătianu și pe traducătorul Iosif Nagy. Tot în memoria poetului nepereche au oferit un recital muzical, medicul cardiolog Adrian Tase și fiul său, studentul Andrei Tase.

■ „Utilizarea eficientă a mijloacelor media digitale în cadrul orelor de predare" a fost tema dezbaterii interactive, organizată la Casa Cărții, de Centrul Cultural Pitești și de Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Acțiunea s-a înscris în proiectul Multicultural Erasmus+, sub genericul „Instrumente media inovatoare", coordonat de profesoara de limba franceză Corina Ciobanu. La eveniment au participat elevi și cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și de la instituții similare din Italia, Grecia, Portugalia, Lituania și Turcia. În satul global în care trăim, se impune folosirea instrumentelor media inovatoare, astfel încât tânăra generație să comunice eficient, să folosească în mod corespunzător camera foto, video, spre a realiza materiale informative, atât de necesare actului de învățământ modern, este mesajul participanților la dezbatere.

■ „Noi Doi" este titlul noului volum de versuri, lansat de medicul-poet Adrian Mitroi, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. Evenimentul editorial, organizat de Centrul Cultural Pitești în colaborare cu Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș a fost coordonat și moderat de redactorul-șef al revistei literare Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu. Despre autor și creația sa literară au luat cuvântul poeta Simona Vasilescu, artistul plastic Constantin Samoilă, profesorul Vasile Ghițescu, care au susținut și o lectură din noua

actualitate

carte, semnată de Adrian Mitroi. Originar din Pitești, de profesie medic veterinar, autorul are chemarea condeiului, fiind implicat în viața culturală a urbei. Din anul 2017 este președintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș. Până acum, și-a lansat cinci volume de poezie, toate la Centrul Cultural Pitești. „De fiecare dată când lansez o carte, mă gândesc mult, dacă nu cumva trebuia să o scriu în alt fel, probabil sunt un perfecționist, dar, oricum, vreau să le primiți ca hrană pentru suflet", a mărturisit vizibil emoționat, Adrian Mitroi.

■ Titi Aur a venit la Centrul Cultural Pitești. Multiplul campion național la raliuri a fost invitat de Centrul Cultural Pitești, pentru a participa la un dialog pe teme de automobilism, acțiune care s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Față în față cu eroii din cărți", coordonat de redactorul-șef al revistei literare Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu. Erou al cărților despre motorsportul românesc, semnate de Nicolae Cosmescu, celebrul Titi Aur a delectat auditoriul, cu o savuroasă prelegere despre parcursul său automobilistic, dar și cu recomandări interesante privind siguranța în trafic. Născut în municipiul Bârlad, cu domiciliul actual în localitatea Corbeanca, din județul Ilfov, Titi Aur este absolvent al Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, multiplu campion la întreceri de raliuri la nivel național și internațional. „Toți conducătorii auto trebuie să conștientizeze la ce pericole se expun atunci când se află în trafic, iar posesorii de mașini noi, să înțeleagă faptul, că noua tehnologie obligă la un alt fel de șofat", a subliniat Titi Aur.

CARMEN ELENA SALUB

„Față în față cu eroii din cărți": Titi Aur

De Sfântul Andrei, spre mânăstirea Oașa...

(urmare din p. 32)

altora, slăbiciunea, ispita, boala sau sărăcia, numai cu un suflet puternic, luminat de rugăciune, poate fi înlăturat". Am citit, amândoi, cu luare aminte îndemnurile de la intrare și ne-am îndreptat spre Biserica de lemn. Era închisă. Curtea interioară era plină de studenți și studente îmbrăcați în costume populare ce păreau prinși într-o aparentă mișcare browniană. Forfota cea mai mare era la magazinul mănăstirii. Acolo era cald și bine iar, în surdină, se auzeau colindele românești. De jur împrejur pereții erau tapetați cu cărți. Am întârziat peste măsură, zăbovind lângă o seamă de volume pe care mi le-aș dorit să le am și acasă. În cele din urmă mi-am cumpărat „Ordinea spirituală", un prim volum din seria de „Sociologie și etnografie românească" girată de Ernest Bernea, „Două milioane de kilometri în căutarea Adevărului" de Klaus Kenneth și „Nebunul" lui Savatie Baștovoi. "Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre: este cu neputință să nu găsești ceva pe gustul și spre folosul tău" era reclama, de pe ultima pagină, a editurii Cathisma. Am vrut să mă conving. Am deschis cartea lui Baștovoi la întâmplare și am citit: "Nebunule, de ce zici că nu-i bine să te iubească oamenii? Eu zic că e bine." Muza căzu pe gânduri, apoi fața ei se întunecă, pentru că își dădu seama că pe ea nu o iubea nimeni și că dragostea aceasta de care vorbea era numai în mintea ei. Își aminti de rana care încă o mai durea... Apoi a răsfoit mai multe cărți dar în cele din urmă și-a luat o sticluță de mir și o agendă mică, roșie, cu foile albe ca neaua de afară și care avea, pe copertă, însemnele mănăstirii. Am vrut să-i ofer ceva, orice și-ar fi dorit, dar m-a refuzat ferm. Parcă ar fi vrut, la un moment dat, să-și ea un săpun dar lavanda nu se simțea prea tare așa c-a renunțat. A ieșit și m-a așteptat afară. I-am luat o icoana mare, „Fecioara cu pruncul", ce părea ștearsă de vremuri potrivnice și de intemperii. Era asemeni celor și văzute la Andrei Rubliov. I-am oferit-o din toată inima, a zis că-i place ...

Am intrat în Biserica primilor creștini și am întâlnit două creștine

Înainte de a ieși pe poarta mănăstirii am văzut o altă poartă, de piatră, ce părea o invitație în a intra sub pământ. Am pășit pe culoarul strâmt și auster care, în capătul lui, se transforma într-o biserică simplă, așa cum or fi fost și bisericile primilor creștini. O femeie vindea lumânări, alta scotea praful din mochete, cu un aspirator ce torcea, liniștit, ca o pisică aflată la adăpost de frigul de afară. Ne-am închinat la cele sfinte și am pornit spre Dacia noastră aflată în parcare. „Crezi c-o să-ți iasă reportajul?", m-a întrebat ea. „Nu cred". „De ce?" „Pentru că n-am apucat să stau de vorbă cu oamenii. Și nici cu tine..." Afară, zăpada se așternuse, la orele serii, într-un strat consistent. Când să urcăm serpentinele am observat că cei de la Drumuri și-au făcut datoria. Au pus un semn care interzicea categoric circulația publică pe drumul nostru de întoarcere. Dacă ne-am fi întors pe ruta ocolitoare ne-ar fi prins noaptea. Noaptea aceea... Am riscat și am fost primii (și ultimii) care au lăsat urme pe albul acelei prime zăpezi a iernii noastre. Am mers încet, cu frâna de motor, ca să nu derapăm. Pe copacii din jur am văzut, din loc în loc, anunțuri cu numere de telefon, în cazul că mai sperai, în acel pustiu alb, să te mai tracteze cineva. Când am ajuns la prima răscruce de drumuri, locul de unde până acasă mai aveam doar vreo 30 de km, am oprit mașina și am pus luminile de avarie. Am scos din portbagaj o baghetă franțuzească, un cașcaval olandez, o suncă praghează și ridichi roșii, autohtone, crescute în pământul nostru încărcat de legende. Le-am cumpărat, prevăzător, de la unul din supermarket-urile care ne-au făcut prizonier orașul. Muza a făcut, cu degetele ei lungi și delicate, câteva sandviciuri. Am mâncat pe săturate și apoi ea a devenit euforică. A râs de toate și de toți. De toți înafară de ea. I-am atras atenția că, în literatură, eroinele care refuză să vadă în băieții buni niște intelectuali rasați, delicați și dezinteresați (care roiesc în jurul lor ca niște sateliți - naturali sau artificiali - pe orbita unei planete) sfârșesc, de obicei, în brațele și, uneori, pumnii unor personaje rele care nu le merită. E adevărat că și scriitorii sunt, atunci când le hotărăsc soarta, extrem de sadici. Înainte de a intra în oraș, m-a rugat s-o las undeva în zona primului sens giratoriu. A sunat-o unul, Lupu, și voia ca drumul până acasă să-l facă pe jos. Peste puțin timp am primit un sms de la ea. „De ce m-ai speriat cu viitorul meu partener imaginar? Una din fricile mele e că viața mea va fi groaznică. Nemernici mai sunteți voi, bărbații!" Am rămas singur. A fost, oare, o zi ca oricare alta? A fost o zi specială? Sfântul Andrei a deschis, în cele din urmă, cerurile sau le-a lăsat, în plata Domnului, închise? Așa cum au fost și buticurile de pe drumul nostru spre mănăstire? Mi-am adus aminte că, odată, demult, l-am cunoscut pe un italian venit în Vale odată cu deschiderea minelor. Eu eram copil, el era la apusul vieții. Am încercat să-mi amintesc ceea ce mi-a spus atunci...

Signor Pittini Guido, cabanier din Valea Frumoasei

Eu am fost omul de mare încredere care a avut grijă de casa pe care Ceahlăul literaturii noastre și-a ridicat-o pe unul din malurile de pe Valea Frumoasei. Am venit cu mai mulți prieteni din Venezia Friuli ca să lucrăm, ca meșteri neîntrecuți în lucrări de artă, fie în piatră, fie în lemn, în pădurile ce înconjurau, de jur împrejur, Carbon Valley. Așa am ajuns, după ce puterile m-au mai lăsat, să rămân, *in silva oscura*, ca să am grijă, departe de ape și de casă, de rodul acestui pământ. Pe Valea Frumoasei, lângă bradul strâmb, Maestrul a stat ascuns, pe timpul războiului, hălăduind printre jivine, păsări și pești. I-am cunoscut pe toți cei 11 copii ai marii lui familii. Din păcate, unii dintre ei s-au prăpădit nevârstnici. Cel mai mult l-a prohodit pe Mihu, cel căzut la datorie după ce, oficial, războiul se cam sfârșise. Scriitorul a fost ucenic-păstrăvar cu undița pe Valea Sebeșului, călăuzit de un prieten meșter, inginerul Ianoși. A deprins tainele vânătorii de la Ieronim Stoichiță, meșterul cerbilor. Îmi repeta mereu, în orele noastre de taină, că dacă nu simți pe fruntea aburită vântul înălțimii, dacă nu-ți trece prin toate încheieturile acea trudă plăcută, soră cu frământările prăpăstiilor și dacă nu adormi în descântul pământului - eliberarea din monotonia vieții, totul e o minciună. Și mai adăuga că a duce acolo sus, către stele, viața noastră mică, cea de toate zilele, e o profanare. După război, proprietarul casei rămânea mult timp în Capitală, unde se ocupa de înștiințări și cereri în legătură cu comorile noastre sau străbătea țara-n lung și lat, ca să mai înființeze niște biblioteci pentru popor. Atunci, îndrăzneam și eu să mă trântesc în patul lui imens și să visez cu ochii deschiși. Mă gândeam atunci, *in mezzo del camin de la mia vita*, că nu l-ar fi durut mâna pe Marele Maestru dac-ar fi început o poveste de pe Valea Frumoasei așa cum a făcut-o în „Mirajul" dedicat lui George Topârceanu: „Cum pretine? Nu-ți mai aduci aminte de Moș Procor? Și de alte umbre ciudate, după ce am intrat în Țara de dincolo de negură?" Ce frumos, *cari amici*, ar fi sunat: „Cum pretine? Nu-ți mai aduci aminte de signor Guido Pittini? Și de acele umbre ciudate..."

Epilog analog

I-ar fi fost, oare, greu, Muzei să se pătrundă *de-acel farmec sfânt ca noaptea candelă s-aprindă iubirii pe pământ*? Ce, parcă o durea mâna? Ajuns acasă, am parcat mașina în spatele Bisericii Philadelphia, sub crengile unui copac încărcat de zăpadă. Am vrut să scot cheia din contact dar tocmai atunci un alt italian a început să cânte, parcă la comandă, ***Sono cose della vita*** și nu m-am îndurat să-i opresc povestea. ***Sono cose della vita/ Ma la vita poi dov'è, dov'è, dov'è?/ Sunt ale vieții lucruri inerente/ Dar viața unde e, unde e, unde e?*** Chiar așa: unde mai e? ....
P.S.Pentru amatorii de statistici, tocmai ați citit, mai sus, un text de fix 3333 cuvinte. *Sono parole della vita...*

Nota redacției:
*O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Argeș** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu picturi de Ion Țuculescu.

actualitate

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

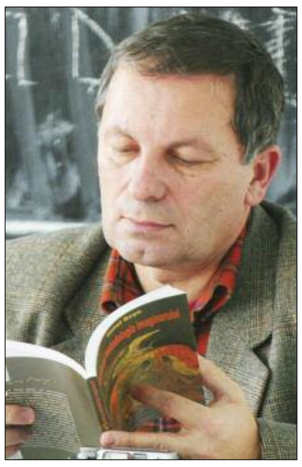
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2019, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilier editorial:
NICOLAE OPREA
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

„Cum pretine? Nu-ți mai aduci aminte de signor Guido Pittini? Și de acele umbre ciudate...”

De Sfântul Andrei, spre mânăstirea Oașa, în căutarea unui „Italiano vero” și a unei Muze pe care n-o prea iubeau oamenii

Am aflat de la un francez, nu foarte faimos, dar cu un ascuțit spirit de observație că femeile ar fi niște copii cu sufletul himeric. Ele cred în Făt Frumos, în zâne, în glasul miresmelor și al vântului. Sunt gata să se spovedească și unor pisici (nu neaparat aristocrate), și unor porumbei voiajori ce-și fac veacul pe la fereastra lor, și unui câine aflat la răscuce de drumuri (și de vânturi) și pot să-i zâmbească, cu subînțeles, chipului lor misterios pe care și-l oglindesc în orice luciu de apă. Numai lumea, moda, teatrul, flirtul sau dragostea de sine le mai absorb, cât de cât, de la idealul personal. Pentru că ținta lor majoră, niciodată mărturisită, e să placă bărbatului. Abia când se îndepărtează de oraș și dacă se află într-o situație-limită (adică fără soț, amant sau tată) redevin ele însele.

“Du-mă la mănăstire”, mi-a zis ea...

Când Muza Difuza m-a rugat s-o duc la mănăstire am bănuit c-ar fi vorba doar de vreo replică faimoasă. A zis că mă înșel și că asta era chiar dorința ei. Am cedat ispitei deși eu nu mă regăseam în situațiile-limită descrise mai sus. Nu-i eram nici soț, nici amant, nici tată. Un tovarăș de drum, ca mulți alții, într-o zi de sărbătoare. Ceea ce pierdeam din aceste motive obiective mi-am zis c-aș fi putut compensa, din punct de vedere spiritual, pe un alt plan, mult mai subtil și mult mai înalt. De cum a intrat în mașină, Muza a devenit, brusc, inabordabilă. Era asemeni Sfinxului din Carpați, Sfinxului suedez (cum i se zicea în epocă Gretei Garbo) sau acelui comic din filmul mut, dotat cu o față imobilă pe nume lui Buster Keaton. „Să nu te dai la mine că mă enervez!”, m-a avertizat ea. Drept pentru care n-a renunțat nici la paltonul ei cu motive geometrice, în alb-negru, cu zig zag-uri potrivite sufletului ei bulversa(n)t și nici la rucsacul pe care l-a ținut în poală tot drumul. Potrivit finei observații a acestui vajnic reprezentant al spiritului galic, citat mai sus, când femeile redevin ele însele se insinuează aproape de obiecte (inclusiv de cele de cult), de animale, de flori încât se topesc, parcă, în viața acestora, le grăiesc și, paradoxal, par a le înțelege. Doar pe tovarășii lor de călătorie se cred îndreptățite să-i privească de sus, să-i ignore și să-și vadă de ale lor.

Cu Frumoasa, viforoasa, în căutarea văii cu același nume

Am plecat de acasă, la 10 dimineța, în Ziua Sfântului Andrei. (“Oare n-ar fi bine s-o lăsăm pe mâine cu mănăstirea? Aș vrea să citesc, îi fi având și tu treabă...” „Nu, mâine am alte treburi!” „Bine, mă trezesc. Off, câtă cruzime, așa ceva...”) Am mers spre izvoarele Jiețului, am trecut pe lângă Cabana Mija, cabana Groapa Seacă, am lăsat în urmă o mănăstire ridicată de un localnic căruia i-au mers strună afacerile cu statul și am ajuns, după 29 km, la Obârșia Lotrului. Eram la o primă răscruce de drumuri. Până la Voineasa erau 41 de kilometri, până la Rânca - 23, până la Novaci - 40 iar, în direcția opusă, Ski Resort Transalpina era la doar 8 km. Nu ne interesa niciuna din aceste destinații. Voiam să ajungem la Mănăstirea Oașa dar nici un indicator rutier nu ne arăta direcția încotro ar fi trebuit s-o luăm. Am coborât, am vrut să ne lămurim dar era locul era pustiu. Singura construcție din zonă, un magazin închis, avea afișat un număr de telefon pentru cazuri extreme. Un câine amărât și flămând nu avea nici măcar puterea de a mai da din coadă. O făcea rar, ca limbile unui ceas de perete rămas fără baterii. Mi-am adus aminte c-aș putea să-mi activez gps-ul, l-am pornit dar refuza, cu încăpățânare, să-mi ia în considerare o destinație ce începea cu “Mănăstirea” nu știu care... Are și gps-ul demnitatea lui: el avea nevoie de o localitate concretă și nu de un obiectiv spiritual. Mi-am adus aminte că, la fiecare călătorie, îmi cumpăram câte o hartă care să-mi ajute gps-ul în chestiunile geografice de ansamblu. Cumpărarea repetată de hărți din stațiile de benzină nu o fac dintr-un masochism evident ci din cauză că le pun bine și apoi nu mai știu unde le-am pus. Muza îmi cercetează bordul și dă de-o hartă cu “Mânăstările din România” care, minune, se afla chiar acolo unde ar fi trebuit să fie. Așa am aflat că ar fi bine să ajungem pe drumul ce duce la Șugag, județul Alba. Pe drum ar fi trebuit să întâlnim Pasul Tărtărău și, mai încolo, să dăm de Intersecția Tărtărău. La dreapta intersecției, începea sinuoasa și viforoasa Vale a Frumoasei iar în stânga erau Vârful lui Pătru (2130 m) și Șurianu (2050 m). Mai sus, urmând drumul 67C, am fi putut ajunge chiar și la Popasul Regelui sau la Masa Jidovului dar nu ne-am propus să ne aventurăm chiar atât de departe...

Un popas fără interioare dar cu oameni de onoare...

Pe drum, Muza ar fi vrut să bea o cafea. Era pustiu și-napoi și-nainte. Un drum cu serpentine de o măreție albă de-ți tăia răsuflarea era copleșit de o zăpadă proaspătă, netulburată de vreun pas de om, de jivină, de cal sau de mașină. Brazii înalți, aflați de-o parte și de alta a drumului, se aplecau spre șosea părând a face niște reverențe albe tuturor celor care se încumetau la drum pe o asemenea vreme. Asta făcea ca înaintarea Logan-ului să se facă cu viteza unui melc înșelat de vremea de afar’. La orizont se arată, în cele din urmă, o construcție de lemn ce părea a fi locul izbăvitor. Era Popasul Novaci. Am oprit și în fața noastră au apărut doi oameni ai muntelui, amabili din care afară, dar care ne dau o veste proastă: încă n-au reușit să-și termine interioarele. (Bine că le-a terminat arhitectul Alexandru Andrieș. E o trimitere subtilă, pentru cunoscători, la CD-ul cu același titlu...n.a.) Toate interioarele popasului erau proiectate să fie din lemn masiv și ei așteaptau, plini de speranță, o echipă de meșteri din Bistrița ca să-și termine lucrarea. Oamenii aveau banii necesari, totul era doar o chestiune de timp. „Știți, cumva, unde e cabana lui Sadoveanu?” „E la capătul lacului Oașa dar acolo-și fac chefurile toți polițiștii din județ!” Fosta cabană de vânătoare a lui Sadoveanu a fost construită în 1927, în munții Șurianul, la 1500 m altitudine, în apropierea Drumului 67C. Comuniștii au trecut cabana în administrarea Ministerului de Interne și așa a rămas până în zilele noastre. Când s-a făcut lacul de acumulare atât cabana cât și biserica au fost strămutate pe la coada lui.

Poarta raiului era undeva, pe stânga...

Plecăm mai departe. La intersecția spre Oașa dăm de câteva chioșcuri de lemn cu oferte care de care mai tentante. Plăcintăria „La Taniușa” oferea „plăcinte pe gustul tău”, în varianta tradițiilor basarabene. „La Dan și Leny” erau afișate reclame pentru plăcintele “pe lespede”. „Căsuța cu amintiri” ne făcea cunoscut că „Poarta Raiului” era foarte aproape. Imediat, spre stânga. Nici „Casa Iulia” nu era mai departe. O altă baracă ne încredința că ne-ar putea oferi „Un gust al normalității românești”. Cu langoși cu brânză și smântână, cu usturoi, cu cartofi, fineti și dulceață. Toate la 6 lei/ bucata. Dacă mai puneai un leu ai fi putut comanda plăcinte cu varză călită, iar cu 8 lei te-ai fi ales cu plăcinte umplute cu măr confiat, cu prune însiropate, cu vișine („Cum se coace, dă-o-ncoace!”) sau brânzoaice cu telemea de vacă și chefir. Dacă ați observat, am pus toate verbele la condițional-optativ. De ce? Pentru că toate barăcile erau închise în acea zi. Am încercat să înțeleg mecanismul acestei opțiuni comerciale. M-au dumirit specialiștii. În noaptea de 29 spre 30 noiembrie lupii se adună iar Sf. Andrei împarte haitei hrana pentru iarnă. Folcloriștii consideră că ziua Sfântului Andrei ar trebui să fie Haloween-ul românilor dar, în ceea ce ne privește, nimeni nu e profet în țara lui. În ziua de 30 noiembrie, lupul devine mai sprinten, își poate îndoi gâtul care-i stă țeapăn tot restul anului. Doar în acea zi lupul, dracu’ știe cum face, dar își vede capul. La miezul nopții, Sf. Andrei e din cale-afară de generos și deschide cerurile. Muza știa (era, probabil, în fișa postului!) că în ziua cu pricina vorbesc toate animalele și că cine le ascultă, moare. Brrr! Din acest motiv, ea mi-a sugerat c-ar trebui să ne grăbim. Ușor de zis, greu de dovedit nămeții de pe drum. Strigoii călătoresc pe pământ și pe ape, strigând și miorlăind, călare pe meliță, pe coadă de mătură, pe butoaie sau în butoaie. Dacă ne-am fi documentat mai bine, am fi aflat și noi că era primejdios inclusiv pentru oamenii care îndrăznesc să plece la drum atunci când se pornește lupăria. Muza noastră habar n-a avut că nu se mătură în toată astă zi, că nu se scoate gunoiul din casă (înainte de a urca-n mașină a umplut, vai!, tomberonul c-un sac mare de plastic plin cu resturi menajere...), că nu trebuie să se pieptene (tocmai își făcuse trei șuvițe blonde), și că-n seara asta, exact ca-n Leonid Dimov, „niște nori duioși/ vor oglindi lătraturi și cocoși/ iar medici de zăpezi cu nume șvab/ vor vindeca bolnavi, în boabab”.

M-au dumirit specialiștii. În noaptea de 29 spre 30 noiembrie lupii se adună iar Sf. Andrei împarte haitei hrana pentru iarnă. Folcloriștii consideră că ziua Sfântului Andrei ar trebui să fie Haloween-ul românilor dar, în ceea ce ne privește, nimeni nu e profet în țara lui. În ziua de 30 noiembrie, lupul devine mai sprinten, își poate îndoi gâtul care-i stă țeapăn tot restul anului. Doar în acea zi lupul, dracu’ știe cum face, dar își vede capul.

Mi-e tare dor de bunicul meu...

Nici după ce am trecut de marele lac de acumulare n-am dat de vreun indicator vizibil care să ne îndrepte spre mănăstire. Mi-am adus aminte că cei de la Pensiunea Novaci ne-au spus că, la un moment dat, trebuia s-o luăm spre stânga și să urmăm conturul apei. Aveau dreptate. Pe marginea drumului cel bun, o cruce mare din lemn masiv, cu Iisus jertfindu-se pentru noi, cinstea Centenarul. „Mi-e tare dor de bunicul meu”, mi-a zis ea într-o doară... „Cuvântul era lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume. În lume era și lumea prin care El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut. Întru ale sale a venit dar ai săi nu L-au primit și celor câți s-au primit care cred în numele Lui le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”. Asta au scris pe soclu călugării de la Oașa, citându-l pe Evanghelistul Ioan. Și au adăugat „La mulți ani Românie, la 100 de ani! Harul și binecuvântarea Domnului să fie peste tine și peste fiii tăi, oriunde s-ar afla în lumea întreagă. Crucii Tale ne închinăm Doamne și Sfânta Învierea Ta o slăvim”. Acum nu mai era loc de nici o îndoială: eram pe drumul cel bun. Muza a coborât din mașină și a vrut să-i fac câteva fotografii cu măreția lacului la apusul soarelui și cu ea în prim plan. Am avertizat-o că se află, inevitabil, într-un con de umbră, pentru că avea soarele și lumina cea adevărată chiar în spatele ei. Mi-a zis că ea știe mai bine iar eu, ca prostu’, m-am luat după ea. Când am ajuns la Sfânta Mânăstire am fost avertizați, încă de la intrare, că „de-ți este sufletul zdrobit de cumplitele sarcini ale vieții și nimeni nu se apropie de tine pentru ca să ți le ridice, intră în Biserica Domnului și cere de la El izbăvire prin rugăciune. De-ți simți inima pustie de orice bucurie în mijlocul tuturor înșelăciunilor lumii acesteia, vino înaintea Altarului, cazi în genunchi și te roagă. Ești apucat năpraznic de valul deznădăjduirii din pricina răutății oamenilor, care din toate părțile te înconjoară, tu nu sta nici o clipă cu sufletul nelucrător, ci te roagă. Tu, pe care te strivește păcatul tău sau al

(continuare în p. 31)

reportaj